

XXVI. KMV
XXVI. KMV

Képes Kisújság

XXVI. KMV
XXVI. KMV

NÉPZENEI VETÉLKEDŐ

Temerin, 1992. márc. 31.

Izmosodott a népzenei vetélkedő, a legcsekélyebb mértékben sem éreztük rajta a satnyulás jeleit, mert hát mi mást is várhattunk volna elszegényedésünk közepette, mint megcsappant érdeklődést, a korábbi évekhez képest alacsonyabb színvonalat.

Tavaly a tizenegynéhány részvevőnek is örültünk, most 40-en vettek részt a vetélkedőn. Változatosabb volt a repertoár, többféle a felállítás, nagyobb a konkurencia, s – hál'istennek – tartalmasabb a jutalmazás.

Néhány szó a részvevők teljesítményéről:

SZÁLAS TÍMEA (ének, Becse) – szép hangú, tehetséges énekes. Tehetségét nem használta ki kellőképp, a két moldvai dalt kicsit halványan és kidolgozatlanul adta elő.

TISZA tamburaegyüttes (Péterréve) – ügyes muzsikások, erőteljesen szólt a dél-alföldi csárdásokból álló összeállításuk. Meg kell még tanulniuk, hogyan tegyék feszessé a csárdást.

UJHELYI ÁGNES (ének, Kanizsa) – nem találta meg természetes énekhangját, nem ismeri a népdalok alkalmazkodó ritmusát. Túl mélyen intonált, kifulladt.

NAVRATIL MÓNICA (ének, Szabadka) – szövegmondásban a legjobb, viszont túl akart tenni saját hangerején. Egyeztetnie kellene a dalok hangnemét, a csokor ugyanis akkor szép, ha a sokféle hangnemű dal egyazon záróhangon fejeződik be.

KRIZSÁN SZILVIA (ének, Verbász) – hamiskásan énekelt, szövegritmusa nem mindig sikeres, hangképzése egyenetlen. A csíki dalcsozor utolsó darabjában talált saját hangjára, az egészen élvezhető volt.

BOGLÁRKA együttes (Újvidék) – két lány énekelt egy szál tamburakísérettel. A tambura nem kapott különösebb szerepet, csupán megtámasztotta az énekeseket, akik néhol bizonytalankodtak. Az összeállítás vége felé bújtak elő a természetes hangok, hangszínek.

TUKACS ÁGNES – BENÁRIK ANDREA énekkettős (Moravica) – Zobo-vidéki lakodalmast adtak elő rutinosan, könnyedén. A lányoknak gyönyörű hangszínük van. Itt-ott mutatkoztak egyenetlenségek az előadásban.

CSALÓKA együttes (Topolya) – a meglepetés erejével hatott ez a vonósbanda (hegedű, brácsa, bőgő). Széki táncrendet muzsikáltak, erőteljesen, nagy lélekkel. A brácsás és a bőgős fiú zeneileg érettebb a primásnál. A fiúk korukhoz képest csodálatosan játszottak. Ha sokat muzsikálnak, valószínű kicsiszolódik dara-bosságuk.

TÓTH KATALIN (ének, Csóka) – szép, kiegyensúlyozott előadást hallottunk tőle. A hajlításokat kell még cizellálnia, hogy a dísz dísz legyen, a fődallam pedig egységes vonalvezetésű dallam. Katinak egyébként sajátos kezdési akcentusa van, jó lenne, ha ezt megőrizné és egyeztetné a népdaléneklés követelményeivel.

CSERVENÁK VILMOS (ének, Topolya) – gyimesi és kalotaszegi keservest hallottunk tőle. Vilmos hangzó élményre alapozva készült fel a vetélkedőre, ez mindenképpen előnyére vált. Előadása néhol egyenetlen és érdes volt, ez utóbbi minősítés nem jelent kizárólag hátrányt. Férfi énekesektől is kellene tanulnia.

A SZENTTAMÁSI GIMNÁZIUM ÉNEKCSOPORTJA – a lányok nem eresztették meg hangjukat, fátyolosan, lehelve énekeltek. A kórógyi dalcsozor vége felé némelyikük nekibátorodott és hallatta a maga természetes hangját. Mindannyiuknak meg kellene keresnie ezt a hangfekvést.

RAJSLI TÜNDE (ének, Becse) – szép dallamvezetés, de egyenetlen előadás jellemezte, Tündének még nincs kondíciója. Sokat kell közönség előtt is énekelnie, hogy a lámpalázától tudjon lélegezni.

MÉSZÁROS KORNÉLIA (ének, Szenttamás) – üveghangon nem lehet népdalt énekelni. Meg kell keresnie a saját hangját.

LAJKÓ FÉLIX (hegedű) – román táncot muzsikált hegedűn – érett, egyedi, egyéni előadás. Egészen közel jár a művészethez.

KELEMEN ZSOLT – BORSÓDI ÁRPÁD citerakettős (Topolya) – dunántúli dalokat játszottak citerán, ezt is jól csinálták, de úgy tűnt, a vonósmuzsikára jobban koncentráltak, s ott – paradox módon – kisebb technikai tudással nagyobb teljesítettek, összetettebb feladatot oldottak meg.

GERE BEÁTA (ének, Zenta) – megcsillantotta egyéniségét, hangvétele, stílusa jó. Nem gyakorolt eleget.

FEKETE KORNÉLIA (ének, Szabadka) – a szépen előadott keserves után nem tudta megtartani az autentikus stílust: ideges, slágeres fordulatok, vélt hajlítások csúsztak be. A hangerő túldobása már megcsontosodott, úgy látszik, ezt nehéz elhagyni.

MAKA KLÁRA (ének, Péterréve) – meg kell keresnie természetes, szépen zengő hangját, hangszínét.

MEZEI KINGA (ének, Zenta) – az aldunai székely dalcsozor jó válogatás, szép klejtéssel hallottuk, de nem állt még össze, az előadás kissé hétköznapiak tűnt.

Lajkó Félix

RIND MELITA – PANDURCSEK BETINA – a Csalóka együttes kíséretében mezőségi muzsikában mutatkoztak be, s itt nem a két lány éneke, hanem az együttes vitte a fő hangot, az énekesnek bejelentett produkcióban inkább a vonósok érvényesültek. A lányoknak mély volt a fekvés, ilyen hangfekvéshez külön énektechnikát kell kigyakorolni. Az előadás lendülete, hangulata jó volt.

LUKÁCS IMRE (furulya-ének, Temerin) – a gyimesi összeállítás szépen, érdekesen indult, de végül nem sikerült a próbálkozás. Stílusérzéke mindenestre a helyén van.

MÉSZÁROS MELINDA, BOZSÓKI MAGDA (ének, Temerin) – jó úton járnak, de össze kell még hangolódniuk.

A díjazottak és a díjak:

ÉNEK: Cservenák Vilmos (Topolya): I. díj, jutalomtáborozás Jászberényben és az Új Symposion különdíja;

Tóth Katalin (Csóka): II. díj, jutalomtáborozás Jászberényben;

Tukacs Ágnes – Benárik Andrea énekkettős: III. díj;

Mezei Kinga (Zenta) és Gere Beáta: dícséret.

HANGSZER: Lajkó Félix: I. díj, részvétel az Etnocampban;

Csalóka együttes (Topolya): II. díj, továbbképzés a Csutorás táborban Kunszentmiklóson

Tisza együttes (Péterréve): III. díj, részvétel az Etnocampban.

A KMV NÉPZENEI VERSENYÉNEK VALLOMÁSA ZENEI ANYANYELVÜNKRŐL

Az idei KMV népzenei versenyén minden eddigénél nagyobb volt a jelentkezés. Jóllehet mindössze csak harmadszor mutatkoznak be itt az eredeti népzene tolmácsolói, a színvonal emelkedése máris érezhető.

Népzenevel foglalkozó muzikusaink, énekeseink, zenepedagógusaink évek óta keresik azt a „csatornát”, amelyen keresztül az ifjú nemzedékhez eljut a népzene. Számomra, aki a zsűri egyik tagja voltam, nyilvánvalóvá vált egyfelől az, hogy ilyen csatornák létrejöttek, másfelől pedig az, hogy a kisiskolás korban szórakozási formává fejlesztett népzenehasználat velünk marad a középiskolában is és jól megfér más szórakoztató zenékkal. Az éneklés az önkifejezés eszközévé válik, a muzsikálás, a népi tánc kollektív szórakozási formává, s mindez együtt egy emberi tartás, az ifjúl lélek egészséges tartópillére. Ez a fajta szórakozás nem kíván túlzott hangerőt, más, mesterségesen bevitt energiákat (fényorgona, működ stb.) a hangulat fokozása céljából, idegen tőle a nagy tömeg.

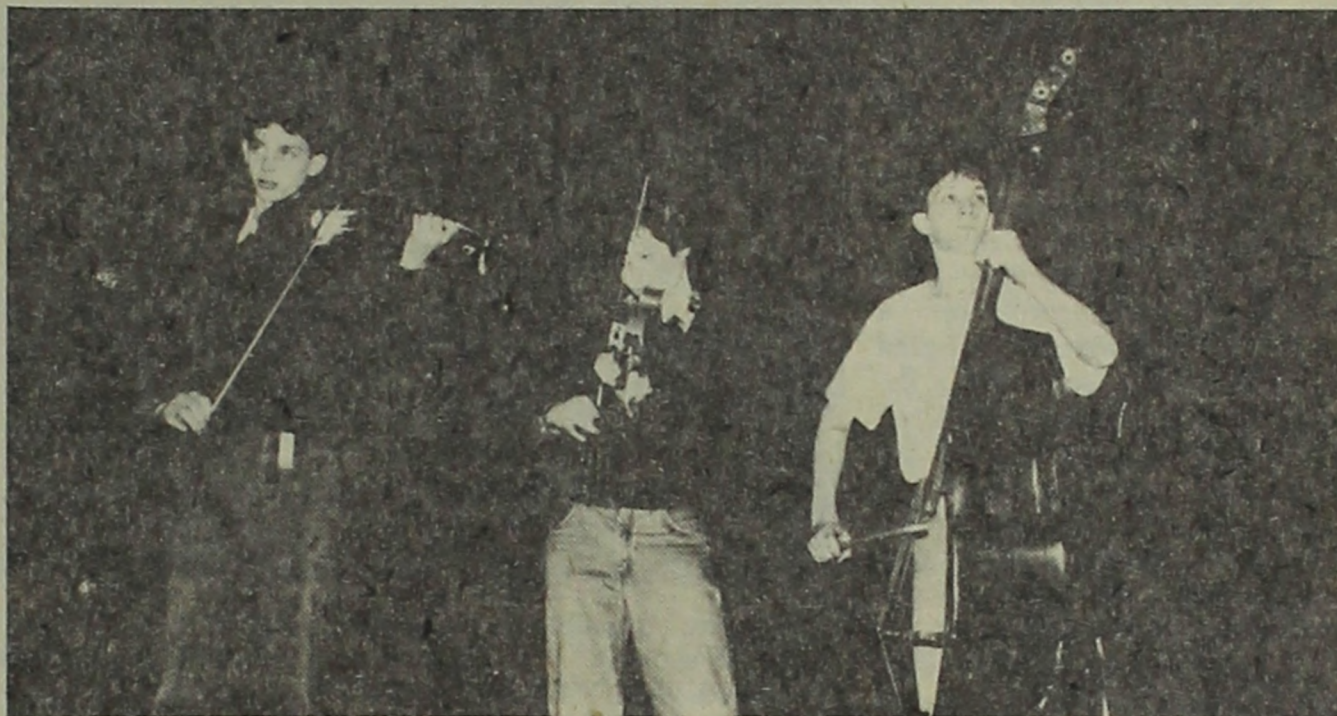
Ez a fajta muzsika kis közösségekben él igazán, amelyet a lelki rokonság, a bennünk élő hasonló zenei formák mintegy önmaguktól hoznak létre, ugyanúgy, mint egykor egy falu közössége, mely egyben kollektív létrehozója és szűrője (kritikusa) is zenéjének. Éppen ezért az évszázadok alatt kialakult formát, a tolmácsolás eredeti módját tartjuk legfőbb értékének más, a műzenéből ismert kategóriák mellett.

A bírálóbizottság tagjai: **Bodor Anikó** (népzene kutató), **Dudás Anikó** (népdalénekes), **Fábrí Géza** (népzeneész) a versenyzők teljesítményét az énekes és a hangszeres népzene kategóriákban értékelte. Az utóbbiba tartoztak a szólisták és a zenekarok is.

Ifjú muzikusaink között igazi tehetségek is akadnak, akik előadásukkal hangulatot varázsolnak (**Lajkó Félix**). Öröndetes, hogy új tánc házi zenekar van kialakulóban, akiknek játékán meglátszik, hogy már muzsikáltak tánc alá (**Csalóka együttes**).

Teljes felállású tamburazenekart is halottunk (**Tisza néplegyüttes**). Közöttük igen technikás tamburások vannak.

Az énekes kategóriában igen nehéz volt szétválasztani az egymáshoz elég közeli teljesítményeket. Az énekesek még keresik

igazi hangszínüket, díszítéseiket. Nagyon nehéz megtalálni a stílusos, saját lelkületet is tükröző előadásmódot.

A versenyzők a magyar nyelvterület úgyszólván minden vidékéről hoztak anyagot, jóllehet az előadás módján ez még nem volt teljesen érezhető. Versenyünkön idén egy egészséges férfihang (**Cservenák Vilmos**) jelent meg. A díjazott lányok (**Tóth Katalin, Tukacs-Benárik kettős**) árnyalattal meggyőzőbbek voltak több, szintén jó teljesítményt nyújtó énekesnél.

Az egész verseny összhatásában sejteti, hogy a középiskolások egyre tömegesebben fordulnak a népzene felé, s ez mindenképpen örvendetes.

Fábrí Géza

„Ó, örökké ég a felhők mögött;
kiirthatatlan optimizmus!”

LEVÉL A SZERVEZŐKHOZ

A KMV szellemének féltése bujkált bennem még néhány nappal ezelőtt; az új oktatási törvény készítőinek hóhérokodása, az iskola-rendszer központosítása, tanulóink tömeges át- és beiratkozása magyarországi középiskolákba és anyagi létünk növekvő bizonytalansága tett kétkedővé a verseny előtt, de Óbecsén találkoztam a középiskolások derű

jével, az egymás iránti megbecsüléssel és szeretettel, a művészetek iránti lelkesedéssel és a reménnyel, hogy megmaradunk még e tájon.

Köszönjük ezt neked, **Varnyú Ilona** tanárnő, szervezőkészséged, kitartásod, bátorságod és optimizmusod újabb erőt adott a további munkánkhoz.

Köszönet **Tari Pistának** is, a KMV két lábbon járó élő emlékművének, aki fáradhatatlan mindeneképp mindig ott és akkor volt jelen, ahol és amikor valakinek éppen segíteni kellett.

„Mi a gyökér, mely nem rohad el? mely elpusztíthatatlan táplál valami kimeríthetetlen erővel?”

(Babits M.)

Katona Nándor, a **Lazar Nešić** középiskola magyartanára

Szabadkán,
1992. április 12-én

FIGYELEM, KOMMUNA-TAGOK!

Csongor, Madárka, Vili stb. Sürgősen jelentkezettek a hozzátok legközelebb eső kommuna-tagnál. Happeningre van kilátás. A KMV ismétlése esedékes.

Anyá és a többiek

A Képes Ifjúság következő száma a „tavaszi szünidő” után, május 6-án jelenik meg.

Alapító: a Forum LKNYV
Kiadja: Forum LKNYV
Vezérigazgató: **Maróti Miklós**
Készül: Az újvidéki Prosveta nyomdában

Fő- és felelős szerkesztő: **Zoran Šećerov**
Fő- és felelős szerkesztőhelyettes: **Csopak Angéla**
A szerkesztőség tagjai: **Garai László, Plesztovits Anna, Szabó Angéla, Tari István, Terényi Zsófia**

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
21000 Újvidék, Vojvoda Mišić u. 1/III.
Telefon: (021) 611-300, 56-693
24000 Szabadka, Szabadság tér 1/II.
Telefon: (024) 26-819

A Képes Ifjúság megjelenik minden szerdán
Ára: 25 dinár
Előfizetési díj egy évre 840, fél évre 420 dinár, külföldön a kétszerese

Terjeszti a Forum – Terjesztés tf.
Lapterjesztő és Áruforgalmazó Részvénytársaság
21000 Újvidék, Vojvoda Mišić u. 1.
Folyószámlaszám: 65700-601-14861
Telefon: (021) 56-969

Magyarországon terjeszti a Magyar Posta
Előfizethető a Posta Központi Hírlap Irodánál
(Budapest VII., Lövöldé tér 7.), valamint bármely postahivatalnál, közvetlenül vagy átutalással a PKH 215000-96162 pénzürgalmi számlára

ÚJ UTAK KERESÉSE

A KMV versenyágai közül minden kétséget kizáróan a Szabadkán megtartott színművészeti vetélkedő volt a legszínvonalasabb és legnagyobb érdeklődést keltő rendezvény. Nem csupán a műsoron szereplő darabok minősége vonzotta a Népkörbe a közönséget (habár az előző évekhez képest ezt a tényt sem lehet figyelmen kívül hagyni), sem a szervezők tökéletesen elvégzett munkája, hanem éppen az a lelkesedés és a színpad iránt érzett szeretet, ami a résztvevőknek köszönhetően szinte az egész város hangulatán eluralkodott. Az előadások általában 25-30 percig tartottak, de akadt köztük majdnem egyórás darab is.

A rendezvény első napján, április 2-án 9 órakor a topolyai fiatalok léptek színre **Akutagawa: Rashomon** című drámájával. A zsűrinek is, a nézőknek is egyaránt megnyerte a tetszését a távol-keleti érzésvilágot tükröző mű, amit a zene, a díszlet és a mozgás méginkább kihangsúlyozott. A bírálóbizottság tagjai a társulatot a Tanyaszínházban való fellépés jogával jutalmazták.

A topolyaiak után a szabadkai Svetozar Marković Gimnázium és az Egészségügyi Középsiskola háromtagú színészgárdája lépett színre. Előadásukban a hangsúlyt elsősorban a mozgásra helyezték, szövegmondásukban pedig a monotonitás kifejezésére törekedtek. A darab témája a teljes elidegenedés volt, a férfi-nő-művészet különös háromszögébe ágyazva. Többnyire a modern színház hatásait igyekeztek alkalmazni, sajnos kissé amatőr módon, ezért kerülhetett sor a darabot követő megbeszélésen az élénk vitára a zsűri, a szereplők és a közönség között. Az előadás külön érdeme az, hogy **Csajkó Elvira, Cérna Ágnes és Karácsonyi Zoltán**

rendezték, pontosabban azok, akik elő is adták.

Dürrenmatt Nagy Romuluszát a Népkör fiataljai vitték színre. A darab klasszikus formában került a nézők elé, vígjáték lévén mégis elsősorban sikert aratott. A Romuluszt alakító **Engi Rózsa** a legjobb színésznő címét nyerte el, továbbá elismerésben részesült a rendező, **Szűcs Szilvia** és a társulat számos tagja is.

Az úvidékiek ezúttal egy kisebb silányabb darabot hoztak. Nem a kivitelezéssel volt baj, hanem inkább a műválasztással, a **Rebeka néni** címet viselő színmű ugyanis nemcsak hogy kabaré, s így műfaját tekintve nem üti meg a KMV színvonalát, de a legismertebbek egyike is, úgyhogy egy félórás bábmozgáson kívül mást nemigen tudott nyújtani.

A **halál álma** című alkotás technikai okok miatt vált a nap záróelőadásává, de megérte várni a zentaiak műsorára. Ez lett ugyanis a színművészeti vetélkedő díjnyertes darabja, a főszereplő, ifj. **Szloboda Tibor** a legjobb férfiszínész, **Földi Mónika** pedig a legkiválóbb rendező címét érdemelte ki. Az előadás varázsát egyébként a kórus és a két szereplő közti összhang, a zongorakíséret és Szloboda Tibor alakításának ereje adta.

Másnap, pénteken újra a topolyaiak kezdtek a **Fekete bárány cirkusz** című előadással. A rendező ezúttal is **Kovács Attila** volt, a szereplők viszont újabb arcok. Ez a darab is meglepetést váltott ki, ugyanis erősen provokatív színezetű volt, erőteljesen groteszk, s a színészek a közönséget is a darab aktív résztvevőjévé tették. A siker ezúttal sem maradt el. A zsűri **Kovács Attilát** kiáltotta ki a legjobb rendezőnek.

Hosszabb szünet után ismét a szabadkai fiatalok képviselték a Népkör színeit **Tóth Stefánia: Életen Innen, életen túl** elnevezésű darabjával. A dráma egy bibliai történetet, Lázár koldus és Ábrahám esetét dolgozza fel elég

kezdeteles módon. A mondani-való vékonyka, a darab pedig kevés színészi megoldást kínál. A szereplők viszont a lehetőségekhez mérten kitűnően alakítottak, megmutatva, hogyan lehet a semmiből valamit csinálni, s a nevetségeseget már-már elhíttetni a nézővel. A zsűri méltányolta ugyan **Tóth Stefánia** abbéli igyekezetét, hogy ő maga írja és rendezze az előadást, én magam nem vagyok teljesen meggyőződve róla, hogy a drámaírás a legmegfelelőbb pálya a számára.

Am az igazi csemege csak ezután következett: a színjátszásban új utat kereső szabadkai fiatalok műsora különös hatást gyakorolt a nézőkre. Korunk legjellemzőbb érzéseit: a félelmet, a menekülésvágyat és a hiányérzetet mutatták be a ljubljani Rdeči pilot stílusában, valamint **Weöres Sándor** és **Eszterházy Péter** szövegrészleteinek felhasználásával. A hirtelen, látszólag értelmetlen befejezés elérte a kívánt hatást, de az előadás mégis egy kis időre sikerült. Ha ezt a hibát kiküszöbölték volna, lehet, hogy a hangproblémák ellenére megelőzte volna a győztes előadást.

Mivel szinte ez az egyetlen olyan rendezvény a KMV műsorai között, amelyen a résztvevők közvetlenül barátkozhatnak két napon át, a vetélkedő sokszor elvesztette versenyjellegét. A jelenlévők mindegyike szeretetből csinálta azt, amit csinált, s inkább hasznos tapasztalatcserének, mintsem vére menő küzdelemnek tekintette a Szabadkán töltött időt. Azért persze az eredményhirdetést lengte körül a legnagyobb feszültség, de nem hiszem, hogy utána bárki is csalódott volna, hiszen alig akadt olyan fiatal, aki díj nélkül hagyta el a Népkört. Végül a vetélkedő azzal zárult, aminek egész idő alatt lennie kellett volna: egy hatalmas, fantasztikus bulival.

Bogdán Enikő

A FORMA ÉS A TARTALOM HARMÓNIAJA

A műfordítás az eredeti variánsa, másolata vagy csupán vázlata. A fordításkritikus, aki a megfigyelő szerepében tetszeleg, két dologra figyel: egyrészt az eredeti mű, másrészt a műfordítás kommunikációjára. Mi a befogadó, a vajdasági olvasó szemszögéből próbáltuk értékelni a befutott pályamunkákat, szakmai szempontból pedig elsősorban azt figyeltük, mennyire érezhető a fordításszerűség. Örömmel állapítottuk meg, hogy szigorú mércéink ellenére is számos olyan fordítást találtunk, amely tartalmilag, formailag egyaránt megállja a helyét, és mesterien elkerüli a „ferdítés” kelepcecét. Az első díjra **Ferenczi Andrea** becsei tanuló fordítását ajánljuk. Választása **Wolfgang Borchert**: Nem marad más hátra... A kritika így ír Borchert munkásságáról: „Életműve egyetlen vádló felkiáltás, megrázó tiltakozás a háború esztelensége ellen. Kétségbeesett útkeresés, csupa fájdalom és kiábrándultság. A tárgyilagos, dokumentumszerűen realista és a zenei módon megfogalmazott szimbolikus részletek sajátos egysége, stílusának zaklatott dinamizmusa, képalkotásának merészsége irányadó volt...” A fordító megérezte, megértette ezeket az üzeneteket, és sikeresen megbirkózott velük. A második díjat a topolyai **Major Boglárka** érdemelte ki. **Bertold Brecht**: Ha a cápák emberek lennének című munkáját fordította le. **Játszi könnyedséggel, az eredeti mű fő ismérveivel. A harmadik díjas szabadkai Apró Andrea** Peter Handke **Átváltozások a nap folyamán** című versét ültette át magyarra. A „kérdésessé lett emberitársadalmi kommunikáció élményét” magas szinten tolmácsolta. Egyszóval, pályázóink hozzáállása egytől-egyig azt bizonyítja, hogy a műfordításnak van létjogosultsága, és sokkal nagyobb figyelmet érdemelne a jövőben...

RONCSÁK Alexander

A bírálóbizottság tagjai voltak: **Roncsák Alexander** (elnök), a 7 Nap munkatársa, valamint **Garai László** és **Zoran Šećerov**.

Tóth Stefánia

A SZÍNÉSZETBEN NINCS BABÉR!

Szabadkán április 2-án és 3-án tartották meg a Középiskolások Színművészeti Vetélkedőjét. A zsűri tagjai **Virág Mihály, Giricz Attila és Soltis Lajos** voltak. Az első helyet megérdemelten a zentai középiskolások szerezték meg. Előadásuk két főszereplője **ifj. Szloboda Tibor és Kormányos Gyöngyi**. A **Halál álma** című színdarab egy kocsmában játszódik, ahol egy lezüllött alak az álmáról mesél a kocsmárosnőnek, aki azonban nem veszi komolyan. Ebben a műben a valóság és a képzelet keveredik. A kocsmárosnő belehal abba, hogy elhiszi az álmot, és így a halál angyalai magával ragadják. A főszereplő (a részeg ember) visszataszítja az álomba az angyalokat és így visszakerül a valóságba.

A szereplőktől megtudtam, hogy az előadást **Földi Mónika** rendezte. Három hét alatt készült el a darab. Móni elmondta azt is, hogy mennyire mostohagyerek a KMV-sek. Ennek ellenére némi segítséget kaptak a zentai színháztól, amely megszervezte számukra a bemutatót. **Mezei Kinga** közölte, hogy díszletük nincs, mert a meztelen valóságot sem takarja semmi.

A zsűri szerint ez egy jól megkomponált, jól kidolgozott, mélyen átélt előadás volt. Olyan, amely közel áll a mai „felfogáshoz, ízléshez”. A sikerhez az is hozzájárult, hogy ők hittek abban, amit csináltak.

V. M. elmondta, hogy tetszik neki az ilyen stílus. Élvezettel kísérte az előadást.

S. L.: a kórus nyerte el a tetszését, és az, hogy a darab sorsunkról, rólunk szól. Aktuális, mert kitűnik belőle a sorstalanság.

G. A. szerint egy kicsit hangos volt a főszereplő egyes részeknél, s néha „túljátította” magát, a zene pedig halk volt. A lényeg, hogy tetszett neki a darab.

Azt hiszem, a színdarab sikere nagyban függött a főszereplőtől, a roppant tehetséges ifj. Szloboda Tibortól. A többi előadás is színvonalas volt.

Április 2-án mutatták be a topolyai Testvériség-egység Gimnázium **Rashomon** című előadását, 3-án viszont a **Fekete bárány cirkuszt**, melynek rendezője **Kovács Attila**. Hangsúlyozta, hogy a darab „olvasmányélményekből” áll össze, és hozzátette, hogy az iskolától, és főleg a magyartanáraitól független. Ez a darab valójában egy cirkuszt mutat be és az a célja, hogy gondolkodásra készítse az embereket.

G. A.: Monthy Python-féle színdarab. Érdekes előadás volt, csak kissé monotonra sikeredett. Minden részletéből akasztófahumor áradt, és ezzel a groteszk előadással elérték a színészpálánták, amit akartak. Az ilyen darabokra is szükség van.

Április 2-án került bemutatásra **A nagy Romulusz** is. Rendezője és egyik szereplője **Szűcs Szilvia**. Ez a darab egy római császár életéről szól. Az elejétől a végéig leköti a nézők figyelmét. Jó szöveg. Kifinomult ironia. Egy hozzászóló elmondta, hogy amatőr szinten megüti a mércét, és azt hiszem, igaza van.

G. A.: Tetszett neki, és látszik, hogy sok munka „van benne”.

V. M.: Igazi játékot látott. Ő maga is rendezte valamikor egy másik, klasszikus változatban.

S. L. szerint visszafogottan játszottak a szereplők. Úgy véli, hogy ugyanez a csoport ugyanezt a darabot sokkal jobban meg tudná csinálni.

Engi Rózsa, a darab kitűnő főszereplője (Romulusz) szerint érdemes volt dolgozni rajta, és semmi sem sikerülhet egyből.

A nagy Romulusz után került bemutatásra az újvidéki Gimnázium tanulóinak előadásában a **Rebeka néni** című darab. A mű egy

gonosz nagyságáról szól, aki a történet végén pórul jár.

V. M.: „Nem megfelelő a darab.” Tagoltan beszéltek a színészek és nem játszottak természetesen. Megdicsérte **Farkas Zsoltot**, aki kiváló figurája a darabnak, de kissé „túljátította” a szerepét.

S. L.: A darab nem megfelelő a KMV-re. A csapat összehangoltsága azonban kitűnő. Ez a francia vígjáték egy „vasárnapi matiné”-hez hasonlítható.

Ezen a napon került bemutatásra az **Idegenből** című előadás is. Három (fő)szereplője és rendezője: **Cérna Ágnes, Karácsonyi Zoltán és Csajkó Elvira**. Egy „érzésdramát” láthattunk, amelyben két ember közé beférkőzik a művészet (Ági személyében). Az elidegenedés jellemzi a darabot. A közönséget magával ragadta a zene és a koreográfia. A mozgással jól kihasználta a teret.

S. L.: A monotonitás jellemezte. A megvilágítás nem volt megfelelő és a szöveget néha nem lehetett tisztán érteni.

S. Zoran: A KMV történetében ez egy forradalmi darab. A színészek elérték a céljukat. Egy egészen újszerű, merész, radikális, mélyebb gondolkodásra készítő előadással rukkoltak elő.

Április 3-án került bemutatásra az **Életen innen, életen túl** című klasszikus darab, amely a XVIII. században játszódik. Egy gazdag emberről szól, aki nem hisz a túlvilágban és megveti a szegényeket. Az egyik főszereplő egy koldus, akinek nem ad enni, és az éhen hal. Az első felvonás végén a gazda annyira mulat, hogy részegen összeesik és meghal. A második felvonásban a gazda a pokolba, a koldus pedig a mennyországba jut, és itt lép színre Ábrahám szerepében **Vincer Attila**. Az a fiú, akit a kritikusok leginkább dicsértek.

V. M.: A rendezés többet mutat, mint amennyit a szöveg kínál.

S. L.: Ezt a darabot is a monotonitás jellemzi, és a dramaturgiából adódnak a hibái. Nagy ellentét van a két rész között és nagy stilisztikai különbség. Jó az elképzelés, csak a kivitelezés rossz.

A hozzászólók elmondták, hogy a darab semmi újat nem nyújt, ugyanis a nézők ezt a témát már túlságosan ismerik.

A verseny befejező színdarabja a **Trágya-özön** (Lazar Nešić Vegyészeti és a Közgazdasági Középiskola). Azt hiszem, ez egy olyan darab, amelynek tartalmát nem lehet leírni. Az előadást egyszerűen meg kell nézni. Nagyon hatásos. A közönséget is bevonták.

Tudatára ébredtünk az erőszaknak. Az első rész az előtérben játszódott. Ez ötletnek jó volt, csak éppen semmit nem lehetett sem látni, sem pedig hallani. A második részt már bent láthattuk. Ez voltaképpen egy rádiódráma volt. Pontosabban a kegyetlenség filozófiájának a színháza. Rövid, de megrázó élményt nyújtott.

G. A.: Nem zavarta a szöveg érthetlensége, de a drasztikumát hiányolta, és nem tudta összekötni az első és a második részt.

Ezt a darabot **Katona Nándor** rendezte. A külső szöveget **Weöres Sándor** írásaiból, a belsőt pedig **Esterházy Péter** **Fuvarosok** című művéből készítették.

Lévai Anna, a Gyermekszínház alapítója is bekapcsolódott a beszélgetésbe és hozzászólásra hívta fel a nézőket.

Azt hiszem, a darab zsenialitása abban rejlik, hogy két részből áll, és tükröződik benne a brutalitás. A térkihasználás és a hangélmény kitűnő. A színészek teljes átéléssel játszottak és a profi hozzáállás is kitűnt a darabból.

Mindent összevetve, véleményünk szerint érdemes volt az egészet végigcsinálni, megnézni egymás alakításait, meghallgatni a kritikákat, és türelmesen kivárni a zsűri döntését.

A legjobb előadás: A halál álma

A legjobb rendezőnek járó díjat Földi Mónika és Kovács Attila nyerte.

A legjobb férfi főszereplő: ifj. Szloboda Tibor.

A legjobb női főszereplő: Engi Rózsa.

A legjobb férfi epizódszereplő: Csernik Árpád.

A legjobb női epizódszereplő: Kormányos Gyöngyi.

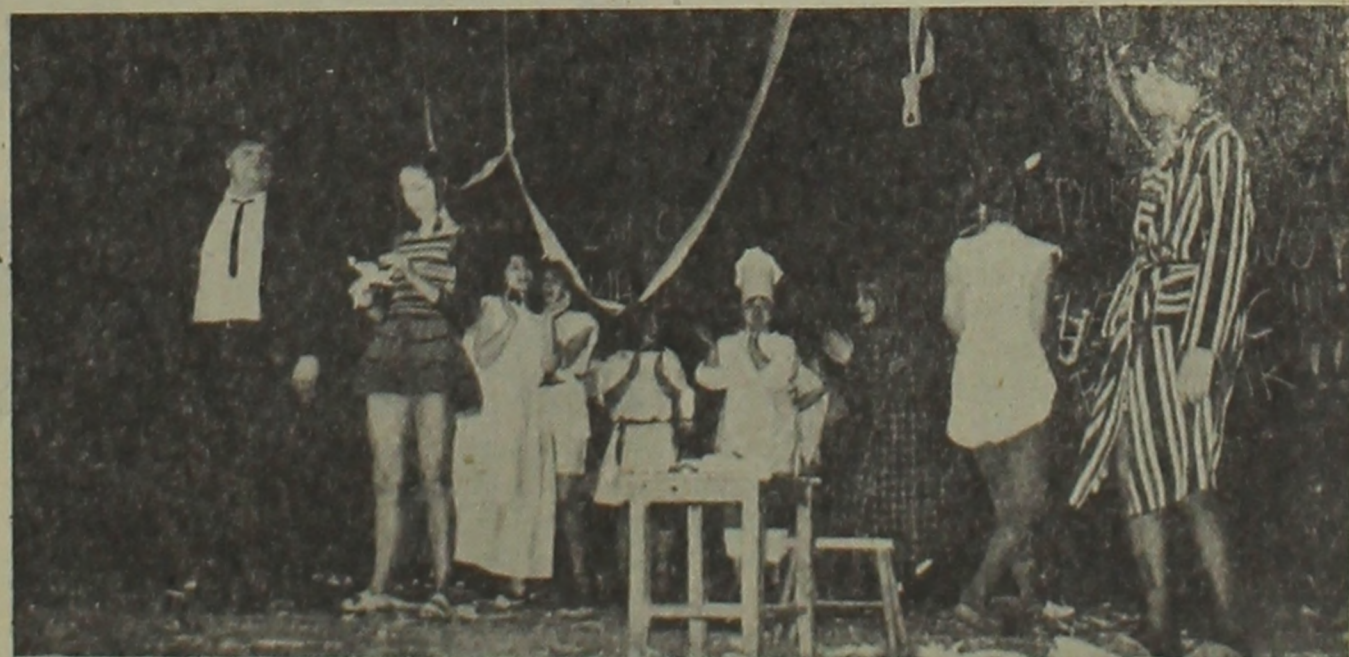
A Tanyaszínház különdíját a Lazar Nešić Középiskola és a szabadkai gimnázium tanulói, valamint a topolyai Fekete bárány cirkusz c. előadás és Szűcs Szilvia kapta.

Az Új Symposion a Rashamon c. előadást jutalmazta.

Az Újvidéki Színház 10 különdíját (92/93-as évre szóló bérlet) kapták: Vincer Attila, Bozsó Tibor, Karácsonyi Zoltán, Figura Terézia, Szalma Ildikó, Lenner Karolina, Szűcs Szilvia, Bosznai Tímea, Csernák Péter, Hajnal Csilla.

Reméljük, jövőre ugyanilyen nagy játékkedvvel fogunk veletek (és még sok új színészpálántával) találkozni.

Szalma Ildikó és Benedek Csaba

„Különös, hogy a tenger halhatatlan, holott minden hulláma végítélet.”

(Pilinszky János)

Minden hulláma? Nos, nem mondhatnám. De kezdjük az elején.

Április 2-án és 3-án a KMV keretében lezajlott a színművészeti vetélkedő. A rendezvénynek a szabadkai Népkör adott otthont.

Kilenc csoport volt eredetileg bejelentve, azonban a Sörivók című előadás elmaradt. Bevallom, én személy szerint igen kíváncsi lettem volna az újvidéki gimisek előadására, ugyanis még élénken él bennem a tavalyi Álom című előadás és főleg annak a bravúros zárójelenete! No, de hess, személyeskedés!

Miképpen tavaly, úgy az idén is, a bírálóbizottság minden előadás után véleményt mondott, tanácsot adott, dicsért.

Az első előadás **Rynosuke Akutagawa Rashomon** című drámája **Kovács Attila** rendezésében.

A színpadi megoldás egyszerű, és éppen ebből adódik a lírai drámaiság. Nem játsszák el a cselekményt. Elbeszélik. A monotóniát a rendező közjátékkal oldotta fel, ezt a közjátékot pedig nevezhetjük pantomimnek, vagy egyszerűen mozgásművészetnek. A bírálóbizottság nő-színjátszásnak minősítette a látottakat, ami buddhista szemléletű, lírai hangulatú klasszikus japán drámai műfaj. Általában egy erkölcsi probléma körül zajlik az egész előadás.

Esetünkben megerőszkolnak egy nőt, megkötözték férje jelenlétében, majd a férjét meggyilkolja valaki.

A megerőszkolt feleség azt vallja, hogy ő tette, és Rashomon, vagyis az erőszakot elkövető egyén is. Sőt, hallunk egy harmadik álláspontot is: a meggyilkolt férj szellemének vallomását.

A különböző vélemények ütköznek, egymást hazudtolják. Nos, szerintem a lényeg nem az, hogy ki tette, hanem az emberi önzés, gyarlóság megnyilvánulása.

Kiderül, hogy az elkövető nem olyan fekete, és a feleség sem egyértelműen áldozat. Az utóbbi hazudik, hogy mentse az irháját – ezt a meggyilkolt férj szellemétől tudjuk meg.

A zenei hatás eleget tesz feladatának: fokozza a drámaiságot. Az egész előadás jól átdolgozott, megalapozott, viszont a bírálóbizottság hiányolja, hogy nincsenek viszonyok a szereplők között. Elszavalták mondánivalójukat. Az elején a koreográfia nem kidolgozott.

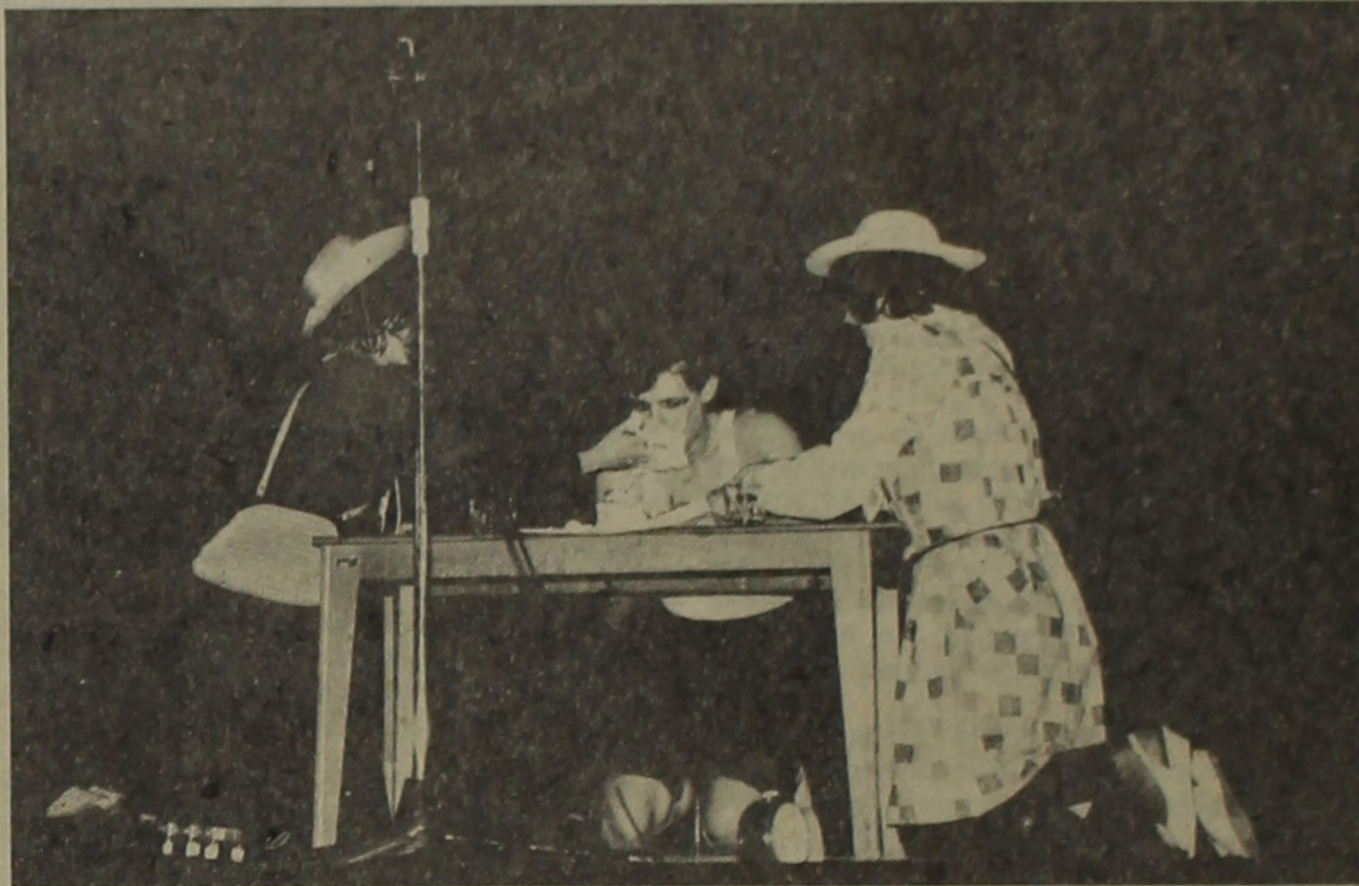
A következő előadás **Ernst Jandl Idegenből** című darabja Karácsonyi Zoltán, Csajkó Elvira, Cérna Ágnes közreműködésével.

Az ötlet és a zenei hatás jó. A hozzá társuló mozgás is fantasztikus. Már-már érezni véltem az elidegenedést. Kár, hogy a szöveg egy kicsit halk volt, és a fényhatás nem éppen kifogástalan.

Magyarán: nem mindig láttuk a mozgást, inkább csak sejteni lehetett egyes részekenél. Nem tudom, ez volt-e a cél?

A bírálóbizottság modern drámának, drámai versnek határozta meg. Elhangzott még az is, hogy életérzés és dráma, koreodráma.

A szöveg abszurd, tehát képtelen, értelmetlen, esztelen. Azt kívánja érzékelteni, hogy az elidegenedett társadalomban már

nincs mód arra, hogy az emberek megértsék egymást.

A modanivaló nagy horderejű, kár, hogy csak részben valósultak meg az elképzelések.

Friedrich Dürrenmatt A nagy Romulusz című drámája volt a harmadik előadás **Szűcs Szilvia** rendezésében.

A cselekmény a római udvarban játszódik, az igencsak vitatható egyéniség: Romulusz uralkodása alatt, akinek az a legnagyobb gondja, hogy számon tartsa, mikor mennyit tojnak a tyúkjai.

Soitis Lajos szerint az ötlet fel van vázolva, de nincs megvalósítva. Romulusz fifikus, minden hájjal megkent uralkodó, nem boldond. Tehát a szerep többsikű. Az előadásban mégis leegyszerűsítették a (szimpla) siker érdekében.

A mún keresztülvonul egy gondolat következetesen, mégpedig a következő: Romulusz tudja, hogy fel kell áldoznia Rómát ahhoz, hogy megmenthesse. Tehát tudatosan nem törődik a birodalommal, nem pedig azért, mert zavarodott.

Összegezve: az előadásban látszik a sok

A haldokló birodalommal mit sem törődik. Ez egyáltalán nem spontán, úgymond véletlen jellemzője Romulusznak. Nagyon is következetes filozófiája van ennek a látszólag buggyant uralkodónak.

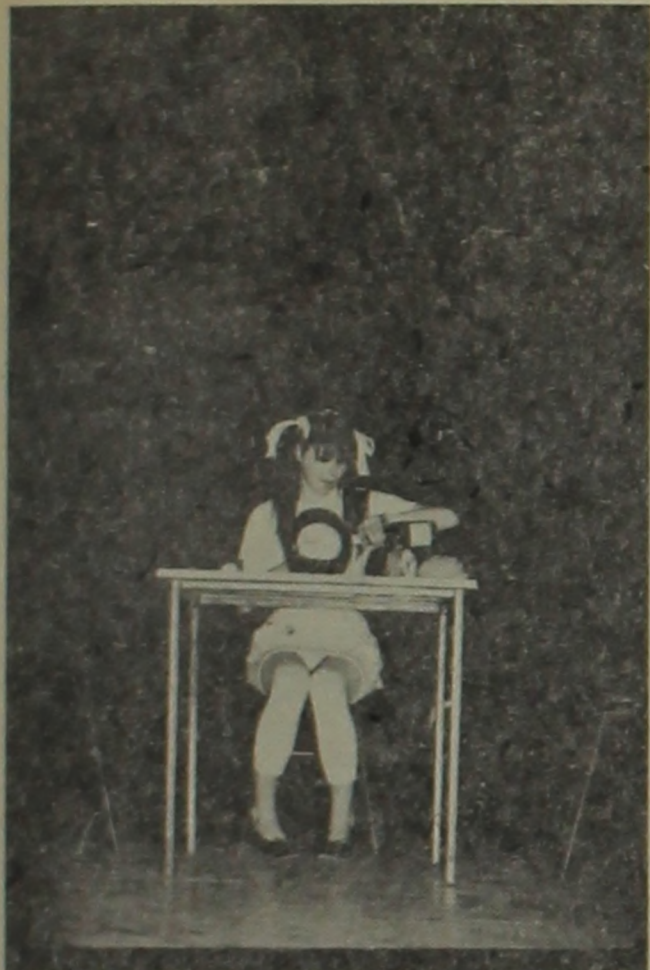
No de, nézzük a bírálóbizottság véleményét:

Giricz Attila: – Tetszett, a humort jól kihozta belőle a rendező.

munka, a szereplők jelen vannak mindvégig. Különösen **Engli Rózsa** alakítása volt nagyszerű, aki mintegy „vitte” a darabot.

A negyedik előadás címe **Rebeka néni**, **Figura Terézia** rendezésében (a szerzőt nem közölték).

Szórakoztató jellegű előadás. Mélyebb mondánivaló nélkül. Nem versenyre való. Mindennek dacára a szereplők kihozták belő-

le, amit lehetett. Technikailag megoldatlan. A bírálóbizottság a rossz választásnak tulajdonította a sikertelenséget. Úgy ítélte meg, hogy a színészek egy másik darabban sokkal jobban érvényesültek volna.

Az utolsó előadás csütörtökön **Bognár Antalnak A halál álma** című drámája **Földi Mónika** rendezésében.

A színpadi megoldás nekem, személy szerint, nagyon tetszett. Először is az egész nézőteret kocsmává alakították át. A színpad előterében pedig a valóságot játszották el a színészek. Tehát egy kocsmában vagyunk, ahol egy olyan ember meséli furcsa álmait a kocsmárosnénak, aki az élet peremére szorult. A háttérben történik az álom. Az álmot kórus segítségével szemléltette a rendező, mozgásművészetet alkalmazva.

A kórus egybehangzó sóhajtása, stilizált játéka volt az, ami **Giricz Attila** szerint szinte faszcinálja, elbűvöli az embert. Látjuk a főhős álmát és vele éljük meg lépésről lépésre a valóság és az álom keveredését. A kocsmárosnő először nem hiszi a mesét, majd egyre inkább odafigyel vendégére.

Hősünk elmeséli, hogy álmában hol járt. Hasonlóságot fedezhetünk fel **Madách Ember tragédiája** és **A halál álma** között. Mindkét műben lepereg előttünk az emberiség történelme, illetve fel-felvillantják előttünk ezeket a képeket. A különbség azonban, hogy amíg **Madách** üzenete optimista kicsengésű: „Ember küzdj és bízva bízzál”, addig **A halál álma** c. előadás mondanivalója igencsak peszimizista. Azt üzeni nekünk, hogy aki bele-gondol jelenünkbe, a múltba (ami az előbbi eredményezi) és a jövőbe, az megőrül. Tagadhatatlanul időszerű téma. A bírálóbizottság szerint artisztikus, jól kidolgozott, realisztikus és kegyetlen.

Soltis Lajos derűlátó. Szerinte lesz zentai és vajdasági színjátszás.

Ezzel zárult az unalmasnak egyáltalán nem mondható csütörtöki vetélkedő. Mint néző elmondhatom, hogy az előadások igen sok meglepetést tartogattak. Az előadások közti szüneteket pedig az a kergetősdí tette szórakoztatóvá, amely során a jegykezelő rá akart venni bennünket – nézőket – jegyvásárlására.

Még sok-sok társammal egyetemben nagyon boldogok lennénk, ha elérnénk azt, hogy a belépés díjtalan legyen. Ínséges világunkban a száz dinár is jelentene valamit. Legfeljebb egyhavi **Képes Ifi** árát.

Felvirradt a nagy pénteki nap is. Az első előadás a **Fekete bárány cirkusz** című színpadi mű, szerzője és rendezője **Kovács Attila**.

A cirkuszt kifejezőeszközként használták fel a manipulálhatóság érzékeltetésére. Azonban szó volt itt a hatalom és az ember viszonyáról is, olyan emberekről, akik az élet peremére sodródtak, éhezők, kiszolgáltatottakról.

Felvonult előttünk idomár, bohóc, láthatunk reklámot, pápát meg egyebet.

Volt egy, sőt több olyan jelenet, amikor a színészek elárasztották a nézőteret és borzalmas ricsajt csapva könyörögtek pénzért. Ez volt az éhezők, a rongyosok inváziója. Hátborzongató volt ez a kétségbeesett könyörgés.

A közönséget egy picit megdöbbenette, egyszerűen nem értette meg a mondanivalót. Nevetett, elégedetlenkedett. Ily módon létrejött teljes egészében, kísértetiesen a fájdalmas, meztelen valóság. Ott voltak a kiszolgáltatottak – az éhezők, a koldusok – és a társadalomnak az a fele is, amelyik nem gondolkodik egynél tovább, beleröhög a nagyvilágba, és közben maga sem tudja, milyen ostoba. Orránál fogva vezetik.

Lehullott a lepel és a hályog is a szememről. A közönség oktondisága nélkül talán nem is lett volna ilyen hatásos – számomra – ez az előadás. A baj csak ott volt, hogy szépkevesen mentek bele ebbe a játékba tudatosan.

Azután a bohóc cinizmusa. Egymás után sorolta az üres frázisokat, a közönség egy része pedig ráharapott.

Ez az előadás valóban olyan volt, mint egy végítélet. Mindenki vallott magáról, anélkül, hogy tudta volna. A bírálóbizottság véleménye sokkal kíméletesebb, mint az enyém. Szerintük nem volt pergő az előadás, a végén lelassult. Hiányosságának rótták fel a stílusok keveredését. Példának a zentai előadást hozták fel, ahol a stílus példásan egységes. Eszembe jutott **Latinovits Zoltán**: „... jó, jó, igazam van, nadehát a forma!”

Ha választanom kell a tartalmi és formai sajátosságok fontossága között, gondolkodás nélkül a tartalom mellett döntök. Persze, nem állítom, hogy a formai sajátosságoknak nincs jelentősége.

A második előadás címe: **Életen innen, életen túl**, szerzője és rendezője **Tóth Stefánia**.

Az ötlet nem rossz, de nagyon szimpla. Azon kívül, hogy ez már egy agyonragott, és agyonmészett téma. Természetesen méltányolom, hogy valaki ilyen fiatalon drámát ír, hiszen valahol el kell kezdeni.

Voltak nagyon ötletesen megoldott jelenetek, ahol jó volt a fényhatás, de ez nem elég a boldogsághoz. Emelem kalapom ama színészek előtt, akik kihozták ebből a darabból a kihozhatót.

A következő előadás címe: **Trágyaözön**, **Weöres Sándortól** és **Esterházy Pétertől** összeválogatott szövegekből, részletekből áll össze.

Az ötlet érdekes, szinte üdítő. Az előcsarnokba folyik le az első része az előadásnak. A termet besötétítették, a színészek közöttünk – nézők között – elvegyültek. A szövegek mai szennyes valóságunkat ecsetelik. A színészek beleordítják, beledünyögik vagy éppen beleénekelik a nagyvilágba bánatunkat, mindannyiunk problémáját. Beszélnek a valóságról.

Közbe zene szól a háttérben.

Sajnos, halk a szöveg, elveszik a mondanivaló, és a zenei hatás sem érvényesül túl jól.

Az első rész után a színészek betuszkolják a közönséget a Népkör nagytermébe. Itt félhomály fogad bennünket. Majd elkezdődik a játék. A második részről igen ziláltak a benyomásaim. Nem vennék mérget elképzeléseimre, ezért nem is kezdek neki a boncolgatásnak.

A bírálóbizottság véleménye szerint, habár az ötlet jó, nem sikerült megvalósítani. Jobban ki kellett volna dolgozni.

Mindent összegezve láthattunk átlagos és átlagon felüli előadásokat is, amelyekre érdemes odafigyelni és elgondolkozni rajtuk.

Pásztor Hargita

TRÁGYAÖZÖN

A szabadkai Lazar Nešić és a Közgazdasági Középiskola előadása

A rendező drámát gondol, mert el akarja nekünk mondani azt, ami benne él, ami feszíti a testét és kikíváncozik; amit szeretne, ha mi is megismernénk. Az előadáshoz felhasznál minden eszközt, helyszínt, zenét, irodalmi szöveget, valóságból kiragadott és felerősített pillanatokat; és mindezt olyan mederbe tereli, amivel „megfogja” a nézőt, segíti, hogy átélje a darabot, hogy megismerje az Élményt.

Sajnos, vidékünkön az utóbbi években (évtizedben) sok olyan darab született, amelyben a Modernség önmagában tetszelgő volt, az elvont előadásmód (a meder) öncélúvá vált, az Élmény fölé kerekedett és felfalta azt. Azt hiszem, ez volt az oka annak, hogy a KMV színművészeti vetélkedőjének zsűrije a TRÁGYAÖZÖN lidérces kezdetét megpillantva rögtön eltérte az előadást. „Ez is csak egy magamutogató, hatásvadász darab lesz” – gondolhatták, és már előre guillotine-ra küldték, s lefejeztették. Később, amikor össze kellett volna, hogy álljon valamiféle kép, ők még mindig az elgurult fejet próbálták visszailleszteni a

nyakra. Persze, hogy nem ment. A fej (az előadás első része) és a test (a benti jelenet) számukra nem éledt fel; két különálló rész maradt. Nem tudtak vele mit kezdeni, így legkézenfekvőbb volt az egészet „záptojásnak” kikiáltani. Főlényesen és – szerintem – igazságtalanul.

A darabban ugyanis a legtöbb építőelem a helyén volt (a szövegek könyvhöz felhasznált irodalmi művek: Weöres Sándor és Esterházy írásai (az utóbbitól a Fuvárosok); a zenei aláfestés (a Bauhaus és a Laibach zenéje); a hármass helyszín: előcsarnok – belső terem – színpad; a valós életünkből kiemelt erőszak - romlottság - eltompultság felerősített elemei stb. Csiszolinivaló volt rajta, igaz, de a színészpálánták kritikát vártak, nem azt, hogy eltapossák őket.

Pergessük most újra végig az előadást a szemünk előtt!

Kint állunk, szorongunk az „előszobában”. Mi, a Nézők. Azután berontanak és elkezdnek kiabálni, Ők, a Színeszek. Három fiú felugrik az ablakoknál álló asztalokra, eltakarja a fényt és ordibál. A nézők bárányokká vedlenek át

és közülük emelkednek ki a hétköznapiak hősei: a takarító-kislány, a falnak (tükörnek) beszélő, a félőrülten járkáló és a végérszéni (noná, majd bálkirálynő?). Mi, nézők (pardon, birkák) is színészekké válunk, utcákon hömpölygő, lebzselő, tompa tömeggé, amelynek zsivalyában elveszik a fentről jövő agymosás közhelyszerű világigazságtalansága, ugyanúgy, mint az élet salakjából merített szereplők panaszai. A hangulat zavaros, és ezt a lépcsőről lesöpört üvegek csörgése, a fiúk erőszakos viselkedése (félelemkeltés) vagy a közöttünk járkáló szereplő csak tovább fokozza. Zavar, félelem, feszült figyelmet követő kíváncsiság marad meg bennünk, miközben a fiúk leugrálnak az asztalokról és terelnek bennünket a főterembe. Mi, birkák (pardon, nézők) pedig csak bégetünk:

– Áh, ez csak egy hülye modern darab...

– Mit képzelnek ezek, hogy minket csak úgy lehet...

– Ne engem lökdössetek! Annyian vannak még körülöttem...

Bent a teremben félhomály. A darab nem a színpadon folytatódik, hanem a nézők alkotta kör közepén. (A székeket már előre félretették.) A hang most magnószalagról jön, a színészek csak a mozgást adják hozzá. A dobogón (ágyon) egy kislány ül fehérben (tisztaság). A többi szereplő sötét: az anya, aki egy idegen férfival megy el, a nővérek (kurvák), a fiúk (a kéj ördögei)... Helyszínné válik a színpad is néhány percre: a világoskék/rózsaszín álomvilágot jeleníti meg. Így mindhárom helyszínné megvan a maga funkciója. A színpad az álom, a valótlan szép, a rózsaszín. A nagyterem félhomálya, közepén az ágygal és a felette lógó lámpával az otthont, a családot, a tisztaság pici feltjét jeképezi, amelyet megront a kintről beáramló erkölcstelenség, szeretethiány pusztító férge. És a kinti világ? Az előrész? **Ne felejtjük el, hogy a színészek jöttek oda hozzánk. Mi már ott voltunk és most is ott vagyunk.** Igazságtalanság, jogok lábbal való tiprása, álnokság, erkölcstelenség... felülről ránk (közönségre – birkákra – polgárookra) zúdított trágyaözön. Amikor bemertünk a nagyterembe, magunkkal vittük a romlottságot, a fonalat, amely a két világot összekötötte és amely felfalta a másodikat. A fehér ruhás lány a színpadra menekült (a harmadik, eszményi világba), kiradírozta magát a mindennapi életből. **Kilépett belőle, de egyedül maradt.** Bennünket, nézőket pedig a rakoncátlan ördögök kilöktek az utcára, a mindennapi életbe, vissza az előrészbe.

A darabot amatőr színészek játszották, ami azt jelenti, hogy a zsűrinek utat kellett volna mutatnia: Hogyan tovább? Mit másként? Hiányzott néhol a begyakorlás. Nem a szerep betanulása volt a baj, inkább a színészek szembesülése a közönséggel. A közöttünk járkáló lányoknak és a „birkákat” terelő erőszakos fiúknak nem lett volna szabad elmosolyodniuk és ezzel azt sugallni: Ez csak jó hecc! Néhányan nem tudták, kinek mondják a szöveget, maguknak-e vagy pedig a közönségnek. Úgy érzem zavarta őket, hogy ott voltunk közöttük és a színészi beleélés fölengedett. Ezáltal nemcsak, hogy veszített a darab hatásából, de a közönséget is összezavarta. Nem tudtuk, hogy mire figyeljünk. Koncentráljunk teljesen a szövegre? Aki így tett, csalódott. A szöveget nem lehetett (és nem is kellett) érteni, csak elkapni egyes foszlányokat, s átérezni a zsi-vaj fölé tornyosuló zaj-mozgás ötvözet sokkoló élményét. A zsűri, sajnos, a javítanivalók felsorolása, megindoklása helyett lenyomta a színészek fejét a víz alá és sokuk kedvét, bátorságát elvette a színháztól (bár feltételezem, hogy ez utóbbi nem volt célja). Hiányzott a kimagasló jelenetek értékelése is. Az előadás legszébb pillanatait például éppen a színé-

szi beleélés vitte fel: Az ágyon ülő, szeretetre éhes kislány és a férfi karjaiban közönyösen távozó anya idegeinek minden rezdülésével játszott. Nagyszerű mozgást, kiváló mimikát láthattunk. A darab legjobban begyakorolt jelenete volt ez.

A zsűri kritikája után a közönségnek is hiányérzete támadt. A darab sokaknak felkavarta az érzéseit, alaposan megkeverte belső világuk egy-egy „szobájának bútorait”. A nézők elvárták, hogy Soltisék az esztétikai értékelés útján rendet rakjanak ezekben a „szobákban”. A zsűri ehelyett lepecsételte, bontásra ítélte a megmozgatott „helyiségeket”. Csupa föl-színes, lényegét elkerülő kritikát hallottunk:

– Miért nem játszották az egészet a színpadon?

– Miért a Laibach szolgáltatatta az aláfestő zenét?

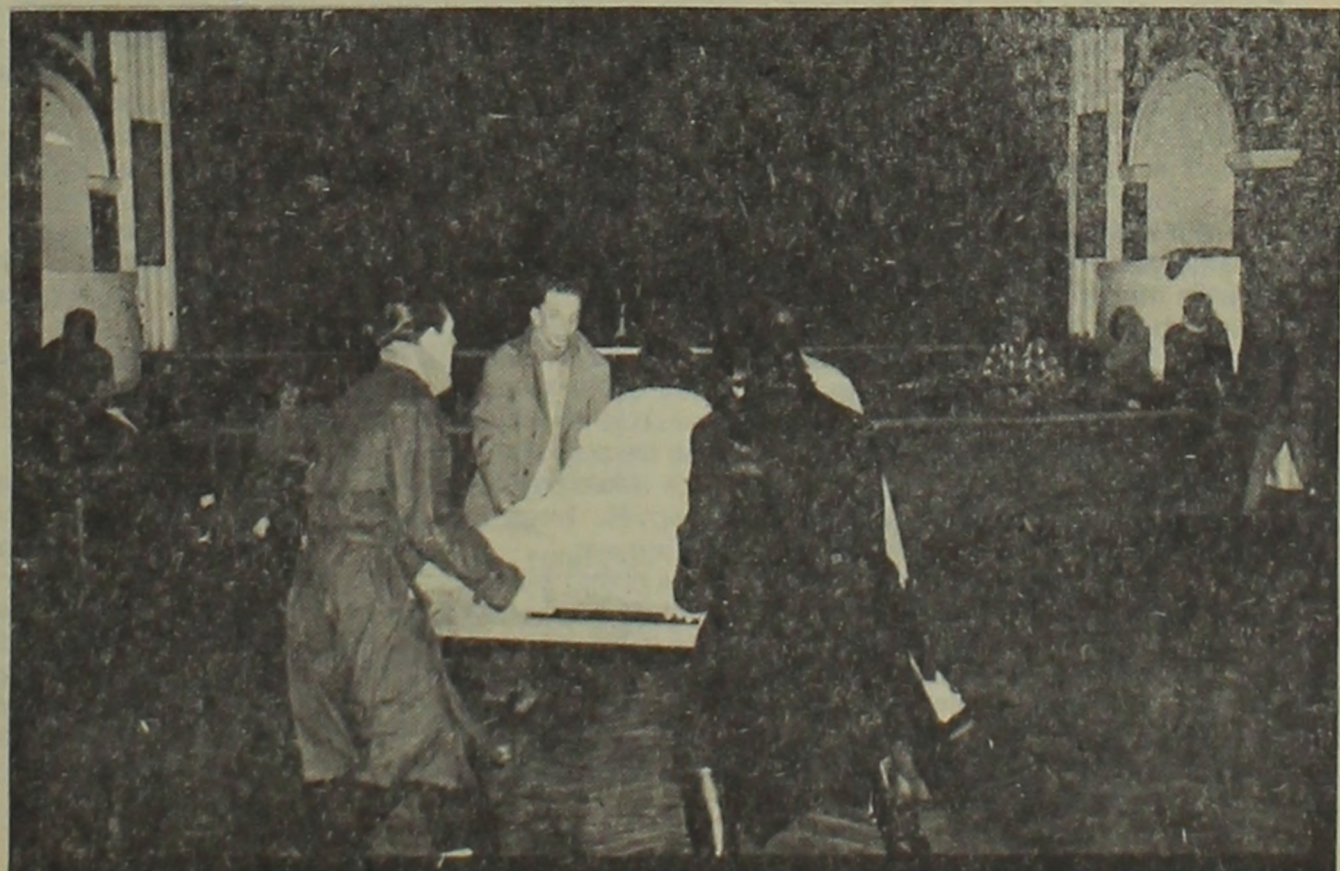
– Miért nem ment minden szöveg magnóról? (Képzeljük el az előrészben szétszórt, tatógó szereplőket, és a han-

gokat, amelyek egy helyről szólnak. Se füle, se farka...)

– A modern darabok már 25 éve lefutottak! (Nos, ennek a darabnak a modernsége nem önmagában tetszelgő. Az Élmény átélését szolgálta.)

Amikor a zsűri záptojásnak nevezte a darabot, sokakban elfojtotta az átélt élmény varázsát, kialakítva egy olyan érzést, hogy „nekem tetszett, de a zsűri szerint rossz”. Pedig valami feléledt a darabot követően a nézőkben. Bukdácsolt, már az első szárnycsapásokra készült, de repülni nem hagyták. Kitépték a szárnyait és a saját, iszapos folyómedrükbe terelték. Ezért, amikor Soltis Lajos a bíraskodás után az „esztétikára” hivatkozott, az olyan pap jutott az eszembe, aki vizet prédikál és bort iszik.

Ürmös Attila

(SZÍNműVÉSZETI VETÉLKEDŐ VAGY VALAMI MÁS?)

Amit annak idején elmulasztottunk megtenni, ma már aligha tehetjük meg!

Legfeljebb az előttünk álló hármastól a legrosszabbat, a halálba vezetőt választhatjuk.

Hiába tanultuk meg a Halotti beszédet, hiába olvastuk el a Bánk bánt és nagyon sok más hiábavalóság van az életünkben, többek között a gyerekcsinálás hiábavalósága is; el nem mondhattuk, el nem játszhattuk, mert nem illett, mert így illett, illetve úgy, hogy soha senki ne láthasson bennünket, soha senki észre ne vegyen bennünket, mert akkor boldogan élünk és biztonságban leszünk, észrevétlenül, fényvisszaverő szürke felületként.

És jött a történelem és bebaszott a szebb jövőnek (jövőnknek, jövőtöknek, jövőjüknök). Szétszóródtunk a szélrózsa minden irányába.

És vagyunk. És ez a fontos. (És éssel nem illik mondatot kezdeni! Na és?!)

Maradt ez a kurva életérzés; a megaláztatottság, a kiszolgáltatottság, a kegyetlenség, a bőr, a hús, az ész szaga.

Mi – a ti apáitok – ennyit tudunk nektek adni; ja és az adósságainkat, amelyeket még a ti gyereketek is fizethetnek majd, ha még egyáltalán mertek majd gyereket csinálni.

A világban, amely körülvesz benneteket, bábell nyelvzavar, zagyvaság, anarchia uralkodik. Mindenki azt a pontot keresi, ahol biztosan megvetheti a lábát, hogy kibillentse ezt a korrump, véres, gennyeges valóságot, amely a harmadik évezred küszöbén az egy nemzet, a nagy nemzet téli álmát alussza, és nem akarja észrevenni, hogy kivesszik belőle a nemzet, hogy mire felébred, nyelve sem lesz, melyen szólalni kellene, hogy észrevegyék, hogy megmenthessék, hogy léte ne csak pusztá vegetáció legyen.

Na és, ha kivessztek az inkák, eltűnhetett a római birodalom stb. – mit számít egy maroknyi, nyereg alatt puhított húshoz szokott se ázsiai, se európai gillpiter, globtrotter, aki se avar, se hun, se kun, se tót, se szlovák, se germán, sese ember (Innen már csak a lj hiányzik)?

No, de hagyjuk! Amiről szólni akarok, az látszólag nem is kapcsolódik ehhez a hosszú bevezetőhöz. Akkor hát a tárgyalás következik, távirati stílusban:

– A szemle, amely minderről szólt, rövid volt, mert csak nyolc előadást láthattunk, pedig úgy gondolom, hogy legalább tizenkettőt

lehetett volna. Ugyanakkor hosszú volt, mert két nap alatt nyolc produkciót kellett megnéznünk, és így igazán nem tudtunk értelmezni, boncolgatni, műhely jellegű munkát kifejtteni, holott ez kellenne hogy legyen a cél a verseny, a versengés helyett. És persze az útmutatás, a hogyan tovább. Így csak ennyit: jó is volt, sok is volt és sokk is volt.

– A tartalomról: ha még jobban a cselekedeteitek mögé állnátok, akkor nem csak forma születne, hanem tartalom is, megtanulnátok láttatni magatokat, így könnyebben észrevehetővé válnátok és a szemle rossz fesztivál jellege helyett önmagatok keresése, a világ és a ti viszonyotok kerülne középpontba. Belső életet élnétek és rájőnétek arra, hogy valódi sikert nem az ér el, aki a sikerre törekszik, hanem az, aki az őt ért, őt körülvevő külső és belső tényezők hatására megindul az önmegismerés, az önfelfedezés útján, az ember és a világ felé.

Erre az útra viszont csak annak van joga, akit belső szükséglet kényszerít az indulásra.

Soha ne dőljétek be a hamis fénynek és pompának, ami a rossz színházat félmjelzi.

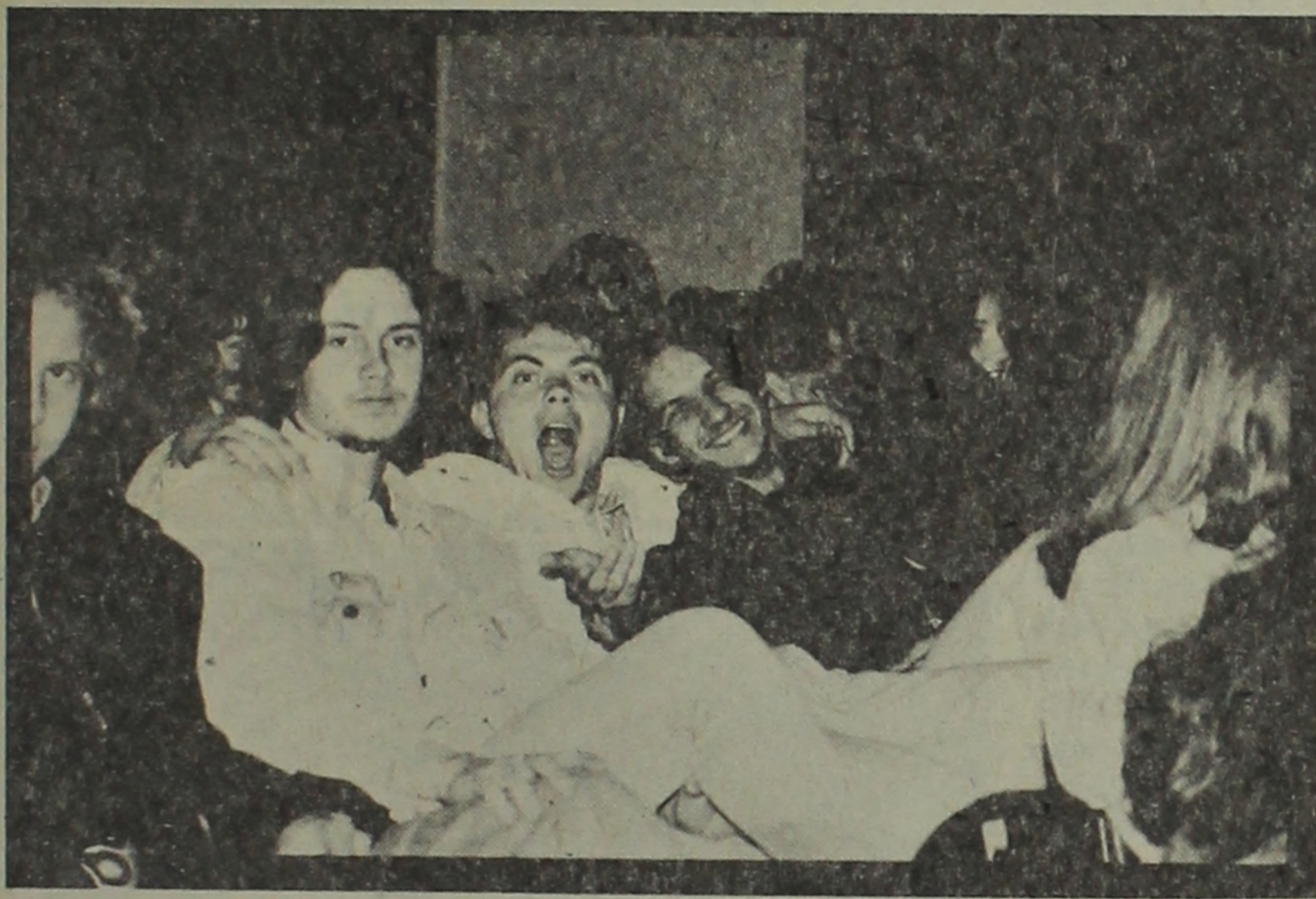
Ne akarjatok versenylovak lenni akkor, amikor az alkotás csodálatos világába vezető utat lezáró ajtó kulcsa a kezetekben van!

Az előadásotok arról szóljon, hogy ki vagyok én, milyen vagyok, milyen a világ körülöttem, és hogyan tudok beleilleszkedni. Ez harc, és ez a harc – ez a konfliktushelyzet – már színház, a ti színházatok.

Hogy ezt ti magatok vagy Shakespeare írja-e meg, mind mellékes, a fontos az, hogy ti rendezétek, ti játsszátok el, mert a színház érzéki módon ad választ, keres megoldást a felvetett kérdésekre, persze képekben, ritmusban, dallamban; kimozogja, eljátssza az élet- és világmozgató nagy törvényeket, mert a színházművészet érzéki megjelenítés, kimondja a kimondhatatlant, a leírhatatlant, a felfoghatatlant, egyszerre hat értelemre és érzelemre, és ott csap be, ahol a legkevésbé várod, akkor csal meg, amikor a leghűségesebbnek látod, és neked csak az marad, hogy ne hagyj magad.

Soltis Lajos
1992. ápr. 12., Temerin

A MEGMÉRÉTTETÉS NAPJAI

A szabadkai versenyzők benyomásairól

Szabadka az idén sem panaszkodhat fiataljaira a KMV-n elért eredményeik miatt. Számos helyezés és különdíj tudatával pihennik ki azok a résztvevők a vetélkedő fáradalmát, akik nem csak győzniakarásból jelentek meg Becsén a kitűzött időpontban, hanem a társaság kedvéért feláldozták hétvégéjüket, s 3 napig ott maradtak. A próza- és versmondók jártak a legjobban, mivel már az első napon átestek a megméréstetésen, viszont a többi kategóriában indulók egy részének egy átvirasztott éjszaka után kellett a színre lépnie. S történt mindez azért, mert bár a szervezők váltig hajtogatják, hogy a részvétel, az ismerkedés, a tapasztalatcsere a fontos, a versenyrészt annyira hosszú és fárasztó volt, hogy az ebédszünetet, a tízperces pihenőt és a 22 órakor kezdődött táncszínház leszámítva barátkozásra nemigen maradt idő. Annak, aki ezt a háromnapos rendezvény elsődleges céljának tartotta, ráment mindkét éjszakájára.

Ehhez a „réteghez” tartozott Vékony Attila, a szabadkai gimnázium tanulója is, aki bedagadt szemmel és alig forgó nyelvvel volt kénytelen nyilatkozni lapunknak:

• **A beszédművészeti vetélkedőn szavallattal, egészen pontosan T. S. Elliot Átokföldjének részletével vettél részt. Miért ezt az igen alapos felkészülést igénylő, eredeti versmondási fantáziát követő verset választottad?**

Attila: az író kiválasztása nem az én ötletem volt. Más irányú elfoglaltságaim miatt nem lett volna időm több kötet közül válogatni, így magyartanárnom ajánlására Eliotot választottam, de az Átokföldje című költeményt már teljesen a saját ízlésemre hagyatkozva jelöltem ki.

• **Szövegedet Elliot egyik legkiválóbb versének tartják. Montázs szerkezete azonban egy eléggé szokatlan előadásmódot kíván, amely elűt a hagyományos, jól bevált sablonoktól. Véleményed szerint ezt a zsűri és a közönség hogyan fogadta?**

– Én pozitív reakciónak láttam a hatást, mert sokakat lekötött a vers, de nehézsége miatt nem hiszem, hogy a többség első hal-

lásra tudta volna, miről is szól tulajdonképpen. Ezért érdekes előadásmóddal törekedtem a civilizációs krízis kifejezésére, valamint a hangsúlyok variabilitásával igyekeztem a figyelmet felkelteni.

• **Te vagy a KMV egyik visszatérő motívuma. A 2 évvel ezelőtti vetélkedőhöz képest, amelyen ugyancsak részt vettél, szerinted milyen volt az idel színvonal?**

– Prózamondásban most is voltak kiemelkedő tehetségek, de versválasztás és szavallatok tekintetében a 2 évvel ezelőtti jobb volt.

• **Mi a véleményed a szervezésről? Változtatnál-e valamit?**

– A versek közé szünetet iktatnék, mert ilyesmit nem lehet több órán át egyforma figyelemmel követni. Szeretném, ha a barátkozás érdekében egy helyen lennének elszállásolva. A zsűri értékelésével sem voltam elégedett. A fellépők teljesítményét külön-külön kellene elemezni. Ami viszont megragadott, az a pozitív hangulat volt, mert Becsén fantasztikus művészetkedvelő társaság gyűlt össze.

Vékony Attila különdíjat kapott, akár csak következő riportalanyom, Császár Ildikó aki a kritika kategóriájában érdemelte ki ezt a tituluszt. Ő már sokkal frissebbnek tűnt beszélgetés közben, hiszen csak fél napot töltött Becsén. (Így az eredményéről is csak a sajtóból értesült.)

• **A magyarságra és a vajdasági írókra ezúttal külön hangsúlyt helyeztet mind a bírálóbizottság, mind a résztvevők. Te miről írtál?**

– Gion Nándor legújabb, 1990-ben megjelent könyvéről, a Börtönről álmodom mostanában címűről írtam kritikát. Azért esett erre az íróra a választásom, mert az idén róla készítik magyar nyelvből beszámolót, és így elég sok anyag összegyűlt róla, és a mű is megtetszett. No, meg valami időszerűről akartam írni.

• **A zsűri szerint az írásművek minősége valamivel alacsonyabb volt, mint a**

beszédművészeti produkcióké. Te mit gondolsz erről?

– Osztom a véleményüket, mert nem mindegyik alkotás foglalkozott olyan témával, amire oda is tudtam figyelni.

• **Nem zavar a találkozó versenyjellege?**

– Nem. Fontosnak tartom azt, hogy a fiatal művészetkedvelők találkozzanak és véleményt cseréljenek, de kell egy verseny is, ahol összemérhetik képességeiket.

• **Régebb óta célozgatod a díjakat, vagy pedig egy csapásra sikerült szerzed?**

– Minden évben részt vettem a KMV-n versmondással, de a körzeti versenynél tovább nem jutottam. Most indultam először kritikával, habár nem vagyok kritikus alak, mert úgy tartom, hogy az írás műfajain belül mindent ki kell próbálni.

A szervezés ellen nincs semmi kifogásom. Az egyetlen gond a távolság volt, hiszen Becse Szabadkától átkozottul messze van. Programunkban szerepelt egy kiállítás megtekintése is, ami különösen tetszett.

Kiss Árpád a legfiatalabb versenyzők közé tartozott, mivel csak első osztályos, s úgy látszik a zsűri még túl korainak tartja, hogy helyezést érjen el. Ezért Faludy György költeményének megragadó tolmácsolásáért meg kellett elégednie egy különdíjjal. Az ő benyomásai a becsei vetélkedőről a következők:

– Nekem nincs semmi kifogásom az ellen, hogy a rendezvényt verseny formájában tartsák meg. Szükség van erre azért is, hogy tudjuk, kik azok, akik a vajdasági színvonalat képviselik. A legjobban az itt uralkodó hangulat tetszik, valamint az, hogy az egészet a fiatalok szervezik.

• **Miért esett Kisfaludyra a választásod?**

Á.: Az Óda a magyar nyelvről című verse nagyon közel áll hozzám, mind rólunk szól, arról a közösségről, amelyhez tartozunk. Ezenkívül a téma sohasem volt annyira aktuális, mint most.

• **Mi a véleményed az elbírálásról, a színvonalról? Nem gondolod, hogy győzelmi ambíciók táplálása helyett inkább egy nagy bulit kellene csinálni, ahol mindenki mindenkit egyformán szeretettel hallgatna, és senki nem érezné magát vesztesnek?**

– A verseny maga rendjén volna, de nemcsak felnőtt zsűri kellene, hanem szükség van egy diákokból álló bizottságra is, mert mint kortársak, jobban meg tudjuk érteni egymást. Közönségdíjat is osztani kellene. A résztvevők versenyen kívül is összejöhethetnének, mert ilyenkor felszabadultabbak vagyunk. Így volt ez a Népkörben is, ahol nem lehetett annyira érezni a versenyzés feszültségét, mint itt. „Szétszállásoltak” bennünket, előadáson kívül alig találkoztunk, a többség félt a másiktól, irigykedett, vetélytársat látott benne. Ehelyett a fiatal művészeknek össze kellene szokniuk, pl. egy tornatermet kibérelni, hálósákokat vinni, s egész este zenélni kellene meg tapasztalatot cserélni.

Kiss Árpádról egészen biztosan nem most hallatok utoljára. Eddig is számos szavallóversenyen vett részt, szép sikerrel, s már a határon túl is ismerik a nevét. További tervei között szerepel a berettyóújfalusi verseny is, amelyre május közepén kerül sor.

ENI

Mottó: „Ne fogjon senki könnyelműen a húrok pengetéséhez nagy munkát vállal az magára, ki kezébe lantot vesz.”

PÓDIUMRA LÉPNI (1.)

„Nem a győzelem, a részvétel a fontos” – mondották iskolás koromban kedvenc és kevésbé kedvenc tanáralm; „ezen a versenyen mindenki győztes” mondták akkor egy-egy szemle megnyitóján vagy befejezésén, s mi sokatmondóan mosolyogtunk ezen, mert tudtuk, hogy pont az ellenkezője az igaz, és sűrűn bólogattunk hozzá, mint annyi minden másra abban az időben. Most itt állok, megtisztelve azzal a feladattal, hogy leüssöm egy „hangzó verseny” utolsó akkordjainak egyikét, és kapkodva igaz szó és levegő után, ugyanezek a buta közterek jutnak eszembe: mindannyian győztesek vagytok! Győztesek vagytok, mert VAGYOK, győztesek vagytok, mert ITT vagytok! És ha már itt vagytok, TENNI KELL, és CSAK jól szabad tenni a dolgunkat belelevésve-égetve magunkat ebbe az elanyátlanodó időbe, ebbe az elapátlanodó tájba.

Én magam akkor leszek tán valóban igazságos, ha kertelés nélkül kimondom: gyenge volt az idegi beszédművészeti vetélkedő, és akkor tenném igazán jól a dolgom, ha örökérvényű, mindenre vonatkozó, használható tanácsokkal láthatnám el benneteket. Csakhogy ez lehetetlen. Lehetetlen, mert minden ember lelkéhez más-más út vezet, lehetetlen, mert minden ember egy-egy külön világ, és a lelkeket unformizálni lehetetlen.

A szemlén készített távirati stílusú jegyzetemet böngészve allig talállok olyan fellépőt, akinél nem szerepel a következő megjegyzések valamelyike: Indokolatlanul ökölbe szorított kéz, merev, görcsös, feszélyezett, lelki görcs miatt testi görcs, fizikai görcs okozta akadályoztatottság, összefonott karral paralizálja önmagát stb... stb. A közönség előtt való szereplés váltja ki az emberben a legnagyobb félelmet – mondja egy pszichológus. De hát akkor mi vagyunk mi, előadóművészettel foglalkozók? Pszichopaták? Mazochisták? Kéjelgő exhibicionisták? Én már idestova húsz éve „üzöm az ipart”, de még ma is minden egyes színpadra lépés előtt rettegek a közönségtől, mégis nagy kedvvel és szeretettel csinálom! Miért? Mi az, ami az ilyen kellemetlen, gyötrelmes izgalmak ellenére is a közönség elé vonz, húz, taszít, lök? Hát nyilván a KÖZLÉSI VÁGY, KÉNYSZER, hogy magamon keresztül megmutassam az embereknek a világ egy picinyke darabját, úgy, ahogy én látom, hogy jobbítsak rajtuk, hogy jobbítsak a világon egy „hangyányit”, vagyis hát „akkorányit”, amekkorának érzem magam. És ez már krisztusi szerepkör. Tudom, patetikus ez így nagyon, de meggyőződése, hogy tudatosan vagy ösztönösen el kell jutni ehhez a felismeréshez mindenkinek, aki közönség elé lép. És akkor megszűnik a félelem, és ha megszűnik a félelem, eltűnik a görcs. A testi, és a lelki görcs is. Rengeteg energiánk szabadul így fel, amit az előadás szolgálatába tudunk állítani, amely energia azután nem ellenünk, hanem értünk dolgozik, és indukál újabb energiát... És ne feledd: nincs szánalomra méltóbb a remegő térdű, félő, rettegő embernél.

Kovács Frigyes

AZ ELŐADÓMŰVÉSZETI VERSENY GYŐZTESEI

VERSMONDÁS

1. Varga Izabella – Becse
2. Konc Ágnes – Szabadka
3. Szálas Tímea – Becse

Különdíj: Vékony Attila – Szabadka
Kis Árpád – Szabadka
Kelemen Margareta – Zenta – Napló

PRÓZAMONDÁS

1. Kalmár Zsuzsa – Szabadka
2. Cservenák Vilmos – Topolya
3. Kollár Blanka – Zombor

Környezetnyelvi vermondásáért Miluška Petrić kapott díjat.

Varga Izabella győzött

A KÉPZŐMŰVÉSZETI VERSENY GYŐZTESEI

- Gortva Lúcia – Becse
Szathmári Mihály – Kóvár
Tóth Ágnes – Zenta
Hajnal Viktor – Zenta
Gere Beáta – Zenta
Fehér Attila – Szabadka – PLAKÁT PÁLYÁZAT
Nagy Elvira – Újvidék

A képzőművészeti verseny győztesei ingyenesen részt vehetnek a 17. TAKT szervezői által megrendezett nyári táborozáson, amely június 4-én kezdődik és 19-én zárul. Azok, akiket érdekel ez a képzőművészeti tábor, a részletek tisztázása érdekében legkésőbb május 15-éig írjanak a következő címre: Hevér János, TAKT, 21235 Temerin, Lenin u. (Gyepsor) 118.

AZ IRODALMI VETÉLKEDŐ DÍJAZOTTJAI

KRITIKA – ESSZÉ

1. Matuska Ágnes – Újvidék
2. Rábaközi Zita – Szabadka
3. Kovács Attila – Topolya

Különdíj: Hódi Éva Tünde – Zenta
Császár Ildikó – Szabadka

VERS

1. Lényi Hedda – Szabadka
2. Krizsán Szilvia – Topolya
3. Bertók Szabolcs – Szabadka

Különdíj: – Híd – Kubát Gábor – Újvidék
– Újvidéki Műhely – Krizsán Szilvia – Topolya

NOVELLA

1. Ónody Boglárka – Zenta
2. Boros Viktória – Szabadka
3. Fernczy Andrea – Becse

Különdíj: – Üzenet – Mirnics L. Zsuzsa – Újvidék
– Családi Kör – Bíró Andrea – Becse
– Pécsi Széchenyi Baráti Társaság – Fábrián
Katalin – Topolya

HUMORESZK

1. Pesitz Mónika – Becse
2. Nagypál Gábor – Zenta
3. Hanák Flórián és Juhász Béla – Zrenjanin

Különdíj: Becsei Helikon Könyvesbolt –
Szakács Tibor – Szabadka
Napló – Vörös Krisztina – Becse
Újvidéki Rádió: Szombati Találka – Palatinus
Gabriella – Zrenjanin

RIPORT – PUBLICISZTIKA

1. Szűts Zoltán – Zrenjanin
2. Herbut Ildikó – Topolya
3. Baksa Beáta és Pfau Erika – Újvidék

Különdíjak: 7 Nap – Pósa Erika – Zenta
Magyar Szó – Horvát Virág – Zenta

A „GYÖKÉRTELENÍTÉS ELLEN”

A Középiskolások XXVI. Művészeti Vetélkedője kapcsán

Számomra, aki már hosszabb ideje nem követtem a becsei vetélkedőt, s így az elmúlt évek teljesítményeihez sem tudom mérni a mostani próbálkozásokat, a leginkább reményt keltő maga az a tény, hogy a vajdasági magyarság számára oly fontos (de nyugodtan mondhatjuk: pótolhatatlan) rendezvényre minden nehézség ellenére az idén is sor került. De még ennél is fontosabb, hogy az Iskola szétszüllesztése ellenére, a nevelők és neveltek megaláztatásának sötét korszakában, a kisebbségellenes fasizmus feltámadásának idején esztétikai mércével is mérhető művek születnek, s helyenként nem is akármilyenek.

Az idei rendezvény versenyműveinek (pontosabban a művek jelentős hányadának) külön érdeme – s ezt a publicisztika és a humoreszk kategóriájában a bírálóbizottság értékelte is – a társadalommal, a politikummal szembeni öntudatos, átgondolt kritikai hozzáállás. Megnyugtató tudni azt, hogy a fiatal nemzedék nem menekül emberi és nemzeti sorskérdéseink elől, hanem megpróbál választ adni a kor kihívásaira, nem egyszer a szakma profi képviselőit is megszégyenítő következetességgel és bátorsággal. A háború és a vele kapcsolatos képzetek és motívumok vörös fonálként húzódnak végig az idei vetélkedő minden műfaján, noha – talán az élmények nyomasztó és túlságosan közeli hatása folytán – mindez csak ritkán kapott esztétikailag is értékelhető, kiforrott formát.

Azonban jelenlegi politikai válságunk erkölcsi relativizmusának, cinizmusának és értékvesztésének egyik legtalálhatóbb megfogalmazását is itt hallhattuk az egyik, szatírára és aforisztikus gondolkodásra egyaránt hajlamos költő szájából:

„Valamikor valaki ezt mondta:
– Utánam, hősök!
Most pedig:
– Előre, hősök!”

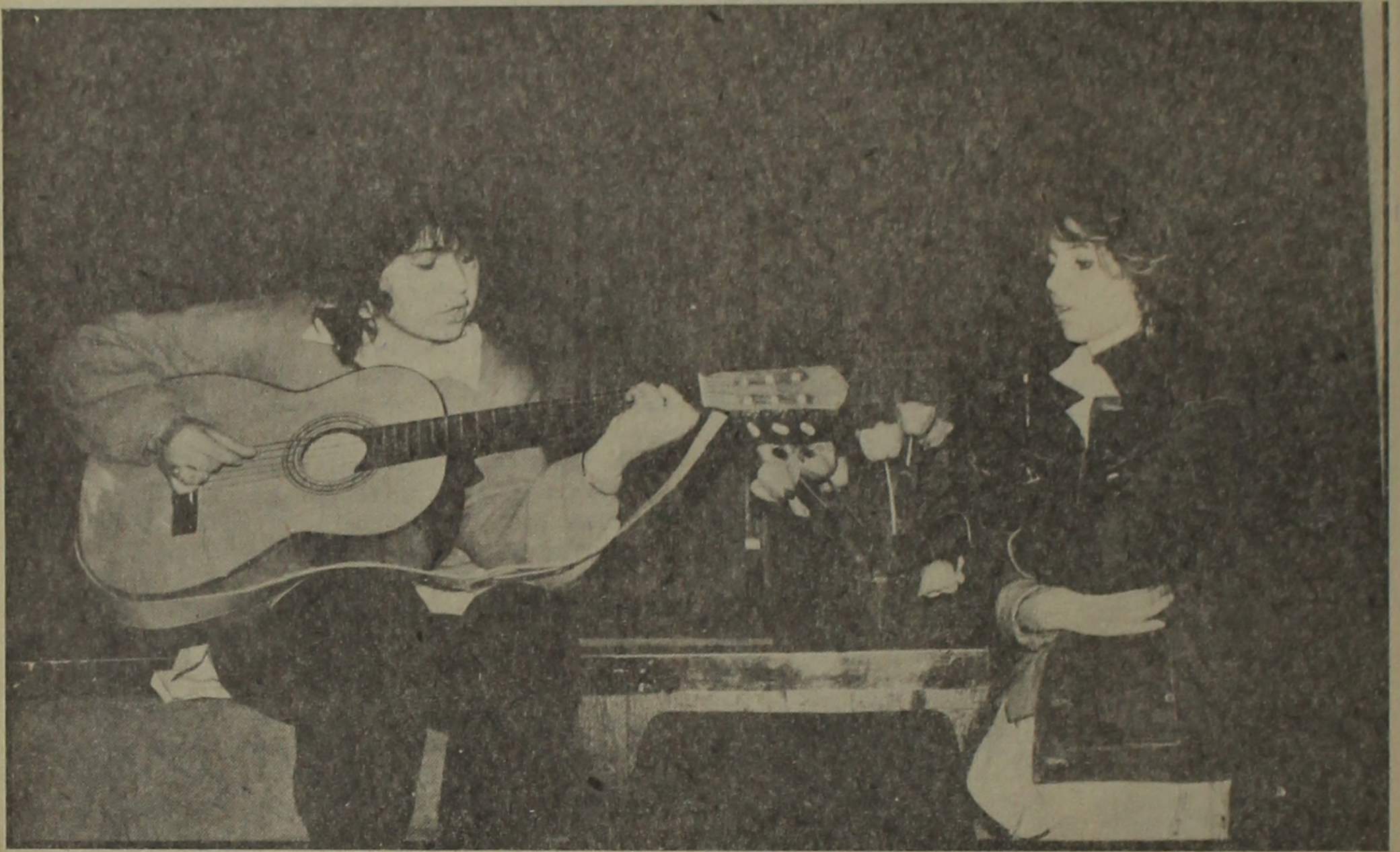
Külön öröm, hogy a kegyetlen faktumok ellenére a lét egyetemes, nagy, és végérvényesen megválaszolhatatlan kérdései sem kerültek el e nemzedék figyelmét. Hamvas Béla műveinek olvasása kétségtelenül inspirálólag hatott egy-két versenyzőre: jobb mestert keresve sem találhattak volna, legálábbis ami a kísérlet (más szóval: esszé) módszereinek el-sajátítását illeti. Itt jegyzem meg, hogy a kritika (és az esszé) mezőnye igen erős volt, kár, hogy mindez nem tükröződhetett a díjak odaítélésében: a tíz bemutatott pályaműből kilencet – kisebb korrekciókkal – azt hiszem, bármely hazai lapban közölni lehet. Lényegében ugyanez mondható el a publicisztikáról is.

A humoreszk kategóriájában négy-öt értékes, közölhető szöveg is akadt. Jó volna, ha szerzőiket szatirikus műveket publikáló napi- és hetilapjaink idővel bekapcsolnák, foglalkoztatnák, ösztönöznék: szatirikus irodalmunk utánpótlás gondokkal, egyszólamúsággal küzdő rovatai mindenképpen nyernének velük. (A becsei Pesitz Mónika és a zentai Nagypál Gábor amellettsé kitűnő előadóművész is!)

A novellák többségén még érezni lehetett az iskolaszagot (ez alól a díjazottak kivételek), mégis, a tematikai és a módszerbeli sokféleség mindenképpen figyelmet érdemel: a századvég impresszionisztikus novellisztikájának stílusjegyeitől az intellektuális prózai kísérletig többféle attitűdre is felfigyelhettünk. Hogy mindebből mi lesz, majd elválí az elkövetkező évek során. A kezdet mindenképpen biztató.

„LÉTEZNI FOGUNK A JÖVŐBEN IS”

„A zord hargitai télből jöttünk Gyergyószentmiklósról, ide a Tisza mellé, a tavaszba. Az 1992-es év első virágait itt csodáltuk meg és velük együtt a versenyzők szép kiejtését, tudását is. Kitágult a világ, a haza számunkra, mert a Békény partján elhangzott szavak itt sem idegenek. Ez alatt a pár nap alatt újból meggyőződhattünk, hogy helyünkön maradván, nyelvünket, hagyományainkat megőrizve és ápolva, fejlesztve mardhatunk meg továbbra is együtt.

»A múltunk megvan, népünk él és él még népünk művészete is« – írta Koós Károly 1923-ban. Hogy létezni fogunk a jövőben is, bizonyítja a XXVI. becsei KMV. Ezt az üzenetet visszük magunkkal, oda, ahol még nincs tavasz, de a remény örök virágként él.

Köszönjük a sok szép élményt, **Patek Mária** tanárnő és diákjai, a gyergyószentmiklósi Salamon Ernő Középiskolából.”

Ezekkel a szavakkal búcsúztak el a KMV-től a romániai vendégek. Azt hiszem, ebből a néhány mondatból kiderül, milyen indíttatása, alaphangulata volt az ideai rendezvénynek. A búcsúszavakat az idén először jegyezték le abba a könyvbe, amely hivatott megőrizni az ezután következő vetélkedők résztvevőinek ilyen módon értendő névjegyét. Az emlékkönyvből **VARNYÚ ILONA** becse magyartanárna ismertett néhány részletet az ünnepi gála kezdetén.

A meghatározó és mélyreható szavak után **Varga Izabella** becsei díjnyertes versenyző mondta el a verset, amely úgymond mottója lett a vetélkedőnek.

Utána megkezdődött a gála. Türelmetlenül és kíváncsian ültem a helyemen és várva vártam a nyertes munkák felhangzását a színen. Sajnos, nagyon kellemetlen meglepetés ért, és azt hiszem, nem csak engem, hanem – legfőképpen – mindazokat, akik Szabadkáról érkeztek, hogy betekintést nyerjenek a már lezajlott rendezvény eredményeibe. A szabadkaiak nagy része, nem tudom, mi oknál fogva, nem jelent meg az ünnepi gálán. Azt hiszem, ez szégyenletes dolog, de erre még kitérek a későbbiekben.

Vígasztalásul azért mégiscsak hallottunk remek munkákat és előadásokat. Például, amikor **Lajkó Félix**, a népzenei vetélkedő első helyezettje lépett színpadra és megszólaltatta hegedűjét, úgy éreztem, minden és mindenki eltávolodik tőlem, és én is Félixszel repülök együtt a zene szárnyán. Az átélés az ő részéről valóban csodálatos, lenyűgöző volt.

A gála során a romániai vendégszereplőket is láthattuk, akikről egy igazán érett, összehangolt és meglehetősen magas színvonalú előadást kaptunk. Az ünnepély vége felé mindenki átvehette díját. Az első helyezettek magyarországi olvasótáborban vehetnek részt, amellyel értékes festményeket is kapott mindenki. A második és harmadik helyezetteket valóban értékes könyvcsomaggal jutalmazták. A díjakat **VARNYÚ ILONA** magyartanárna, a becsei rendezvény szervezője adta át.

Az ünnepélyes díjkiosztás után (és közben) szinte megállás nélkül villogtak a fotósok gépei és jó néhány kép örökítette meg a nyerteseket.

Gyergyószentmiklósi vendégeink

Ezután a díjazottakat, a tanárokat, az újságírókat és a vendégeket szeretettel meginvitálták a becsei Petőfi Sándor Általános Iskolába, az ünnepi nagyebédre. Az ebéd – megsúgom – igazán nagyon pazar és finom volt.

Ebéd előtt – habár az ínycsiklandó falatok erősen vonzottak az ebédlőbe – megkérdeztem **Cérna Ágnes**t, az Egészségügyi Középiscola (Szabadka) 3. osztályos tanulóját és az önálló verskategória első helyezettjét:

Nagyváradl vendégeink

A kerekasztal

• **Mit gondolsz a KMV-ről mint vetélkedőről?**

– Azt hiszem, ennek a rendezvénynek nem a megmérettetés szintjén kellene élnie tovább, hanem a megmutatásra kellene inkább súlyt fektetni. Szóval, szerintem jobb volna, ha szemle lenne, olyan szemle, amelyen mindenki részt vesz, de nincs rangsorolás. Díjak viszont vannak, kellene. A rangsorolás mindig egy kicsi ellenségeskedést lop az ember tudatalattijába és ez már eleve rontja a lényegét, amiért itt vagyunk. De – ezt meg kell jegyezni – a körzeti versenyek rostái sem biztos, hogy teljesen megfelelőek. Persze itt a bírálóbizottság összetételére gondolok. Lényeges, hogy a bírálóbizottság egy konzervatívabb, egy haladóbb szellemű, avagy a szubjektivitásra, esetleg objektív körülményre építi-e az ítéletét. Tény, hogy sok függ a bírálóbizottságtól. Például én ezzel a verssel Szabadkán második lettem, itt pedig első.

• **Miért vettél részt a KMV-en?**

– Hát ezért. Ezért a megmutatásért, meg a buli miatt. Szóval, ennek az a lényege, hogy a hasonló érdeklődésű emberek, legalább évente egyszer, találkozzanak egy hozzájuk közel álló légkörben. Konkrétabban: a győzelem mellékes. Mert pl. egyáltalán nem tört le, hogy A. Ginsberg Üvöltésével nem jutottam tovább a körzetin, csak azt sajnálom, hogy Ginsberg nem jutott el Becsére. De, ilyenformán, mégis eljutott!

• **Ezt hogy érted?**

– A munkám címe ugyanis Ginsberg marójjára.

• **Bővebben...?**

– Nehéz megmagyarázni. Szóval ez félig extázis alatt íródott és teljesen sötétben. Tehát egy mélypont. Egy érzelmi mélypont – kicsúcsosodása. Ilyenek a verseim. Az el-

lentétek értelmi zavart okoznak az olvasóban, de ezek tulajdonképpen nem ellentétek, hanem kiegészítői egymásnak és az egész résznei.

• **Mi a véleményed a verseny színvonaláról?**

– Legjobban tetszett a kritika mint kategória, itt hallottam jó írásokat, meg a humorban. Mindent összevetve, voltak egyáltalán nem ide való pályamunkák, amelyek nagyon lezüllesztették a verseny színvonalát.

• **Nem fordult meg a fejedben, hogy esetleg változtatnál valamit a rendezvényen?**

– Azt hiszem, robbantani kellene. Vagy formailag, vagy tartalmilag. Formailag pl. meg lehetne tartani kinn a téren is, nem kellene beszorítani négy fal közé. Sokkal emberközelebb, közvetlenebb volna. Namármost, voltak erre próbálkozások. De, tudod, ha az ember azért megy, hogy nyerjen, nem merészel robbantani, akkor benne van a félsz.

• **És inkább alkalmazkodik, úgymond elfogadja a tradíciókat?**

– Persze. És a résztvevők többsége igenis nyerni szeretne. Na most, az én versem is egy fajta robbantás, maga a stílusa, és az lett volna Ginsberg is.

• **Mit szólna ahhoz, hogy a szabadkai díjazottak nagy része nem jelent meg a gálán?**

– Szörnyű. Szörnyű szegény. Azonban erre is van egy magyarázat. Lehet, hogy nem a nyereség motiválta őket. Mit szólna ehhez?

• **Szimpatikus magyarázat, viszont úgy érzem, ezzel egy kicsit degradálták a gála ünnepi hangulatát.**

– Ez tény, és Kalmár Zsuzsán csodálkozom legjobban. Szóval, hogy mondjam, kiszámít-

ható volt előre, hogy kik lesznek az első helyezett. Ezért véleményem szerint a második helyezett a legérdekesebbek, legkellemesebb meglepetések.

• **Csak egy szó: hangulat?**

– HUUU! Nagyon, nagyon tetszett! Azért, mert itt oldódtak fel azok a feszültségek, amelyek egy versenyt kísérnek. S hogyha egy kategóriában is szerepeltünk, versenyeztünk, azért este ugyanolyan jól buliztunk.

• **Tehát nem volt rivalitás köztetek? Már verseny közben sem volt, én azt hiszem, nem éreztétek ezt?**

– Persze, hogy nem. Nem. Én személy szerint nem.

• **Feltételezem, új barátokat is szereztél és általuk új dolgokat ismertél meg?**

– Igen, sok új havert szereztem és sok új dolgot ismertem meg.

• **Mik ezek a dolgok?**

– Nem, ezt nem lehet... Hát nézd, tulajdonképpen az ember sokat gazdagodik egy ilyen rendezvényen...

Itt sajnos félbeszakítottak minket, mivel én még a levesemnél tartottam, amikor a többiek már a kerekasztal-beszélgetéshez készülődtek. Így hát megköszöntem Áginak a közreműködést és bevonultam a terembe, hogy elfogyasszam a pompás ebédet. Az ebéd után kerekasztal-beszélgetésre is sor került, ahol különböző vélemények hangzottak el a verseny céljait illetően.

A kerekasztal végeztével elbúcsúztunk egymástól, azzal, hogy jövőre újra találkozunk. Remélem, jövőre ismét ott lehetünk mindannyian Becsén, a Középiskolások Művészeti Vetélkedőjén.

További sok sikert kívánok minden résztvevőnek!

Ürmös Andrea

Erdővel körülvett úton haladunk riportunk színhelyére. A tavaszi szél fenyőillatot áraszt a Fruška gora lankáin. Innen gyönyörű kilátás nyílik Újvidékre és a tövében kígyózó Dunára. Az autóbusszállomástól indulva utunkon gyalogosok serege kíséri. Orvosi vizsgálatra, illetve beteglátogatásra igyekeznek a kamenicai intézetbe. Velük együtt érkezünk a város zajától és porától elszigetelt világba. A természet csendjében rövid időre megfeledkezünk a valóságról. Olykor csak madárcsicsergés hallatszik.

Egy főülneztől H-alakú, többemeletes épület elé érünk. A főbejáraton bennünket is igazoltnak, és ellenőrzik a csomagjainkat, hogy van-e bennük életet veszélyeztető fémtárgy.

Fehér köpenyt öltöttünk magunkra, hogy beléphessünk az intézetbe. **Pallicskó Gyöngyi** szakorvos fogadott bennünket, aki csaknem két évtizede dolgozik itt. Tőle a hazánkszerte ismert és világhírű kórház története felől érdeklődtünk.

– Az építkezést ezen a helyen 1955 tavaszán kezdték el. Az első beteget 1960. június 6-án fogadták. Akkor az ágyak száma nyolcszáz volt, és ennek alapján országunk legnagyobb egészségügyi intézményének számított. Fennállása óta itt több mint százezer beteget kezeltek, elsősorban tartományunkból. Kezdetben csak tudószanatórium volt. Vajdaságszerte számos rendelő nyílt a tuberkulózis korai felfedezése és pontos nyilvántartása érdekében. Ehhez nagymértékben hozzásegítettek a folyamatos tudószűrések, amelyek egész tartományunk lakosságát felölelték. Ezeknek az intézkedéseknek a hatására mind jobban csökkent a tuberkulózisban szenvedők száma, de ugyanakkor többen voltak az idült hörgőgyulladásos, asztmás és más betegek.

• **Mikor bővült ki az intézet?** – kérdeztük.

– Erre 1976-ban került sor, amikor már a tüdőbetegeken kívül szívbetegeket is fogadtak. 1979-ben pedig megalakult az onkológiai, vagyis a harmadik intézetünk is. Jelenleg összesen hétszáz betegágygal rendelkezünk, a személyzet száma pedig 1750 – mondta a doktornő.

A kamenicai kórház említésekor ma a legtöbb ember az itteni szívgyógyászatra gondol, mely világhírnévre tett szert. Pontosabban: szívsebészet terén elért eredmények által Európában az ötödik helyen áll ez az intézmény.

Mi azonban ezúttal a tudószanatóriumba látogattunk, mert úgy hallottuk, hogy a tuberkulózis ismét mind több áldozatot követel. Fehér köpenybe öltözve ismerkedtünk a betegek világával. A meglévő hét klinikai osztály közül a másodikat választottuk. Itt **Slavica Obradović-Andelić** főorvossal, az orvostudományok doktorával beszélgettünk.

– Az osztályon összesen huszonhat pácienszt kezelünk. A leggyakoribb az idült hörgőgyulladás, az asztma, a tuberkulózis, a tüdőtágulás és a rosszindulatú daganatos megbetegedés.

• **Úgy hallottuk, hogy növekedőben van a tuberkulózisosak száma...**

– Sajnos, ez igaz. Amint az egykori orvosok is megállapították, ez a kór az inséges életkörülmények hatására úti fel a fejét. A leggyakoribb okok, előidézők a hiányos és rendszertelen táplálkozás, az alkoholfogyasztás, a dohányzás és a rendhagyó életmód. Napjainkban mind több fiatal betegszik meg.

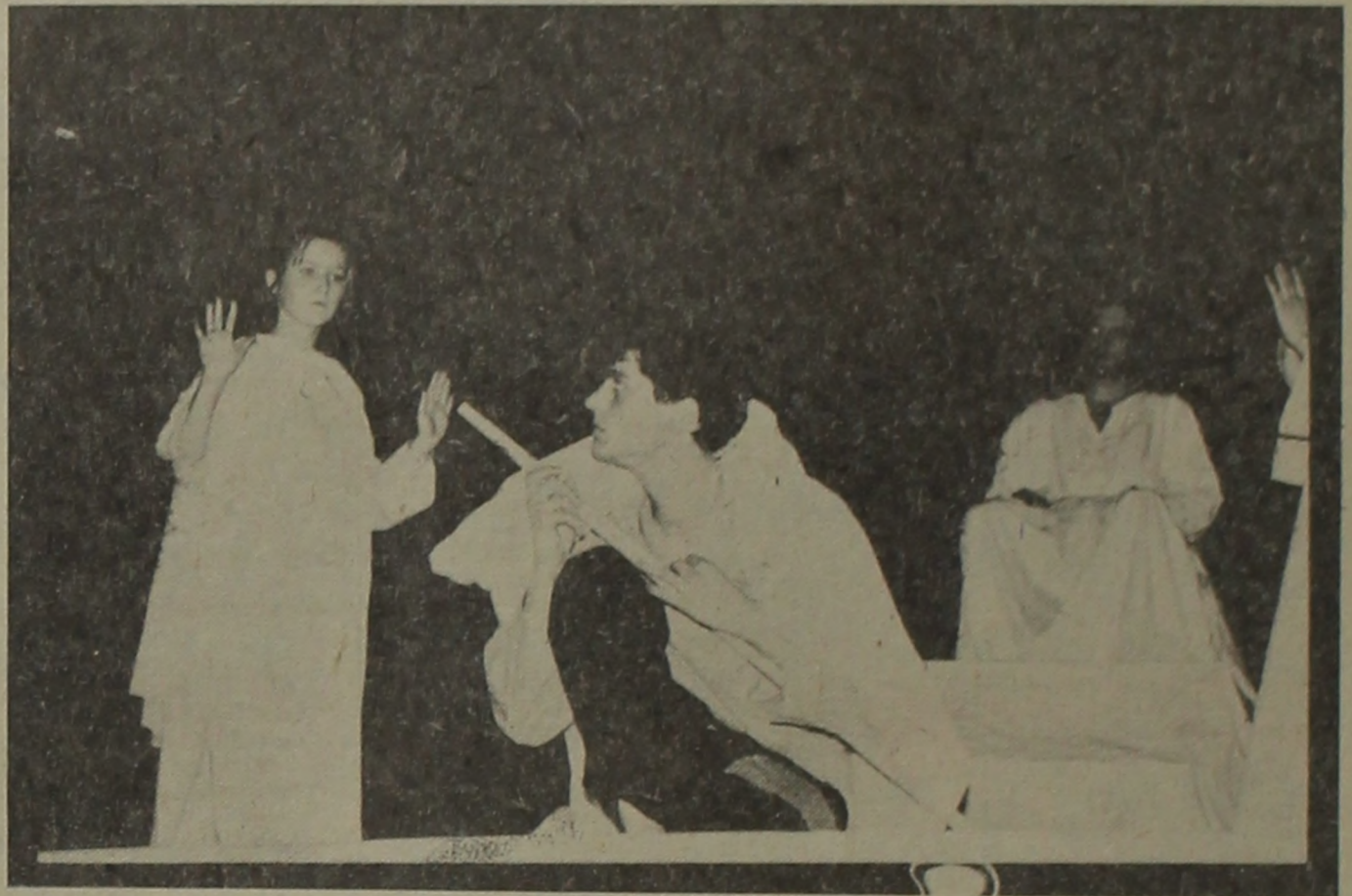
• **Milyen modern módszereket alkalmaznak a sikeres gyógykezelés érdekében?**

– Többféle eljárás által juthatunk a pontos diagnózishoz. Először is röntgenfelvételt készítünk a mellkasról, ha kell, kiegészítjük a korszerű komputerizált tomográfiával. Természetesen a tüdő élettani működését is kivizsgáljuk, és legtöbbször sejtani vagy szövettani vizsgálathoz is veszünk anyagot. Sokszor éppen a szövettani vizsgálat eredménye dönti el a további teendőket, hogy szükséges-e a sebészeti beavatkozás, vagy elegendő a gyógyszeres kezelés.

• **Úgy értesültünk, hogy az intézet fennállása óta tizennégy, ebből kilenc nemzetközi jellegű összejövetel házigazdája volt. Kikkel tartanak kapcsolatot?**

FEHÉR KÖPENYBEN

Látogatás a kamenicai egészségügyi intézetben

– Francia, olasz, norvég, német, cseh, szlovák kollégákkal, valamint a budapesti Országos Korányi Tüdőintézet dolgozóival állunk kapcsolatban, immár több évtizede. Ez elsősorban dr. Stevan Goldman akadémikus érdeme.

• **Intézetük betegel elégedettek-e a gyógykezeléssel?** – tettük fel a kérdést.

– Ezt tőlük kérdezzétek meg.

Az orvosi szobából elindulva szűk folyosón haladtunk. Mindenütt feltűnő rend és tisztaság fogadott bennünket. Szorgalmas takarítónők sűrűgtek. A padon egy idős ember ült elmélázó tekintettel. Kérdésünkre magyarul és illedelmesen, de csak szűkszavúak felelgettek.

– Nekem itt jó, csak kevés az eledel, és nincs az ízlésemnek megfelelően elkészítve. Szeretnék hazamenni, mert az itteni otthonos légkör, az orvosok és az ápolók barátságos szavai sem helyettesíthetik a család melegét. Remélem, nemsokára kijuthatok innen – mondta, az utóbbi szavakat már csak magának. Hangja mélyén bánat rejlett.

Később megtudtuk az ápolónőtől, hogy a bácsi súlyos beteg, és így szinte meg vannak számlálva a napjai.

Lelkesen mesélt nekünk a 72 éves **Faragó Margit** Temerinből. Elmondta, hogy őt ide a kezelőorvosa utalta be, mellkasi sérüléssel.

– Most már jobban vagyok, de a lábam az továbbra is nagyon fáj, nem bírok menni. Az étel jó, de mivel én cukros vagyok, diétáznom kell. Az itt dolgozók mindannyian igyekeznek a kedvembe járni. Meg is vigasztalnak. Örülök minden látogatónak. Gyakran gondbaejt, hogy a cukorbetegség gyógyíthatatlan. Erről szeretnék megfeledkezni. Mivel ágyhoz vagyok kötve, kézimunkázok. Közben visszaemlékezem életem szebb éveire.

Délután elcsendesedik a hétágyas szoba. Margit néni ekkor imádkozik.

Továbbmegyünk a folyosón. A rendelő ajtaja előtt három beteggel találkozunk. Műtét utáni ellenőrzésre jöttek.

– Engem egy évvel ezelőtt utáltak be ebbe az intézetbe kivizsgálásra – mondja az 54 éves szerémségi páciens. – Két héten át különböző vizsgálatokon voltam. Közben állandóan reménykedtem, hogy talán csak tuberkulózisom, tüdőtágulásom vagy más gyógyítható betegségem van. Már előzőleg is sokat tudtam a rákról, de mint

mindenki, én is úgy hittem, hogy ez csak másokat érhet.

• **Végül mi állt a diagnózisban?**

– Közölték velem, hogy daganatot észleltek a bal tüdőszármag alsó lebenyén. Elsőtűtűt előttem a világ, pedig nem is mondták, hogy rosszindulatú daganat. Ajánlották, hogy írjam alá a nevemet a műtét végrehajtásához. Úgy mondták, hogy a beteg rész eltávolításával a teljes gyógyulásban reménykedhettem. Rendkívül meggyőzően beszélt velem az orvos is, a főnővér is, de nem is volt egyéb választásom, minthogy aláírjam a papírt. Egy éve, hogy megműtöttek.

• **Most hogyan érzi magát?** – kérdeztük.

– Nézzék, fizikailag egy kicsit legyöngültem, de főleg lelkiileg gyötört meg a betegség. Mivel azonban utólag nem részesültem kezelésben, itt a citosztatikumokra és a szugázásra gondolok, így visszatérhettem a munkahelyemre. Most már kezdem elhinni, hogy kigyógyultam. Olyan ez, mint egy rossz álomból való felébredés.

A megkönnyebbülés érzésével távoztunk. Örülünk, hogy okot találtunk a reményre. Bizalmunkat szerettük volna továbbadni annak az újvidéki asszonynak, aki az erkélyes, korszerűen berendezett első emeleti szobában feküdt. Előbbi riportalanyunkhoz hasonlóan nem óhajtotta, hogy közétegyük a nevét.

• **Egyedül van a szobában?**

– Igen. Már egy hete itt vagyok vizsgálaton. Jobb, hogy nincs senki a mellettem levő ágyban, mert minden és mindenki idegesít. Nehezemre esik a magam baján kívül másra is gondolnom.

• **Mivel tölti az idejét?**

– Várakozással. Várom az orvosi vizsgálatok eredményeit. Várom, hogy azt mondják, nincs különösebb bajom. Nem tud leköttni az olvasás, a rádiózás, a tévzés sem, még a kézimunka sem érdekel, pedig mindezt korábban nagyon kedveltem.

• **Segítenek-e az orvosok és az ápolók?**

– Igen. Most már szinte elkerülhetetlennek vélik a műtétet. Nekem ez mégis borzasztó. Ők azzal vigasztalnak, hogy a műtét annak a jele, hogy még van lehetőség a gyógyulásra. Bele kellene nyugodnom a sorsomba. Kísért azonban a gondolat, hogy

még mennyi feladat maradt elvégzetlen az életben... – mondja könnyezve az asszony.

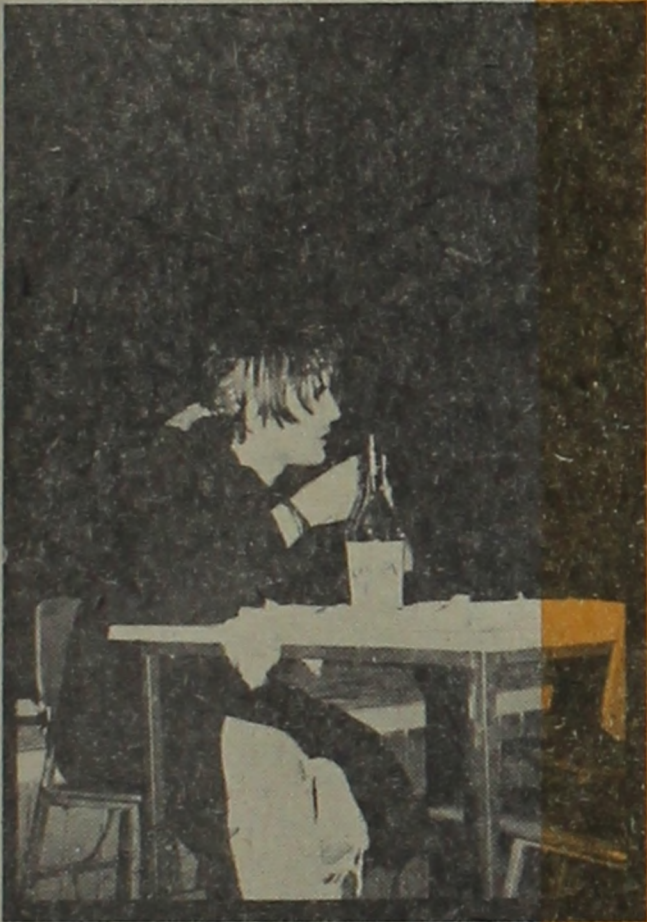
Szó nélkül elköszönünk.

Kuruc Vesna orvosnővel a folyosón találkozunk.

Készségesen vezet bennünket a rendelőjébe, ott válaszol a kérdéseinkre.

• Hogyan tudatják a diagnózist a betegekkel?

– Pácienseink nagy részét felvilágosítjuk. Ez megkönnyíti az orvos munkáját a gyógyítható betegségeknel, hiszen a sikeres kezelés érdekében szükséges az együttműködés. Más a helyzet azonban a rákos megbetegedéseknél. Nincs egységes orvosi álláspont arról, hogy közölhetjük-e az igazat a

pácienssel. Minden ember más. A látszólag erős jellemek is lelkiileg összeroppanhatnak, amikor megtudják a pontos diagnózist. De, nem vonhatjuk meg senkitől sem a jogot, hogy rendelkezzen az összes reá vonatkozó információval, hisz minden ember a saját életének a birtokosa. Nagyon jól kell ismernünk a páciens ahhoz, hogy megfelelő módon tudjuk közölni vele a diagnózist, saját kérésére. Bár az orvosi pálya a legnemesebb, ezek a pillanatok leírhatatlanok. Téves az a felfogás, hogy idővel elfárad az orvos, és nem érez együtt a beteggel. A diagnózis ismertetésével egyidőben igyekszünk kezelési módot is ajánlani és minden eszközzel meggyőzni a beteget, hogy sorsa nem reménytelen.

Tuberkulózisos beteggel nem beszélhettünk, mert nem ajánlották fiatal korunkra és a betegség fertőző voltára való tekintettel. Elegendő azonban egy adat annak bizonyítására, hogy milyen gyorsan szaporodnak ezek a betegek: a 6. osztályon például a 36 betegből 27 tuberkulózisos. A járványtani osztályon 1991 folyamán 709 új beteget kezeltek.

Vegyes érzelmekkel hagytuk el a klinikai osztályt. Nem tudtuk pontosan eldönteni, sajnáljuk-e ezeket a betegeket, vagy vigasztaljon az a tudat, hogy jó kezében vannak. Belemélyedtünk a tapasztalatok értékelésébe. 1992-t írunk. Szinte hihetetlen, hogy ma is ennyi a beteg, és mind kevesebb a gyógyszer. Hogyan lehetne még eredményesebb a gyógykezelés? Hogyan lehetne megelőzni a kórt?

Később a világos, tágas előcsarnokban foglaltunk helyet. Egy középkorú férfi lépett hozzánk, aki látogatónak kereste a hozzátartozóját.

– Legyenek szívesek lehívni a feleségemet a 3. emeleti 36-os szobából...

Kívánságát teljesítettük. Nem a hivatásos orvos, illetve ápolónő szerepében, csak emberi szeretetből. Hisz fehér köpenyben voltunk.

Baksa Beáta és Pfau Erika
(Svetozar Marković Gimnázium, Újvidék)

II. díjas novella

GANG

Csönd volt. A Singerek hallgattak. A szoba a gang elejére nyílt. Az ablak nyitva volt, az ajtót kitámasztották. A folyosó oszlopaíra fölfutó borostyán csak fénynyalábokat engedett át. Az egész szobát zölde árnyak borították. Úgy tűnt, hogy a szoba minden apróbb fuvallatra meginog, az árnyak megrezdültek, mozogni, csúszkálni kezdtek a tárgyakon; a kinnfelejtett ruhadarabok, szoknyák zizegtek, a vállfák megcsikordultak... Harangoztak. A harangszó közeli volt, tiszta, de nem éles. Délben minden hang tompább, minden mozgás lassúbb... A kongás lassan elhalt, mintha távolodott volna. Egyre kivehetőbb volt a konyhából hallatszótányérsörgés és a néhanéha elejtett szavak, utasítások; majd a monoton mormolás. Imádkoztak... Aztán újra a csörgés, fémes csengés hasított a tompa csendbe. Ebédeltek. A konyha a gang végén volt. Az asztalnál hárman ültek. Az apa a szabó, az anya és a lány, Rozi. Két szék üres volt. A két fiúé.

Rozi keveset evett. Ösztönösen keresztet vetett és felkelt. A Singerekhez indult. Nyugtalan volt és ideges, ha nem hallhatta az egyhangú kattogást. Csak a gép mellett érezte magát biztonságban.

Az idősebbik Schlegel lány már megint előbb jött. Mosolygós és telt, piros arca volt. Csak a fehér kéz mutatta, meg a drága ruha, hogy nem parasztlány, aki viseli. Az „idősebbiknek” nevezték, pedig a húga csak pár pillanattal volt fiatalabb nála. Az anya a húgot a városba küldte a nagyszülőkhöz. Csak vigyék, neki ugyan nem kell. A két gyereket más emberek, más nyelven nevelték, csak a szünidőkben találkoztak. Beszélgetni nem tudtak, csak veszekedni. Ahhoz nem kellett közös nyelv... Idegenek maradtak egymás számára. Most, férjhezmenés előtt együtt tanultak varrni Rozinál. Az „idősebbiket” jól ismerte Rozi, a másikat csak pletykából. Tudta a történetüket is. Irtózott az egész családjuktól. Rozi csak egy embert szeretett igazán, Gyurit, a bátyját.

Rozi sohasem gondolkodott. Az ösztöneivel gyűlölt és szeretett. Az ábrándjaiban... élt. Az ábrándjaiban ő volt Gyuri.

Gyurinak még egy éve volt a felszentelésig.

Nemcsak Rozinak jelentette a legtöbbet, hanem a családnak is. A falu apái példaképnek állították a fiaik elé. Csak a lányok nehezteltek egy ideig rá. Túl okos volt, szép és rátermett ahhoz, hogy reverendában járjon. Sokáig szóba sem álltak vele. De egy idő után „lenyugodtak”. Ezért szerepelt Gyuri olyan sokszor a pletykákban. Ezért gúnyolták és kerülték Rozit.

Gyuri csak tanulni akart. És menekülni. Mindegy volt, hogy milyen és melyik iskola, csak tanulhasson. Egy ingyenes út volt. Ha papnak tanul. De soha, soha nem gondolkodott azon, hogy esetleg seminarista lesz. Hogy esetleg felszentelik.

Égett benne a tudásvágy. Nem látott, nem is keresett célt.

Három éve seminarista. Három éve élt ebben a szobában. Haza csak ritkán, nagy ünnepek-kor mehetett. Amikor először lépett ebbe az épületbe, legszívesebben megfordult volna és becsapta volna az ajtót. Talán a szeminárium dohos, szürke falai tették ezt, vagy a hatalmas, egyforma, barna fakeresztek... vagy az, hogy minden növendéket kívül-belül egyformává akartak tenni és egyformává tettek? Nem tudta.

A szobája olyan volt, mint a többi. Pontosan olyan. És nem volt engedélyezve az átrendezés. Egy ablaka volt. Egy szűk, rácsos rés. Északra nyílt, a rácsokra rátekeredett a borostyán. Ha nem lett volna ott az a növény az ablakban, már rég kérné az áthelyezését, hogy legalább a déli szárnyban legyen... Meg a könyvtár... a könyvtár tartotta még vissza a szökéstől. Mert haza többé nem ment volna. Nem akarta családja nevét a sárba tiporni. Nem akarta, hogy a falu rajtuk nevéssen. Nem bírta volna ki, hogy csalódjon önmagában. Hogy azok után apja elé álljon.

Nyomasztotta az épület; lázadt az igazságtalanság, a dogmák, az egyenruhák, a tilalmak, az álszentség ellen. Kereste azt az őszinteséget, amilyennek a saját tudásszomját és hitét érezte. De arra nem gondolt, hogy ő is pap lesz. Ezt most mondta ki először tisztán önmaga előtt.

Rozi elcsavarta a villanyt, aztán lefeküdt. Összekulcsolta a kezét és a sötét szobát bámulta... A gúnyos megjegyzések nagy részét – amelyekkel őt vagy a bátyját akarták megsemmisíteni – nem értette. Túl egyszerű volt, naiv a kétértelmű tréfákhoz, csak mosolygott rajtuk. Nem volt hát miért panaszkodni imáiban, vagy zokogni, lelki küzdelmet játszani.

Nehezen aludt el. Zavarosat és szörnyűt álmodott. Vizes volt a hálóingje, a lepedője. Nem hallotta, hogy valaki benyit a szobába. Hogy valaki villanyt gyújt és nehéz táskákat hoz be. Hogy valaki ágyaz.

Amikor reggel felébredt, Gyuri a másik ágyban feküdt.

Gyuri hazajött. Gyuri itthon van... Gyuri nem megy el többé....

Felkelt, hogy reggelit készítson neki.

Boros Viktória
(Svetozar Marković Gimnázium, Szabadka)

IVAN GYERMEKKORA III. díjas kritika

Andrej Tarkovszkij azonos című filmjéről

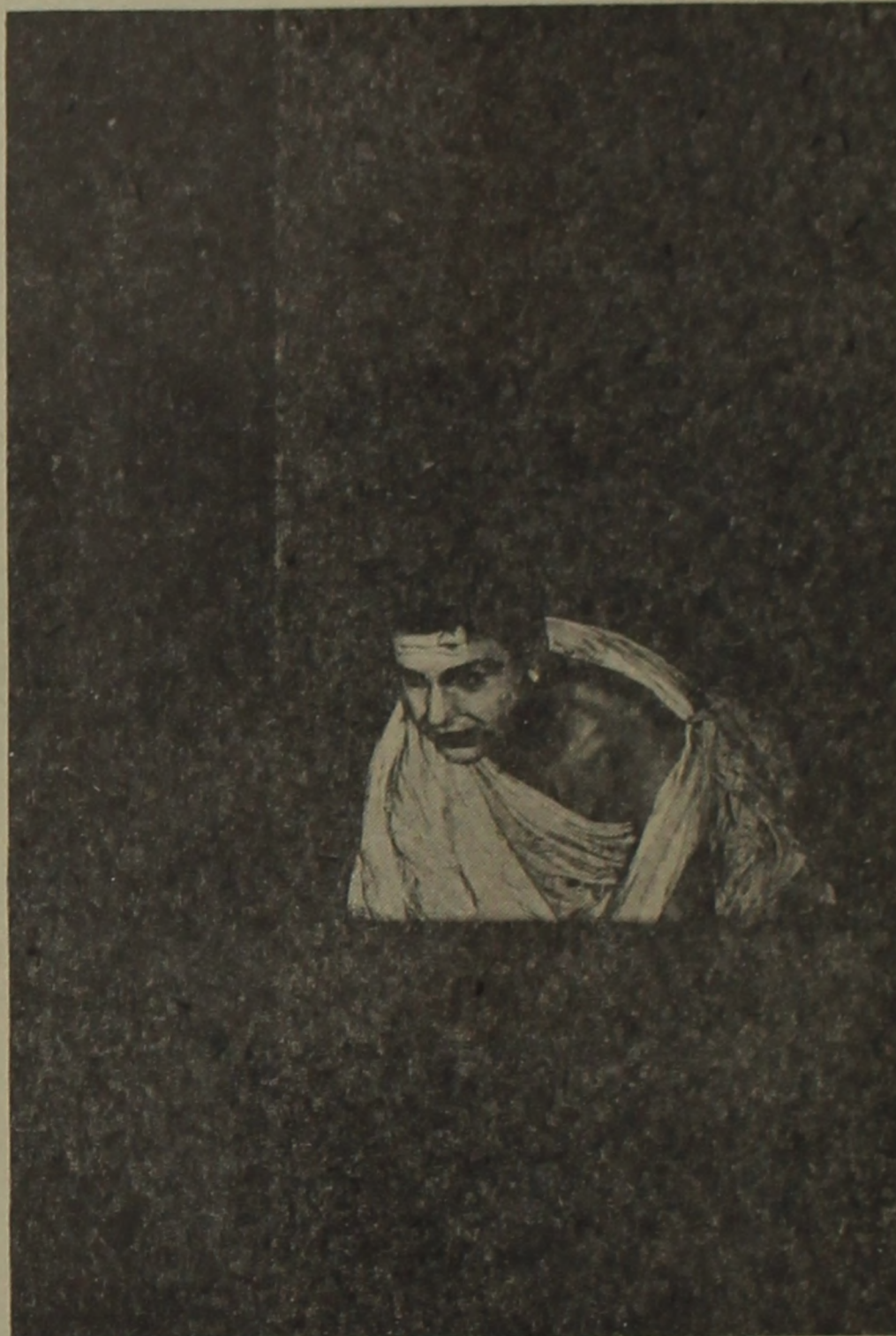
A film címe semmi természetellenesre nem utal. Egy gyerekkor történetét várjuk. A feliratozás szokatlan vízfelülettel ötvöződik. A kezdő képsorok a főhőst, Ivant mutatják. Csont-bőr gyerek néz ránk egy száradó fenyőfa mögül. Arcát a rendező szokatlanul közről mutatja nagy-nagyközele képét teremtve. A kamera emelkedik a fa törzse mentén. A fiút az ezt követő képben felismerhetetlenül távol látjuk viszont: mezőn fut. Utána a (rém)álomszerűen visszatérő képsor: Ivan az anyjával, és a mindent átható víz: kútban, vödörben vagy a mocsárban. Váratlanul belepottyanunk a háborúba. Az esemény-sor folytatódik, és várjuk, hogy az expozíció kikerekedjen, de az végül is elmarad. Az össze nem illesztett adatok sora nő. Az adat kifejezés nem fedi a dolgokat, pontosabb, ha csak feltételezést mondunk, mert sok látott dolog nem egyértelmű. A film feltételezések mozaikaként fogható fel, s a mozaik elemeinek helyét teljes bizonyossággal nem tudjuk. Mégis el kell helyeznünk valahol, hogy ehhez viszonyítva illesszük a sorba a következőt. A mozaik egyes részei természetesen nem önmagukban igazán értékesek, mint egészet kell őket figyelni.

Ilyen feltételezés a következő is: Ivan a legjobb barátjának holléte felől érdeklődik. Közlik vele, hogy elutazott. Szokatlan azonban a fiú számára, hogy nem búcsúzott el tőle. Az azelőtti jelenetben egy katona a mocsárban egy lángoló faoszlophoz megy, majd rágyújt. A háttérben egy világítóöveg esik a földre. Ez értelmezhető hullócsillagnak is, ami egy ember halálát jelenti, ugyanakkor megtehetjük azt is, hogy semmilyen jelentőséget nem tulajdonítunk neki. Attól függ, a mozaik első kockáját hova helyeztük, így ez a rész más-más helyen is állhat. Néhány jelenettel később a mocsárban egy hullát találnak, amit a nézők csak féloldalról látnak, így ismét csak feltételezhetjük, hogy Ivan barátjáról van szó.

A film mindvégig tartja bennünk a feszültséget az állandóan változó, váratlan fordulatok egymásutánjával egyfajta bizonytalanságot teremtve. Még következtetni sem tudunk a következő cselekménysorra, csak megtörténésük után vehetjük őket tudomásul. Ez az örökös bizonytalanság fogható fel, és kissé erőltetve magyarázható a film mondanivalójának. A mű megköveteli sajátos ritmusának követését. Ellenkező esetben a vékony mozaik-fonal könnyen elszakad. A film térbeli festmények egymásutánjából épül, amelyek átváltozásuk során egymásba alakulnak. A rendező előszeretettel alkalmaz hosszú képbeállítást, hiszen a festményt is elegendő egyetlen, a megfelelő szögből figyelni. Ennek következtében egyetlen pillantra sem lehet elmélázni. Tarkovszkij, a fontosságuktól függően, az egyes részletek megfigyelésére mindig kellő mennyiségű időt ad. Egyetlen filmkockát sem tekinthetünk feleslegesnek.

A rendező kegyetlen jelenetet mutat, aminek a sajátossága abban rejlik, hogy nem várja meg a félelem enyhülését a nézőben. Amikor az ijedség tetőpontján vagyunk, mással folytatja a mesélést. Az erős érzelmek felgyülemlenek, ami tartós élményt eredményez. Az első jelei abban nyilvánulnak meg, hogy a néző a film befejeztével egy ideig hipnotikus állapotban marad. Sokkoló annak a három embernek a látványa, akik Ivanék oldalán harcoltak a háborúban, most meg felakasztva látjuk őket a fán, amely a mocsárban áll. A katonák nyakában tábla lóg „isten hozta” felirattal. Ivan a veszélyek ellenére sem hajlandó lemondani hírszerzői feladatáról, amit a hátszágban tanulással válthatna fel. A fiúval történetek sajnálkozásra adnak okot, de a rendező úgy mesél, hogy a sajnálat nem következik be, és a film véget ér.

Mint ahogy takarékos az idővel, Tarkovszkij ugyanilyen óvatossággal viszonyul a szavakhoz is. Csak akkor enged meg párbeszédet, ha az valóban indokolt. A hanganyag fenn-

maradó része zene. A rendező ilyen precíz munkája egyértelműen a keleti művészet számunkra olykor túlzottnak tűnő aprólékosságára asszociál. A szintén keleti hatást sugalló szegényes díszlet a maga nemes egyszerűségében is a rendező zsenialitását támasztja alá.

Ivan nagy feladata következik. Két másik szovjet katonával felderítésre mennek. A mocsár mélyére érve a fiú egyedül folytatja útját, amelyről nem tér vissza. A sorsa felől ezután nem tudni semmit. A háború – váratlanul kezdődött, hasonlóképpen – befejeződik. A felszabadítók Berlinben vannak. Az imént említett két katona egyike kiégett épület belsejében épen maradt aktákat lapozgat. Az egyikből Ivan fényképe ijeszt ránk. A kamera egy cellaajtóhoz közeledik. Előbb egy hurokra kötött kötelet látunk, majd Ivan guruló fejét.

A történet a vízhez tér vissza. A vízhez, ami egyben a kezdet, a vég és az esetleges újrakezdés az emberek és a film szempontjából is. A fiú vele egyidős gyerekekkel játszik. Ő a fogó. Egy kislányt kerget. A part felé szaladnak. A vízbe gázoláskor éri utol, de nem érinti meg: folytatja útját a vízben: halad a végtelen felé. Vízből lettél, vízzé leszel, így parafrázálhatjuk a Bibliát. Ezzel a festménnyel búcsúzik a rendező.

A nézők egy megfoghatatlan mozaikot éreznek a kezükben, miközben kábultan állnak a képernyő előtt.

Kovács Attila
(Testvériség-egység Gimnázium, Topolya)

III. díjas humoreszk

EGY PSZICHOPATA ÉLMÉNYEIBŐL

(naplószerű leírás első személyben)

1920. február 29.

Megszülettem (végre). Anyukám már 9 hónapja hordozgatott ide-oda, volt amikor amoda is, tudjátok, hova, s én már ezt annyira megutáltam, hogy elhatároztam, kijövök.

1920 - 1935.

Megnöttem.

1935. június 15.

Szaktudást kell, hogy válasszak. Egész nap csak törtem a fejem, hogy mi legyek, de sem a fejem, sem a nap nem tört össze. Végül is elhatároztam, mi leszek: pszichopata (lel-kibeteg).

1938. január 18. - tél közepe

Ma börtönbe kerültem, mer a szomszéd dinnyefájáról loptam a meggyet. A szomszédom emiatt nem beszél velem.

1938. január 28. - még mindig tél közepe

Ma jöttem ki a híres Sing-Singből. Itt nagyon sok baráttal megismerkedtem, mint pl. a La Capone. Hangom is már rekedt, mert ebben a Sing-Sing rezidenciában sokat kell énekelni-énekelni.

1938. január 29.

Szomszédom is átgött, hogy megnézzem, hogy vagyok (nem az, amelyiktől loptam a meggyet). Én jól voltam, de ő egy kicsit rosszul, mert egész idő alatt csak beszélt.

„S jutott eszembe számtalan
Szébbnél-szebb gondolat,
Míg állni látszik az idő,
Bár a szája szaladt.” (Petőfi nyomán)

Végül azt mondtam neki, hogy addig jár a szája, míg be nem török. Ő erre valami korsóval kezdett szónokolni, s hogy eltörök. Mondom neki hogy ne féljen, nem fog semmi sem eltörni, csak betörni, s rögtön hozzáfogtam a cselekvéshez... Most már ez a szomszéd sem beszél velem.

1938. június 8.

Mivel londoni szeletre éheztem meg nagyon, hivatalosan Londonba utaztam. (Tanjug)

1939. április 6.

Életem nagyon unalmassá vált. Ez okból egy papirosra ráírtam, hogy ezzel az egyhangú világgal csináljon már valaki valami izgalmasat. A papirost üvegbe raktam, majd a tengerbe dobtam.

1939. szeptember 1.

Javaslatom, úgy látszik, a bajszos kezébe került, s így megkezdődött a II. Világháború.

1941-1945.

Óriási siker.

1957. augusztus 24.

A világűrbe való utazás miatt önkéntes majmokat kerestek a munkabörzén. Elhatároztam, jelentkezem én is, úgysem veszi észre senki a különbséget.

1957. szeptember 4.

Az űrbe nem küldtek föl, mert nem húztam a kezemet a földön. Hát, ugye, minden apróságon múlik.

1988. október 6.

Újra egy forradalom. Már ahogy a régi rómaiak mondanák, a kocka el van vetve, vagyis pontosabban a kockás joghurtos pohár. „Én is ittam belőle, szerelmes lettem tőle...”

1991. május 10.

Életem újból unalmassá vált, de valaki, úgy látszik, megelőzött. Nemsokára kiűtött a belháború. Úgy látszik, van más is, aki olyan észjárással bír, mint én.

1991. október 2.

A háború komolyan elfajult. A két fél irgalmatlanul versenyez, hogy ki szed le több kukoricást puskával (na és még azt is, aki benne van). Magyarázat: a fagy korán-jött, ezért többet kell tüzeni...

1991. december 10.

A szakállatlan vajdát, ahogy a tévén nézem és főleg hallom, úgy veszem észre, gyermekkorában nem tanították e versikére: „Répa, retek, mogoró, ritkán rikkant kora reggel a rigó.”

1992. január 25.

Minden rendelkezésre álló fegyvert díszölésre állítottak a 15. fegyverszűnet alkalmából.

1992. február 29.

Ma megünnepeltem a 18. születésnapomat, és nagykorú lettem. Hogy milyen lassan múlik az idő!

1992. március 18.

Jönnek a kéksisakosok, de nem sisakban, hanem sapkában. Hogy nálunk minden fordítva van! A karjukon is viselnek két nagy betűt: UN, melynek jelentése az, hogy unalmas nálunk. Nem kellene ezt is megfordítani?

1992. március 20.

A Reuter jelentése szerint a sisakok azért kékek, mert olcsóbb festék nem volt.

1992. április 1.

A kínaiak is elfogadták a kockás betűt, mivel ez egy nemzetközi írásmód. (RTS)

1992. május 40.

Ma végre, 12 év várakozás után, a mi legnagyobb emberünket születésnapja alkalmából nyilvánosan elhamvasztották virágházával együtt a dedinjei krematóriumban.

1992. június 10.

Ma egy bomba kopogtatott be házamba, de mivel én nem nyitottam neki ajtót, mérgében fölrobbant. Így engem is földobott a közeli díófára.

1992. június 11.

Sebej, hogy a házam fölrobbant. Még örültem is, mert szem előtt tartottam az egyik elnökségi tagunk fejtegetéseit, hogy mi büszke nép vagyunk, nem baj, ha nem lesz semmink sem, mi gyökereken is megélünk. Am a bomba robbanása után és a házam elvesztésekor mégis a fa tetejének rágására kezdtem.

1992. december 5.

Beleszerettem egy Elvirába, aki szőke, de mégis fekete. Mivel jellemünk hasonlóak, rögtön feleségül vettem. S mindaddig, míg azt dúdoló, hogy a házaselet csodajó, nyugalmi állapotban marad a Napló, Magyar Szó és a tévéhíradó.

Juhász Béla és Henák Flórián
(Nikola Tesla Elektrotechnikum, Zrenjanin)

II. díjas versek

FÉRFI

Azt olvastam egy
öreg, sárga lapú
könyvben,
hogy téged nem kell
felizgatni,
felesleges bájtalt keverni
és édes szavakat sutogni
a füledbe,
a túlcukrozott giccsak
szétfolytak.
Azt is olvastam,
hogy a férfi cselekszik,
nem kell noszogatni.

De mondd,
akkor mit csináljak,
ha te csak tétlenül, bambán
állsz előttem,
s képtelen vagy
lépni felém?

HÁBORÚ

Fej,
kar, izmok, belek,
lábak,
széttépett emberfoszlányok...
fehér ruhás ember
összerakni nem tud.
Majd valaki kupacba
hordja csontjaidat,
ha a hús már
lerohadt róluk!

A KISLÁNY

Hiába nézed, már nem fog
megszólalni.
Hiába teszed a papucsát az ágy
mellé,
nem fog felkelni!
Ó, pici, buta lányka, honnan is tud-
hatnád te,
hogy mi a halál...
Nem, nem lila körömlakkja van és
nem festette
a száját sem kékre.
Kislány - az az alvadt vér,
az maga az undor!

Nem, nem fázott meg a néne,
hiába húzol kesztyűt a kezére,
jaj, leányka ne kínoldj!
Őt nem a hideg meresztette meg
ő megmeredt, és csak aztán lett
hideg!
Nem, nem azért mosolyog, mert
örül,
hogy a haját simogatod...

Te lányka! Hagyd a nénét!
Gyere, kimegyünk a konyhába,
majd adok neked egy nagy cukros
kiflit...
Finom? Jó neked, te még el tudod
felejteni
Őt!

ILLÚZIÓ

Azt mondtad, majd elviszel egy
helyre, ami olyan lesz, mint
mesebeli tündérek kastélyát körül-
vevő
aranyvirágok kertje.

Azt mondtad, hogy a kert szélén
ezüstszerű folyócska fog
folydogálni, és arcunk eltorzult ké-
pét
látjuk majd benne.

Azt is mondtad, hogy a kert köze-
pén márványpadra
fogunk ülni, és úgy eteljük majd
a hófehér galambokat.

A szétvert park peremén a Krivaj
bűzös vize néha kivet egy-egy
szakadt zsákot belekkel tömve,
s a kidőlt farönkön ülve egyáltalán
nem élvezem a
földön heverő döglött galambok
társaságát.

Krizsán Szilvia
(Gimnázium, Szenttamás)

NAPOK III. díjas novella

I.

Sötétedett, amikor N. várost elhagytuk. Az éjszakai köd rontotta a látási viszonyokat, így csak egész közelről vettem észre a tábor komor épületeit. A busz megállt. Kiszálltam. Az éles szél vadul tépkedte kabátom. Görcsösen szorítottam könnyű útitászkám. Vártam. Végre megjelent a kapunál egy középkorú nő. Intett, hogy menjek közelebb. Dél előtt már jelentették érkezésem a B. városi irodából. Bevezetett a portásfülkébe. Személyi adataimat kérte.

- Neve? - Megmondtam a nevem.
- Születési ideje? - Az év hallatán felnézett a papírokból.
- Még húszéves sincs?
- Decemberben leszek - feleltem.

- Akkor figyeljen: lakóhelye a mai naptól N. városi menekülttábor, B. pavilon, 32-es szoba. Azonnal hívok valakit, hogy elvezesse, csak még figyelmeztetnem kell a házirendre: A tábor területét kéthetenként egyszer hagyhatja el, akkor is igazgatói engedéllyel, meghatározott ideig. Igyekezzen e szerint viselkedni.

Szikár férfi jelent meg a portásfülke ajtajában. Ő kísért el a B pavilon bejáratáig. Szó nélkül otthagytott. Mielőtt kinyitottam volna az ajtót, futó pillantást vettem a tábort körülvevő drótkerítésre. Olyan ez, mint egy börtön.

Börtönben vagyok, de mégis szabadon.

II.

Az éjszaka sohasem tűnik hosszúnak. Már maga a gondolat, hogy jön a reggel, ismét egy kilátástalan nap vár rám, csak lehangol. A sötét szobában hallok a mellettem alvó halk szuszogását. Most senki sem horkol. A 32-esben csak nyolcan vagyunk. Azt mondják, ez itt nagy szó. Két ágy is üres. Még nem volt időm körülnézni, este későn érkeztem. Majdnem mindenki aludt már. Éhes voltam, de a vacsoraidő régen lejárt, így meg kellett elégednem azzal a száraz zsemlyedarabbal, amit a táskámban találtam. A morzsa a lepedőre hullott. Arra gondoltam, hogy zavarni fog alvás közben, mégsem söpörtem le. Oly mindegy. Meg aztán a B. városi munkásszállás után egy morzsás ágy igazi pólya. Nem tudnék még egy éjszakát eltölteni a piszkos, trágár, részeg pasasok között.

Hány óra is lehet? Négy? Fél öt, esetleg hat? Még nem virradt meg. Takaróm fülemig húzom. Szeretnék még aludni. Aludni és álmodni. Hogy otthon vagyok. Hogy soha nem is jöttem el.

Látom a falut; a szüleimet, amint beszélgetnek, a barátaimat, szórakozás közben, a nagyapámat, mindenkit és mindent, ami boldoggá tesz és ami valóság volt nem is olyan régen.

Bár örökké tartana az éjszaka. Tudom, hogy a reggel ellenségesen tör majd rám és az új nap felébreszti bennem a félelmet és a szorongást.

III.

Egy hete semmi hír otthonról. Többször megkíséreltem hazatelefonálni, de nem kaptam vonalat.

Szeretném tudni, ki volt az az őrült, aki a telefont a tévés szobába helyezte... Napközben ez a terem a legnépesebb. Tökéletesen fogható a hazai műsoradás. A készülék a lehető legnagyobb hangerővel bömböl. Hogy hallgathatják minden nap ugyanazt? Pirruszi győzelmek. Én már megcsömöröltem a hírektől. Természetesen állandóan ez megy.

Milyen hosszú is egy perc, ha az ember nem csinál semmit! Csak ásítózok. Jöhetne már a vacsora. A levesnek, amit ma délben kaptunk, ugyanolyan volt az íze, mint a tegnapiak, a tegnapi pedig a tegnapielőtti maradékára hasonlított.

Az improvizált ebédlő a lehető legnagyobb helyiség az egész tábor területén. Itt valamikor laktanya volt. A színházterem bizonyult legmegfelelőbbnek arra, hogy ebédlővé alakítsák. A színpad előtt még ott lóg az óriási vörös függöny. Ha sorbaállok az ebédért, azt számolgom, hány méter bársony kellett hozzá...

- Hé! - szólít meg P. (új ismerősöm) - Van-e kedved kártyázni? Bólintok, de meg is bánom, mert pénzre megy a játék. Veszitek. Az első parti után felkelek az asztaltól. Lassan megszokom ezt az életet. Megismertem valamennyi táborlakót élettörténetével együtt. Hasonló okok miatt jöttünk ide. Elhatároztam, hogy majd ha minden jóra fordul, regényt írok a tábori napokról.

Most időm lenne erre, de erőm nincs hozzá. Innen még egy levelet sem küldtem haza. Amit írnék, rosszul esne szeretteimnek. Telefonba könnyebb hazudni, mint papíron.

Vacsora. Két kifli és egy pohár kefir. A kifli száraz, a kefir nem szeretem. Vége van még egy üres napnak.

IV.

Ma reggel találtam a folyosón két múlt heti napilapot. Még át sem lapoztam az újságokat, amikor G. izgatottan rontott be a szobába.

- Megérkezett az „áru”! - vigyorgott.

Nem tudtam, milyen áruval lehet szó, de követtem őt. Az előcsarnokban a B. pavilon lakó körbefogták azt a néhány papírdobozt, ami használt ruhákat tartalmazott.

- Válogass te is, fiam! - biztatott G. - Ami megfelel, a tiéd lehet.

Közel sem voltam olyan buzgó, mint ő. Nem volt kedvem tolakodni, így csak a tömeg szétoszlása után túrtam bele a „rongycsomóba”. Találtam két nadrágot és egy bőrmellényt. A mellényről hiányoztak a gombok. Visszadobtam a kupacba. G. összeráncolta a homlokát.

- Fiam, ez tiszta bőr - jegyezte meg erélyesen. Keresett egy ócska kabátot, letépte gombjait és felvarrta a mellényre. Nem tudtam mire vélni azt, hogy így törődik velem. Nagyon rendes volt. Egyszer aztán megeredt a nyelve:

- Nekem is van egy húszéves fiam... Azaz, lehet, hogy csak volt, mert házam is csak volt, földem is csak volt, otthonom sem lesz igazából soha többé...

Éjfél már elmúlt, mégsem vagyok álmos. Nyitott szemmel fekszem és bámulom a plafont. Nem látok semmit, illetve éppen annyit látok, mint amennyit a jövőmből. Most jólesne egy cigaretta. Kérhettem volna attól a földitől a D. barakkból. Jó, hogy megismerkedtem vele az ebédnél. Egész délután sakkoztunk.

Így gyorsabban múlik az idő.

V.

Levél érkezett. Feltépem a borítékot és megismerem anyám enyhén balra dőlt betűit.

„Drága Kisfiam,

Apád és én nagyon aggódunk miattad. Mi történt, miért nem jelentkezel? Múlnak a hetek és téled nem érkezik levél vagy telefonhívás. Csak nem vagy beteg?”

Részletes beszámoló következett az otthoni eseményekről. Anyám több óra hosszát tölthetett íróasztala fölé hajolva, mire megírta nekem ezt a levelet.

„Most, pedig egy igazán fontos, jó hírt közlök veled. Emlékszel-e még L. bácsira? Apád felújította kapcsolatát vele, és amikor ő megtudta, hogy te menekülttáborban vagy, azt mondta, nem maradhatsz ott tovább, inkább otthonába fogad és gondod viseli. Ez az egyetlen esély arra, hogy minél előbb normalizálódjon életed és munkához juss. Apád barátja telefonszámát itt írom - (), arra kért, amint teheted, lépj kapcsolatba vele, hogy megbeszéljétek a továbbiakat. Szeretné, ha a karácsonyt már náluk töltenéd.

Nagyon hiányzol. Ha megkapod ezt a levelet, válaszolj rá! Nélküled üres a ház, kihalt, néma. Életünk eseménytelen. Sokszor csókolunk! Anyuka és apuka!”

Négybe hajtottam a levelet és visszatettem a borítékba. Pár pillanatig kővé meredve álltam. Döntöttem. Elmegyek innen.

Nem kellett sort várni a telefonnál.

Tárcsáztam...

VI.

Az utcai könyvtár az összes könyvét összecsomagolta, csak a „Legszebb ajándék a könyv” és a „Kellems karácsonyi ünnepeket” feliratok függtek még asztalánál. Végignéztem, amint ezt is elteszi, majd beszáll kocsijába és pillanatok alatt eltűnik a sarok mögött. B. városban bolyongtam. Este volt. Az utcákon egy lélek sem járt. A boltok kirakatainak ünnepi díszé számomra szokatlan melegséget ontott magából. Az üres utcák láttán a magány érzése elmélyült bennem. Lekéstem a vonatot, ami új otthonomba vitt volna. Nem volt annyi pénzem, hogy éjjeli szállást fizessek. Valahogyan el kellett töltenem azt a néhány órát a hajnali vonat indulásáig. Visszamentem az állomásra. Csomagom a megőrzőbe adtam.

Beléptem a váróterembe. A padokon néhány csöves aludt. Leültem. Soha sem hittem volna, hogy valaha ilyen sorsra jutok. Kikerültem a tábor falai közül. Életem egy rövid szakasza lezárult. Élet? Az enyészet volt ez. Léteztem. A lelkem kiürült.

A pad hideg támlájának dőltem. Becsuktam a szemem. Szerettem volna álmodni. Az otthon képei nem rajzolódtak ki előttem. A jövőre sem mertem gondolni. Csak a valóságot láttam. Kétség, féltelme, szorongás. Ilyen volt az első szentestém idegenben.

Filmként peregetek előttem az utóbbi néhány hónap napjai.

Olyan film volt ez, amit nem akarok még végignézni.

Ferenc Andrea
(Közgazdasági Középiszkola, Becse)

MEGVÁLTÓK ÉS BOLONDOK

SZÁZADVÉGI MESSIÁS

a Kereszten szenvedek
a szegek már szétmetszették az ereket
lábamat eltörték
hogy hamarabb levehessenek
nem érzem a kezemet
a fejem fordítgatom
nem látok senkit sem
a Kereszt tövébe
a porba – csepeg a vérem
mocsos föld – megalvadt vér
a Katonák már unják az egészet
a Csócselék meg csak nevet
örül hogy szitkokat szórhat fejemre
már nem érzem a testemet
felülről látom az egészet
azt hiszem – megérkeztem
és holnap újrakezdektem

EGO

Voltam már kedv – csináló szónok.
Csörgőt rázó udvari bolond.
– És ma már tudom, hogy miért sír a bohóc!

KÁLVÁRIA

ködben úsznak az árnyak
mi meg nekirohanunk a fának
a tüskék hegyesen állnak
megrövidítjük életét a rózsának

borzalom

szólna a Bolond ha látná
mily nehéz így e világban árván
s amíg hullanak az alvó csillagok
álomból felriadok
életemet kítakarom

pengével vakargatják bőrünket
rég ellopták már a szemfedőnket
de mégis elvakítanak a tények
és belezuhanunk az örvénybe

szörnyű látvány
ha nem kérsz ne is várj áldást
Koponyák hegyéről alászállt Messiást
a hallgatás felébreszti Judást
hát megérte ezt Ábrahám
szennyben úszik a Kánaán

APOKALIPSZIS

Pilátus kezeit mossa a vérben
Heródes nagyszerű mutatványra vár
a samaritánus munkáját végzi szépen
míg az Ördög égeti a Bibliát

ANNO DOMINI 1991.

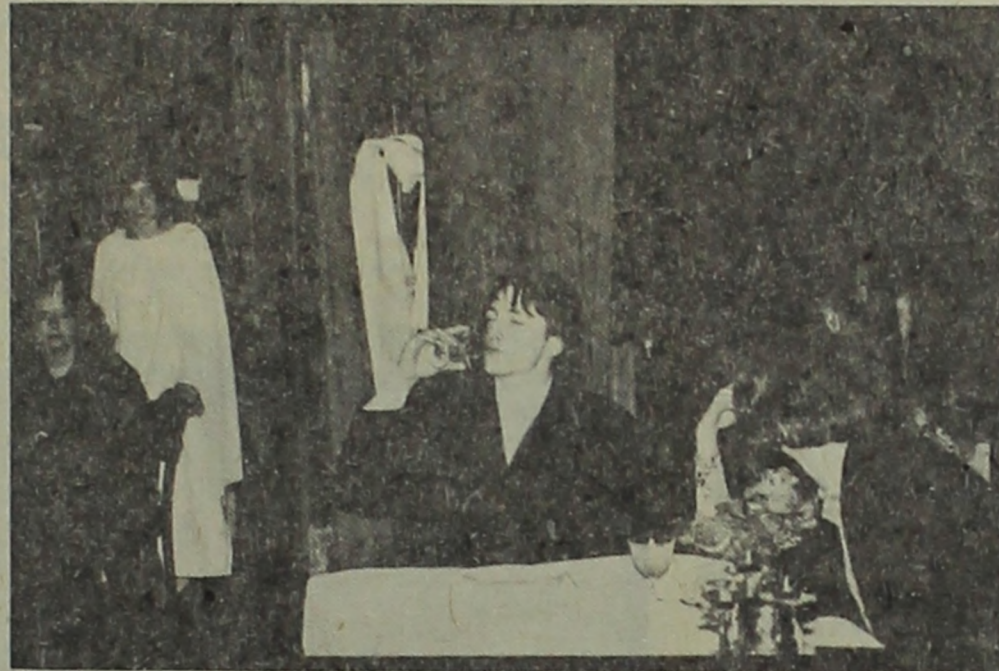
– Egy kis szabadságra vágyom!
Szólt a bolond, és a mélybe vetette magát.
– Miért bűn az igazság?
Kérdezte a jó, és felakasztotta magát.

CSILLAGHULLÁS IDEJÉN

Hullanak a csillagok,
egyre csak fogynak ők is.
– De ez nem érdekel senkit!
Csak fekszünk alattuk,
és nem álmodunk semmit.

TÖPRENGÉS

locsokká olvadt az első hó
gondolatom meg mint a tó
mély és zavaros
mint az idő én is olyan vagyok
mint a hó én is elolvadok
vagy elpárolok
és a Földet átölelem

de kinevet a világ
télen születtem
amikor nem nyílt virág
a pelyhek hullottak
és senki sem gondolt rám
a hó fia vagyok
és ezt nem tagadom
ha akarom
a földdel együtt elolvadok
és semmivé válok a mocsokban

1991.

Hervadt virág szárad a vázában.
A világnak mindegy ki hal meg,
ki lez a bátrabb!

CEPHALALGIA

Agyamban gondolatokat vésnek
álmodozó szobrászok.
Csiszolják az agyam falát,
velőmbé vágják a szakócsát.
Csapkodják a kamrák ajtaját.
Visszhangzanak a termek,
remegnek a hajszálerek.
– Pedig még olyan fiatalok
és ismeretlenek!
Mint azok a parányi sejtek
melyek a vörös lében szédelegnek,
és idegsejteket vezetgetnek,
a gyomorba és annál is lejjebb.
Hogy hadd remegjen az egész testem!
Végig úsznak az erekben,
és erőt adnak a vésőknek,
akik olyan odaadóan próbálják
művészeleppé varázsolni a fejem;

hogymajd szétreped!

VALÓSÁG

Ital, mámor – meglóg a bátor,
és felébredünk az álomból!
– Nincs hófehér tél,
rózsaszín ég, vidék!
Minden fekete, mint a sötét éj.

– Felébredünk az álmok álmából!

GONDOLATOK ÉLETEM MARGÓJÁRA

elevenen megnyúz a magány
idegesít hogy hallom az órát
ketyeg siet rohan elszáll
azt hiszem én vagyok a lassú – talán
és amíg lemeztelenítve ülök
az élet kopott asztala mellett
úgy érzem, hogy megőrjíti a lámpafény
de ha eloltom itt a sötét
ki segít nekem
ki emel fel engem

tudom nehéz vagyok
pedig olyan keveset eszem
nem beszélek senkivel sem
ki vagyok én
mit akarok én – itt köztetek
ti láttok de láttatok már jobb gyermeket
ebben a világrengetegben

néha számolgom a pontokat az arcomon
hát nem vagyok szeplőtlen
sokszor ez megriaszt
habár már rég tudom

az üstökösöt meg sohasem láttam
pedig sokáig és úgy vártam
egyszer álomban nagyon fáztam
segítsetek nekem megfázik a hátam

szédelgek – az utca üres
gondolatomban most átlépek néhány évet
törött ablaküveget
hosszú estéket
kiket megszülettek
de hamar elfeledtek
szerelmes vagyok a lehetetlenbe
talán ő az aki tönkretesz

álmodom valótlanítást
aztán felébredek mert fázom
az ablakod alatt ázom
nincsen kabátom

hallgatok
habár tudom – a szavalmat várod
álmok valótlanítást
tönkretesztek – már nem sajnáltok

felöltözöm – lassan belépek hozzátok
mostanában nagyon sokáig várok
mert mindig kizártok
tudom rongyos vagyok
az izzadságtól ázott
a fejem megnyúzott
és csak zuhanok
az agyamba kapaszkodom
szaggatom – nem sajnálom
nem bírok nem tudok
nem klabálok
ki hallana meg engem
ki értene meg engem
megőrülök

itt nincsenek vonatok
erre nincsenek sínek
félretett zsinegek zsilletek
se erős nyugtató szerek
itt csak az idegeket feszíthetem keresztre

Bertók Szabolcs
(Bosa Miličević Közgazdasági Középiskola,
Szabadka)

AZ OKTATÁSI TÖRVÉNY

(Interjú dr. Varga Zoltán parlamenti képviselővel)

Radnóttal együtt a jövőről gondolkodom. Most, amikor körülöttem az emberek a halálról és a bizonytalanságról beszélnek, szeretnék magamnak megőrizni egy keveset Radnóti reményéből. A belémoltott kételyek azonban nem hagynak nyugodni. Az új oktatási törvény keltette fel érdeklődésemet, és tájékozódva annak nemzetiségi nyelven folyó oktatásra vonatkozó részleteiről, megértem az emberek aggodalmát. A nyelvezetére jellemző kétértelműség, és ebből kifolyólag a homályosság, amely övezi, egy kriminek talán javára válna, de egy törvényjavaslatnak semmiképpen. Vajon lehetőség lesz-e a felnövő nemzedéknek friss szóval felelni a kihívásokra? Tudjuk, hogy ez tőlünk is függ, így tehát kíváncsiságomban felelősségérzet is volt, amikor március közepén meglátogattam dr. Varga Zoltán parlamenti képviselőt, a szabadkai Pedagógiai Akadémia tanárát és igazgatóját. Az új és még elfogadásra váró oktatási törvények negatívumairól érdeklődtem.

Szerinte legnagyobb negatívuma talán az 5. szakasz, ebben ugyanis az anyanyelvű oktatás kiegyenlítődik a kétnyelvű oktatással. Úgy fogalmazták meg a törvényalkotók, hogy az oktató-nevelő munka vagy a nemzeti kisebbség nyelvén valósul meg vagy pedig két nyelven. A második bekezdés még különösebb. Ebben ugyanis azt láthatjuk, hogy az oktatásügyi miniszter hatásköre nagyon megnövekszik, övé a döntés hatalma. Elméletben elképzelhetővé válik, hogy olyan döntést hoz, amelynek értelmében a tantárgyak egy részét vagy valamennyit már az általános iskolában szerb nyelven tanítják, kivételt képezne az anyanyelv. A másik fontos elem a környezetnyelv, amely nem szerepel a törvényjavaslatban. Dr. Varga Zoltán erről így vélekedik:

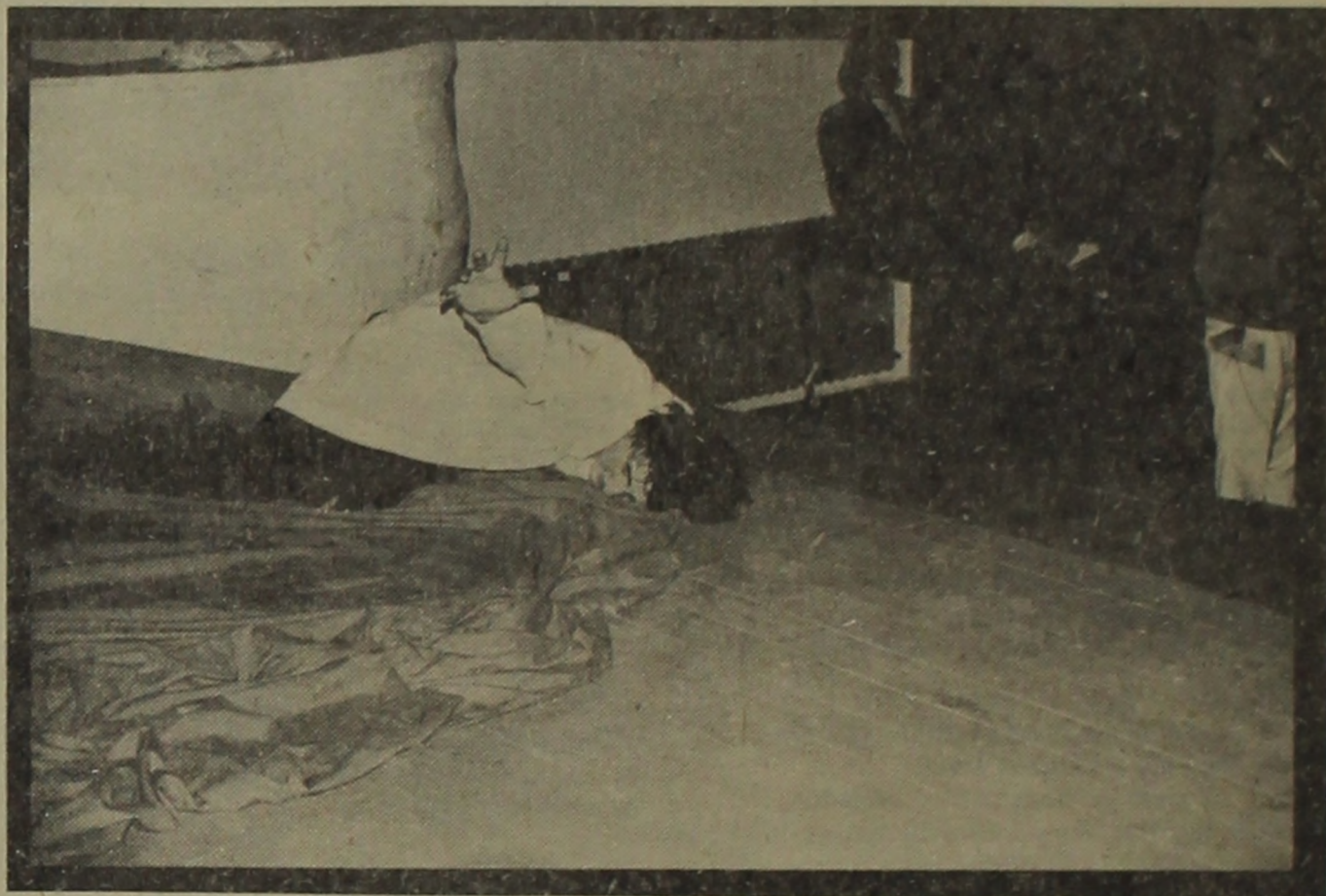
- Ezzel gyakorlatilag leromboljuk azt az együtt élési modellt, amelyet 40 év alatt Vajdaságban kialakítottunk, hiszen mi azt hirdettük az előző évtizedekben, hogy ismerjük meg egymás nyelvét, művelődési hagyományait, mert ez az egyik alapfeltétele az együttélésnek, egymás megbecsülésének. Most mindez megszűnni látszik. A kommunikáció nem lesz kétirányú, hanem kizárólag egyirányú. Mindenekelőtt ezekben a törvénymódosításokban és változásokban látom tulajdonképpen a legtöbb problémát, és nagyon félok, hogy mindez a nemzetiségi anyanyelvű oktatás beszűküléséhez vezet.

Az egyik legtöbbet vitatott kérdés a középiskolákról szóló törvényjavaslat:

- A középiskolai törvénytervezetben ugyancsak jelentkeznek gondok, noha most már a törvénymódosítás alapján történtek némi változások. Az elsődleges változatban még az áll, hogy a nemzeti kisebbség nyelvén az oktató-nevelő munka kizárólag a gimnáziumokban és a művészeti szakközépiskolákban valósulhat meg, és itt kimaradtak a szakközépiskolák. Ez azt jelenti, hogy a nemzetiségi tanulóknak kb. 80 százaléka vagy annál több, aki szakközépiskolába iratkozott eddig, nem részesülne anyanyelvű oktatásban. Egyetlen kitétele van, ami eddig minden törvényben jelen volt, hogy ha a nemzeti kisebbséghez tartozó tanuló nem anyanyelvén végzi a középiskolai tanulmányait, akkor anyanyelvét mint tantárgyat tanulja, és a nemzeti kultúra elemeivel is meg kell, hogy ismerkedjen. Ez volt tehát az elsődleges változat. Maga a kormány azóta állást foglalt, hogy ha 15 tanuló úgy dönt, hogy az anyanyelvén, illetőleg a nemzeti kisebbség nyelvén kíván tanulni, azt lehetővé kell tenni. Ugyanúgy lehetővé kell tenni a kétnyelvű oktatást is, ha 15 tanuló ilyen értelemben dönt. Ez a módosítás az a részlet, amelyet pozitívumként említhetünk.

Vannak azonban még vitás kérdések, amelyeket minél hamarabb tisztázni kellene. Ez mindenkinek érdeke, példa erre az iskolaigazgatók problémája is, akik nem tudják idejében tervezni a munkahelyeket, klími a pályázatokat. Érthető tehát az érdeklődés az iránt, hogy mikorra

*„Hisz bűnösök vagyunk mi, akár a többi nép,
S tudjuk miben vétkeztünk, mikor, hol és mikép,
de élnek dolgozók itt, költők is büntelen,
és csecsszopók, akikben megnő az értelem,
világít bennük, őrzik, sötét pincékbe bújva,
míg jelt nem ír hazánkra újból a béke ujja,
s fojtott szavunkra majdan friss szóval ők felelnek.”*

várható a kérdés végleges tisztázása, és ha elfogadják a törvényjavaslatot, mikor alkalmazzák először a gyakorlatban.

- A kérdés végleges tisztázása hamarosan megtörténik. Március folyamán összeül az oktatási bizottság, amelynek tagja vagyok. A törvény alkalmazásával kapcsolatban nincs még pontos utasítás. Vannak átmeneti rendelkezései, amelyek értelmében valószínű, hogy a következő tanévtől már alkalmazzák. A helyzet az, hogy ha elkészül egy új oktatási törvény, ez esetben ennek alapján el kell készíteni a tantervet és óratervet, annak alapján meg kell írni a tankönyveket, és csak ezután kerülhet sor az alkalmazásra. Természetesen mi hozzászoktunk az utóbbi időben ahhoz, hogy mindezt megpróbáljuk összecsapni, és például egy hónap alatt új tankönyvet akarunk írni. Arról nincs is egyáltalán szó hogy egy új tantervet mindig előbb kísérleti formában szoktunk alkalmazni. Néhány éven keresztül mint kísérleti tanterv szerepel néhány iskolában, ott komolyan felméri az eredményt, és csak az eredmény kielemezése után döntenek az új tanterv bevezetéséről. Sajnos, nálunk ilyesmire szó sincs, mi egyszerűen új tantervet hozunk, és rövid időn belül aszerint dolgozunk is. Ha megnézzük, mikor készültek nálunk az általános iskolától az egyetemig szóló törvénytervezetek, láthatjuk, hogy nem is olyan régen, 1990 januárjában. Tehát ez egy kétéves törvény, amelyet nem is volt még lehetőség teljesítésében alkalmazni, hiszen egy nemzedék sem tudott még e szerint végighaladni, és ettől függetlenül, íme, ismét változtatjuk. A változás egyik alapvonása szerintem, hogy az anyanyelvű oktatás eddigi modelljét mindenképpen be akarják szűkíteni, amit semmiképpen sem fogadhatunk el. Nézetem szerint az anyanyelvű oktatás alapfeltétele annak, hogy egy kiadlak anyanyelvét elsajátítsa. Még a középiskolában is tovább kell folytatni ennek a rendszernek a kiépítését, és ennek befejezése után alakíthat csak ki egy olyan szókinccset, hogy azután ennek segítségével egy egész életen át ezt a nyelvet igényesen használja.

Ehhez segítenének hozzá a tanítók, tanárok, de ők a törvénytervezetek megfogalmazásában nem vesznek részt, ezeket mindenekelőtt jogászok készítik. A minisztériumban vannak osztályok, amelyek egy-egy oktatási színttel foglalkoznak, és ezek elsősorban jogi vonatkozásokban határozzák meg az új oktatási törvényjavaslatokat. Természetesen az oktatási politikát a kormány, illetve az oktatási miniszter határozza meg.

• Mivel indokolják meg a javasolt változásokat?

- Két dologra hivatkoznak: az egyik az, hogy a tanulók így jobban elsajátítják a szerbhorvát nyelvet, és ezáltal nagyobb mozgásteret kapnak a gazdasági életben, az elhelyezkedésben, a továbbtanulásban. Ezt a nézetet én nem fogadom el. Ha mi azt akarjuk elérni, hogy a szerb nyelv tanításának hatékonysága növekedjen, korszerűbb tantervek és tankönyvek, előrehaladottabb oktatási módszerek kelljenek, nem pedig egyszerűen a nyelvtanulásnak alárendelni az ismeretszerzést. Az igazság szerintem az, és ez egyéni nézet, hogy tulajdonképpen a változások nem a vajdasági nemzetek és nemzetiségek miatt kerültek felszínre, hanem elsősorban Kosovo miatt. Azt állítják, hogy az ott élő albánok jelentős része még nem tanulja meg vagy alig-alig beszéli a szerbhorvát nyelvet. Felteszem a kérdést: vajon Kosovo miatt vagy az ott folyó etnikai konfliktusok miatt miért büntetnék a vajdasági magyarságot, amely a nyelvet elsajátította? Minden nemzeti kisebbséghez tartozó egyénnek érdeke, hogy az államnyelvet ismerje, hiszen ez alapfeltétele annak, hogy egyenrangú polgár legyen. A másik tényező, amire hivatkoznak, hogy a nemzeti kisebbség ezzel gettóba zárja önmagát, izolációba kerül. Ez egy abszurdum, erről szó sincs, ennek nincs semmilyen alapja. És végül engedtessek meg egyszer, hogy a nemzeti kisebbség mondja el, hogy mi az, ami neki jó, ne mások akarják bebizonyítani, hogy amit tesznek, az az ő számára rendkívül előnyös.

• Ön nyújtotta-e be a törvénymódosítási javaslatokat?

ÚTVESZTŐIRŐL

– Igen, de sajnos egyiket sem fogadták el. Többi képviselőtársaméihoz hasonlóan, amelyek szintén a nemzeti kisebbség nyelvén folyó oktatásra vonatkoztak, az anyémeket is visszautasították. Én alkotmányos elvekre és az alkotmányban meghirdetett egyenjogúságra hivatkoztam, ők pedig a nyelv- és íráshasználati tör-

magyar település természetesen magyar nyelvű általános iskolával. Ha most szó szerint értelmezzük a törvényt, itt meg kellene szüntetni az anyanyelven folyó oktatást.

Mindezt hallva már nem csodálkozom, hogy ez a kérdés élénken foglalkoztatja a nyilvánosságot. Azt tehát már tudom, honnan származik az aggo-

vényre. Ez a törvény nem állhat ellentétben az alkotmánnyal és az alkotmányban meghirdetett elvekkel. A Szerb Köztársaság alkotmányának 32. szakasza és 4. bekezdése pontosan megszabja, hogy a nemzeti kisebbséghez tartozóknak, sőt más nemzeteknek is joguk van az anyanyelvű oktatásra. Márpedig ha joguk van, akkor ez azt jelenti, hogy minden egyes törvénynek ezt az alkotmányos jogot biztosítania kellene. Felmerülhet egy olyan kérdés, hogy pl. ha nem lesz hivatalos használatban az illető nemzeti kisebbség nyelve egy területen, akkor az oktatást ezen a nyelven beszüntetik. Így pl. Apatin községben nincs hivatalos használatban a magyar nyelv. Apatin községhez tartozik Kupuszina, egy tiszta

dalom, szeretnék még választ kapni arra a kérdésre, hogy hogyan tovább. Véleményem szerint be kellene bizonyítanunk, hogy a nemzetiségi nyelven folyó oktatáshoz való ragaszkodás nem jelent szembeszegülést. Ellenkezőleg, megtartása erősítené a bizalmat, gyengítené a napjainkban egyre inkább felszínre törő ellenséges érzelmeket.

– Nagyon fontos lenne annak a ténynek a megértése, hogy mi nem az eddigi gyakorlatot bíráljuk. Mi eddig arra, hogy a környezet nyelvét tanítottuk, az anyanyelvű oktatást biztosítottuk az általános iskolákban és a középiskolák közül a legtöbben, az egyetemi karokon lektorátusokat létesítettünk vagy a tantárgyak egy részét a nemzeti kisebbség nyelvén is tanítottuk, büszkék voltunk.

Szerettük volna ezeket a vívmányokat megtartani, de sajnos, ezeket a meglévő, megszerzett nemzetiségi jogokat el próbálják venni. Ezért szállunk szembe, és követeljük, hogy a nemzeti kisebbségek kialakult jogait ne bántsa senki, mert azzal gyakorlatilag együttélési modellünket semmisítik meg.

A beszélgetést lezártuk dr. Varga Zoltánnal, érdeklődésem és kíváncsiságom azonban felcsigázódott. Kíváncsi lettem a nyilvánosság visszajelzésre. Rájöttem, hogy az embereknek megvan a saját, néha talán elhamarkodott, máskor józan véleménye, amely, tapasztalatom szerint, legtöbbször félelemből táplálkozik vagy hosszú évek tapasztalatára épül. Megkérdeztem egy óvodás kisgyermek édesanyját, hogy foglalkozott-e már valaha a gondolattal, hogy szerb nyelvű általános iskolába írassa be a gyermekét. Azt válaszolta, hogy nem. Meggyőződése, hogy az anyanyelven folyó oktatásnak döntő befolyása van a tanulmányi előmenetelen kívül az egészséges személyiségfejlődésre is. Foglalkozott viszont a gondolattal, hogy középiskolában talán jobb lenne szerb nyelven tanulni.

Visszatérve dr. Varga Zoltán elmékedéseire, az óvónők és tanítónők számára az anyanyelv eszköz és fegyver. Az ő nyelvi igényük kell, hogy példát mutasson a felnövő nemzedéknek, mert ahogyan érzékeli a nyelvi árnyaltságot tanítóinál, egy napon ő is úgy viszonyul a nyelvhez.

Naivan egy jövőre vonatkozó kérdésre akartam választ kapni, amelyet az elején fel is tettem, és aminek hiábavalóságát most már belátom. Találkoztam egy emberrel, aki békés eszközökkel küzd, és közben mégis mindent megtesz a cél érdekében. Lassan megfogalmazódtak bennem tanácstalan ifjúságunk és szüleink féltelmei. Az elmúlt hónapok során lépten-nyomon alkalmam volt – és azt hiszem, nem csak nekem – csalódnai az emberekben. Ez késztetett arra, hogy elgondolkozzam Rousseau gondolatán, hogy a természet az embert boldognak és jónak alkotta, a társadalom az, ami megrontja és nyomorulttá teszi. Ennek kapcsán merült fel bennem a kérdés, hogy mi a mi feladatunk ebben a társadalomban? Élni mindössze és megpróbálni túlélni, vagy szót emelni az ilyen és ehhez hasonló kérdésekben, mint az elfogadásra váró oktatási törvények. Papp Pál még 1938-ban megjelent gondolataival válaszolok. Nevezik ezt nosztalgianak vagy a múltba vetett hithez való gyerekes ragaszkodásnak, gondolatát több mint fél évszázad után is helytállónak érzem:

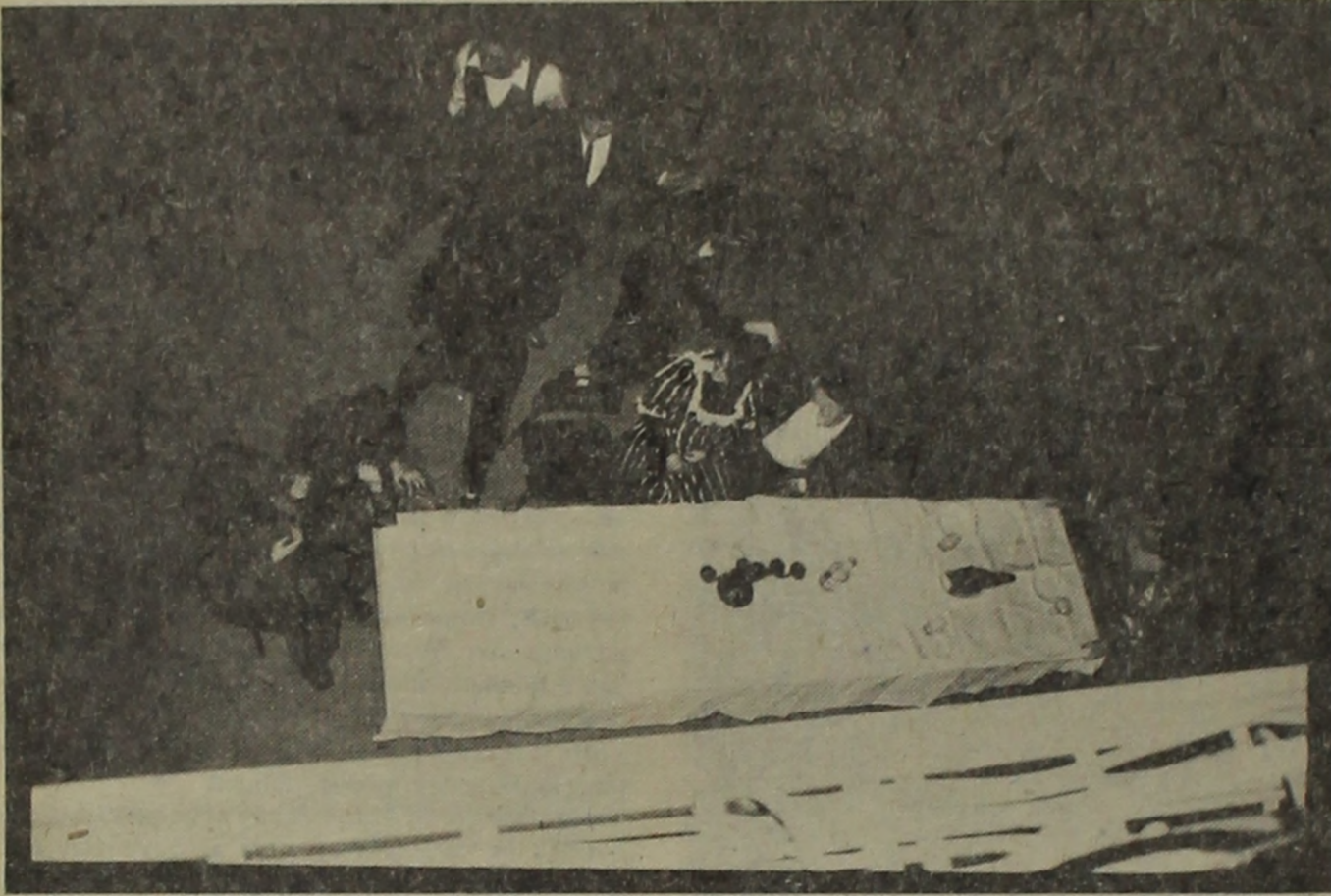
„Hát ezek azok a kérdések, amelyeket csak a szilávsággal és az összes nemzetiségekkel egyetértve oldhatunk meg... A mi vallott kötelességünk, munkánk és célunk: népünk gazdasági, kulturális és társadalmi emelése, de mindenkor és mindenütt a szláv és egyéb itteni nemzetiségekkel egyetértve. Minden nemzeti és faji gyűlöletet elvetünk...”

Az aktuális kedvéért – utószóként: április elején összeült az oktatási bizottság, határozatokat hoztak, a viták azonban még korántsem zárultak le. Mindezek után bizonytalanság érzése uralja az emberek hangulatát, minden ezzel kapcsolatos gondolatuk kérdőjellel zárul. Lehetséges lenne? Reménykednek. Megértem őket, úgy is mint ember, és úgy is mint egy végzős diák, aki felkészültnek érzi magát arra, hogy felmérje, mit jelentett számára anyanyelvén tanulni.

„Én iskolám, köszönöm most neked,
Hogy az eljött élet-csaták között
Volt mindíg hozzám víg üzeneted.”

Herbut Ildikó
(Testvériség-egység Gimnázium, Topolya)

MONOTON KISPOLGÁRI SZEÁNSZOK

Kora reggel a nagyvilág mindössze három utcából állt. Traktorkék csönd, redőnyfalak, lócitromok az úton.

B. László megállt az iroda kapuja előtt. Szeretett ott állni a cégtábla alatt. Elképzelte, milyen jól fest az elegáns fiatalember – már-mint ő – a cég fényes fekete cégtáblája előtt: Tóth & Holló Corporation. B. László szívesen beszélt a Korporésőnről és a Bizniszről. A fényeshajú, lilavirágillatú lányok olyankor gondolatban jó vastagon bekeretezték a nevét, és felvillantottak néhány ráadásmosolyt.

Na de B. Lászlónak most nem jutottak eszébe a lányok. Émelygett. Savanyútej-szagot érzett, pedig az utca teli volt húsos, virágzó jácinttövekkel.

Már otthon érezte, hogy nem jól van. Visszafekhetett volna, de nem lehetett már visszacsinálni; az ágycsínálást ugyan még nem vetette be, de az ablakot kinyitotta, a szoba teli lett a reggel irritáló, fényes, éles szagával. Már kimosta szájából a tegnapi esti tükörtojás otthonos ízét, ropogós nadrágot húzott, hűvös inget. Nem lehetett már visszacsinálni.

Belépett a Korporésőn kapuján. Belerúgott a Korporésőn macskájába, beköszönt a főnök anyukájához, aki a konyhában éppen csirkét forrázott, aztán a fogásra akasztotta a kabátját.

Az irodában meleg volt. A kinti hideg után megeredt az orra, hófehér, német behozatali papírzsebkendőt húzott elő. Aztán megnézte a tükörben, nem maradt-e taknyos. Nem, nem maradt taknyos. Szép volt. Férfias, markáns, intelligens, meg minden. Sóhajtván ült le az asztalához.

Szó ami szó, meg kell adni, B. László tényleg nem volt közönséges fiatalember. Volt neki stílusa, intelligens volt és művelt. Zilahyt olvasott, meg Berkesit, meg Szilvásit, rengeteget tudott az ufókról, idegen civilizációkról, és arról, hogy istenek ivadékai vagyunk. Marx nevének hallatán gúnyosan mosolygott, és sohasem mulasztotta el bedobni a Diogenész-

anekdotát Nagy Sándorral. Denimet használt, a haját olajjal simította hátra, és csütörtöktől kezdve nem borotválkozott, hogy szombatra elég machós legyen a képe, és a Lila Akácban mindig a lányok feneke alá toltta a székét. Egyszóval, más volt, mint a többi unalmas, olajoskörmű fiú, akiknek a szeme sarkában összegyűjt a gépzaj, és a pulóverjük rojtjain napi nyolccórák csüngtek.

Tehát ez a pompás fiatalember leült az asztalhoz, befejezett egy számlát; 150 m fekete, 70 m fehér szatén, 5 db ezüstözött kereszt, 6 komplett készlet aranybetű. Hál'istennek, megy az üzlet, viszik a koporsót, mint a cukrot! A síremlék nem olyan kelendő, nincs pénze a népnek. B. László már régen kinézett egyet, na, nem magának, csak úgy. Fekete márvány arany erezzel; a giccset mélyen megvetette. Csak az a baj, hogy éppen senki sincs a halálán a családból. De azért jó, ha van ilyesmi tartalékban. B. László kitöltötte az utolsó rubrikát is, beütötte a pecsétet – már megint ez az undok íz a szájában! – aztán hátradőlt.

Nellire gondolt, a Nelli két szép szemére, a Nelli édes hangjára, bundájára, olasz cipőjére, bőrkosztyujára, aztán a Nelli kedves, derék, rokonszenves apukájára, anyukájára, végül a Nelli apukájának a kötődésére. „Azt hiszem, szerelmes vagyok a Nellibe.” – gondolta, és tényleg, szerelmes lett a Nellibe. Forró hullámok lepték el a testét, a gerincén jéghideg ujjak zongorázták a Fűrelizt Mozarttól. „Feleségül veszem a Nellit!” – döntötte el.

Valakinek el kéne újságolni, milyen jól összejött a kötődés lányával, de kit hívhatna föl? Lemondóan legyintett: „Túl hülyék ezek, hogy felfogják, mi egy tiszta szerelem. Egy platóniás szerelem. Mit kezdjek én velük? Nem tartozom közéjük. Kispolgárok. Mi dominál? A pénz dominál. Semmi kultúra. Életükben nem olvastak el egy rendes könyvet, Szilvásiról azt hiszik, pálinka... Mikor Bécsben voltunk, na,

akkor meglátszott köztünk a különbség, mondta is a Helga, hogy olyan vagyok, mint egy született nyugati!” – egyre jobban szédült, a lába szagát apró szippantásokkal nyelte. „Paraszt banda! Ezek akarnak velem kikezdeni? Ezek?! Hát majd én megmutatom! Megnézhetjük tíz év múlva, hol lesznek ők, és hol leszek én! És azok az elvont kiscsajok, majd megnézem, hogy akkor szóbaállnak-e velem! Egyszer megdöntöm őket, aztán liheghetnek!” Egyelőre azonban csak ő lihegett, a csábító mintás olasz ing a hónaaljára tapadt, a Balatonon barnára sült nyakán sárga cseppek hintáztak. Szeme körül fekete krikszkrakszok remegtek. „Most megmosdok. Aztán lenyomom itt kettőig a magamét, aztán föl hívom a Nellit, aztán járunk egy évig, aztán feleségül veszem, és igenis, hogy megszerzem azt a fasza sírkövet is!”

Határozottan – határozottan? – felállt. Verjétekező homloka köré a forrázott csirke szaga font glóriát. Az udvarra indult, a Korporésőn budija felé.

– Na, mi van, Lacikám, beteg vagy? – szólt ki a konyhából véres húсок, tollak, kések, tálak közül a mester anyukája.

– Semmi, csak az influenza...

– Nekem is hasogat a rehomám, a fene ennél meg ezt a bűdös füstöt!

Az asztal alatt a macska csirkebeleket mar-

cangolt a kövön. B. László megtántorodott, aztán a budi ajtaja előtt még utoljára nagyot szippantott a reggel trágyagőzös, enyves, friss levegőjéből, aztán feltépte a faajtót, lerángatta a nadrágját, a kerek, sötét lyukra vetette magát, és kigúvadtt szemekkel még azt suttogta: „Gyűlölöm ezeket a monoton, kispolgári szeánszokat!”

Aztán már nem suttogott semmit, csak mosolygott.

Ónody Boglárka
(Gimnázium – Zenta)

ÉG ÉS FÖLD KÖZÖTT

„Ne mondd a mondhatatlant.
Mondd a nehezen mondhatót.”
(Nemes Nagy Ágnes)

Mindannyiunknak ismert az érzés, amikor olvasás közben egy-egy gondolatsor, de lehet akár szó vagy hangulat közelsége annyira átható, hogy már-már lelkünket súrolja. Erről azonban sokat hallottunk már. Viszont ugyanilyen döbbenetes és bámulatos súrlódások, sőt átfedések vannak művek, pontosabban gondolatok, illetve folytonosság alkotók között. A megégyezést néha annyira nyilvánvalónak látom, mintha mindenki ugyanarról írta, ugyanazt a szent tüzet táncolná körül, s képtelen vagyok megérteni, miért nem kiáltotta már valaki világgá a szenzációt. Vagy annyira nyilvánvaló, hogy szóra sem érdemes, s csak nekem, avatatlanak homályosítja el látásomat a felfedezésnek hitt újrafogalmazás öröme?

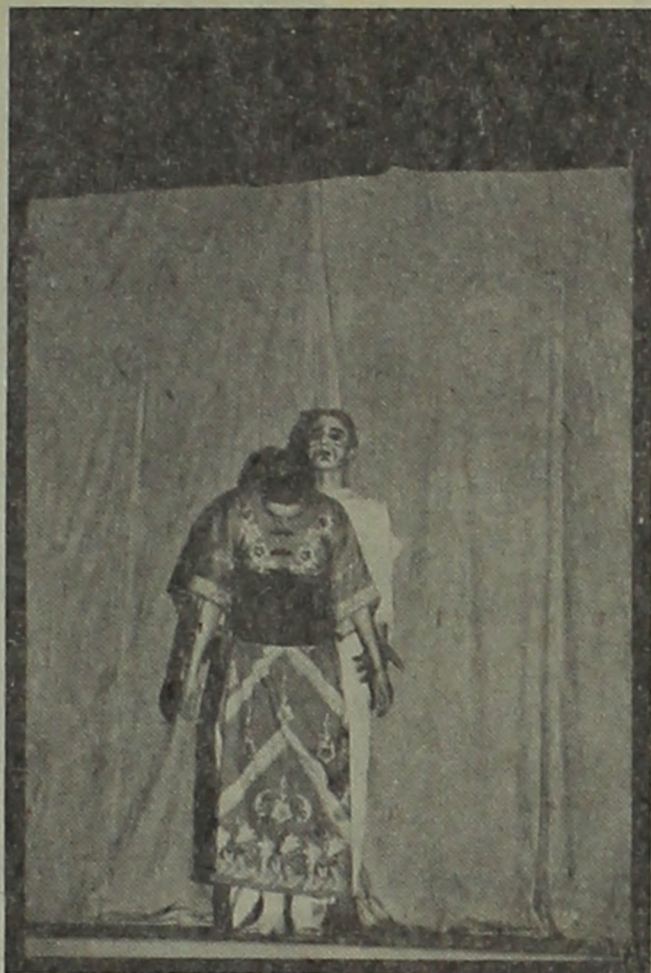
Nem hiszem, nem is hihetem, hogy körmönfont véletlen megtévesztő színjátéka volna az egész. Sokkal tisztább, világosabb, nyilvánvalóbb megoldást nyer a kérdés, ha egyszerűen elfogadjuk: természetes, ha ugyanazt mondják, hisz ugyanarról beszélnek, az egyetlen igaz dolgról szólnak valamennyien, sámanként idézve meg azt, ami megfosztva a szertartás szentségétől, már kimondhatatlanná válik.

Minden egy – mondja Hérakleitosz. Hamvas Béla elsődleges differenciálatlanságáról beszél. Arról a változatlan Egyről van szó, amelyben még benne foglaltatik a teljesség, megelőzve a kettéhasadást, amikor különválnak külső és belső, jó és rossz, test és lélek, anyag és szellem, ég és föld. Ez az örökkévaló Ós-Egy, amelyből a sokszerűség világa származik, amely az ellentétek, a darabjaira esett mindenség dolgai mögött van, az arkhé, minden dolgok közös létele, a Tao. Megnevezhetetlen, mert „amit meg lehet nevezni, az nem az igazi Tao” – áll a Tao Te Kingben, mégsem elvont fogalom, mert „Ideája a világ ősi és örök eszményének közvetlen élményéből született” (Brellich Angelo).

Abban a pillanatban, amikor ezt a bonthatatlan Egyet különböző célú és szándékú vizsgálódások alá vetjük, a szemlélődésnek megfelelő oldalát látatja, s így válik (esetleg redukálódik?) például kollektív tudatlattivá Jungnál, vagy Kozmikus Tudattalan lesz belőle, mint századunk legnevesebb japán bölcsőjénél, D. T. Suzukinál, aki magát zen-buddhista hívőnek vallja. Nála bukkanunk újra a Kozmikus Tudattalan fentebb már említett vonatkozásaira: „noha meg nem ismerhető, mint a relatív dolgok, mégis meghitt kapcsolatban áll velünk”-

De vajon áll-e, mindannyiunkkal?

Napjainkban az emberi létnek már csak két alakja tud róla, s őrzik az ősi egység állapotát: a gyermek és a költő. Ők azok, akik még érzik: „A fogható valóság felszínén élünk, elszakadva. Az érzékelésen túll, időn

kívüli, nagyobb valóság terében azonban folytonosan összefüggünk valahol. Indáink metszik a világot, aztán továbbnyúlnak, ki, egy ismeretlen dimenzióba, mint elszakíthatatlan köldökzsinór, s ott vagyunk egybekapcsolva, egyetlen egészként, abban a teljesebb kontinuumban.” (Ottlik Géza: Iskola a határon)

A KÖLTŐ

Arról a költőről van szó, akinek megérző képességéről már-már közhely beszélni, akinek ismertetőjele az egész egybelátása, akinek küldetésében nem kisebb feladatot lát, mint az örök emberiség hagyományának fenntartását. Mi az örök emberiség hagyománya? – teszi föl a kérdést Hamvas, hogy René Guénonra hivatkozva válaszolja meg, „a hagyomány az ember és a transzcendens világ között levő kapcsolat folytonosságának fenntartása, az ember isteni eredetének tudata és az isten-hasonlóságnak, mint az emberi sors egyetlen feladatának megőrzése.”

A költő egy szál magában áll, még sincs elkülönítve a létezés többi részétől. Az érzés Suzukinak ismert: akkor jelenik meg, ha az ember legteljesebb őszinteséggel magába néz, s ráéled, hogy nincs egyedül: „Látja Isten, hogy állok a napon” – mondja Pilinszky. József Attila pedig így szól:

Egy pillanat s kész az idő egésze,
mit százezer ós szemlélget velem.

Valamivel később:

Tudunk egymásról, mint öröm és bánat,
Enyém a múlt és övök a jelen.
Verset írunk – ők fogják ceruzámat
s én érzem őket és emlékezem.

De mi történik, amikor a költő elveszítettnek hiszi az egyetlen, ami igazán érdemes? Kosztolányi megrendítően ír erről:

Kezem kotorászva keresgél,
hogy jaj, valaha mit akartam.
Mert nincs meg a kincs, mire vágytam,
a kincs, amiért porig égtem.
Itthon vagyok itt e világban,
s már nem vagyok otthon az égben.

I. díjas esszé

AMIKOR A GYERMEK GYERMEK VOLT

Hatalmas zűrzavart kavartak alakja köré, amin már nehéz átlátni, s nehéz az öntörvényű gyermekiség mellett szóló érvek, cáfolatok, misztifikáció és mítoszfosztás kusza halmazában rendet teremteni. Századunkban a pszichológia is foglalkozik vele. Pontosabban a gyermeklélektan, ahol Jung fonálán haladva sokáig az volt a felfogás, hogy a gyermek őselményeknek megfelelő ösztönös tudással rendelkezik a létről. Mérei Ferenc ezt a nézetet nem látja igazoltnak, s a gyermeket így határozza meg: „a világ megítélésének viszonylag sablonmentes módja”. De ne hagyjuk magunkat azon tépelődni, vajon kinek lehet igaza, s hogy egyáltalán ugyanarról beszélnek-e. Nézzük meg inkább, mi található a gyermekről a Bibliában. Jézus a gyermeket példaképpül állítja a tanítványok elé: „És előhíván Jézus a kis gyermeket, közéjük állítja vala azt, és mondá: Bizony mondom néktek, ha meg nem tértek és olyanok nem lesztek, mint a kis gyermekek, semmiképpen nem mentek be a mennyeknek országába.” (Mt 18, 2-3). A szimbólumok rendszerében a gyermekalak jelképes értelme a még alig, vagy egyáltalán nem megtestesült lélek.

Szembeötlő az ontogenetikus-filogenetikus párhuzamban rejlő megegyezés: (bibliai szóhasználattal élve) az ártatlanság elvesztése megfeleltethető a gyermekiség elvesztésének. Más szóval: ami a kiüzetést, az aranykor végét eredményezte, annak egyedfejlődési síkon kimenetele a következő: az intellektuális fejlődés közben az érzékbirodalmat megszállja az intellektus, és az érzéki élmény naivitása elvesz. Amikor elmosolyodunk, nemcsak mosolygunk, valami másról is szó van. Suzuki az önös érdekekkel látja megfertőződni a cselekvést.

A Sátántangóban a maga legteljesebb borzalmában tárja elénk Krasznahorkai Estike alakjában azt a képet, amikor a gyermek önmaga ellentétébe omlik, amikor ártatlansága iszonyatossá válik. Csak az érthetl, de inkább érezhetl a gyermek legbensőbb, legtisztább voltából való kivetkezésének szörnyű súlyát, aki tudja, minek helyén ütötte föl fejét az iszonyat, s aki nem most kapcsolódott a történetbe.

csip-tik csepi-tak
üresen jár az idő malma
áll valahol háttal a gyermek
háromévesen mindörökké

(Weöres S.)

Különleges tisztánlátással kapcsolja egybe a két alakot Latinovits, teljesen józanul, hiszen egészen el sem lehet őket különíteni egymástól. A végtelenségben élő, Ég és Föld között utazó „poéta életű ember érzékeny antennájú, égi fogantatású gyerek-ember. Olyan talán, mint mindnyájan voltunk. Vagy inkább szeretnénk lenni.”

S csak itt kezdjük sejteni, mit veszítettünk el. Amikor megérint egy pillanat az örökkévalóságból.

Matuska Ágnes
(Svetozar Markovlć Gimnázium, Újvidék)

I. díjas versek

MOLOCH

Beáramol a terror a léghűtőből
önámító plakátok dalolnak a fővárosi
klsvárosi nemvárosi macskaköveken,
megtanultak halni születni
örülni és elveszni,
fásult szentimentálisak diktálják
tollba a történelmet
és kajánul röhögnek magukon,
skizofréniás játékok a padlásokon
gyöngyházfényű szeretetlakomák az ólajtónál
torzsalkodás az extázisban lebegő jógik között,
minek is továbbmenni mikor úgylis
vérdüledékes iszapban ragadunk el
dum spiro sperót morzsolgatva rózsafüzéreinken,
nehézség
a brokát-arisztokrata
képtárak aranykeretes lógójaiban,
nehézség
a megörülni induló tinédzserek
aszott ujjában,
nehézség a füsttetőkön
nehézség a csecsszopókban
nehézség Ráchel messzekiáltó átkában,
elolvadni készül
az antikultúra eklektikus
téglákból épült könyvtárépülete,
jajszóért kiált a népszaporulat
észbontóan tántorgó izomgubanca,
farizeusok az utcakövekben
szamaritánusok a lefolyókban
fagyott arcú orleans-i szűzek az utcasarkokon,
a misztériumjátéknak vége már
templom-csőndbe templom-magasztosságba bújt
táncot lejtő Salomé,
ép testben
ép lélek sztereotípiája
menekül önmaga elől
óvodás korú kéjsóvárok
Salamont üvöltének bele az éjszakába
abberált lila hajúak társaságában,
közben térden állva esedeznek
Pandora églig érő szobra előtt hogy
ne engedd ki kérünk szelencédből az utolsó
„bentmaradottat”.

HOLTRÉSZEK HITTEL ÉLTE MEG A VÁRAKOZÁST

Cafatokba ágyasztuk
a létet, és
fölbujánzott a szeretet
meddő malasztja.
Kínjaink megfagynak
a vécére roskadt
gyermeteg pózban.
Feszül a félelem
és maga alá temeti
némelyek embriókorában
elsorvadt egzisztenciáját.
Meztelencsigákra vont
vérvörös tógák.
A kvázi-tündérek
meddig röpködnek
a begolyózott légáramban?

Későre jár már az idő.

AJÁNLÁS

Bűvölet a földön az embernek!
Hozsánna a szürke hatalomnak!

KÉPES IFJÚSÁG 28

GRIFF-TÁNC

Újságba menekíted magányodat,
kíratgyöngyök gurulnak szét
a szartaposott golgotán
arcod elé emeled tépett papírjaid
vasfüggöny, piros körmök
vasfüggöny, piros körmök
haladó szellemű gondolkodásod
ólomba mártva kegyetlen
szolgalelkű hátramutatás

Önátadásod nem pusztán
a lélek eladása a testedé is
kifecniizted magad de
lámpaernyő alatt akarod
megtudni a sötétséget
kifestetted magad de
narancsszínű narancsod
csak kívülről narancs
kifeszítetted magad és
az ecetes rongy megérdemelt
döfés

BEFEJLŐDÉS

Falon átfolyó, mézszínű látomások, fölbőfő
gó kényyszerképzetek a körkörös, magába ny
lító eldorádóban. Fasizmus a nyilvánosvécé
k ablakpárkányán. Mindenki letette már a
lantot, csak a szolgalelkű lámpagyújtogat
ó néz az ég felé beteljesülést várva hiáb
a

Lényi Hedda
(Egészségügyi Középliskola, Szabadka)

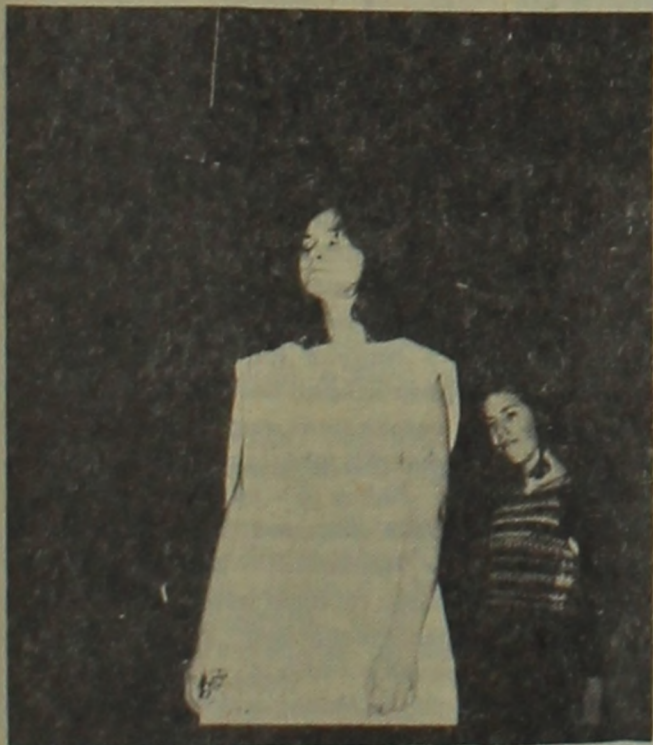
II. díjas esszé ANIMA

Anima, -ae, f. = lélek. „Az élet és a személyiség hordozója az emberben” – áll a Magyar Értelmező Kéziszótárban, mely szerint tehát lelke az embernek van.

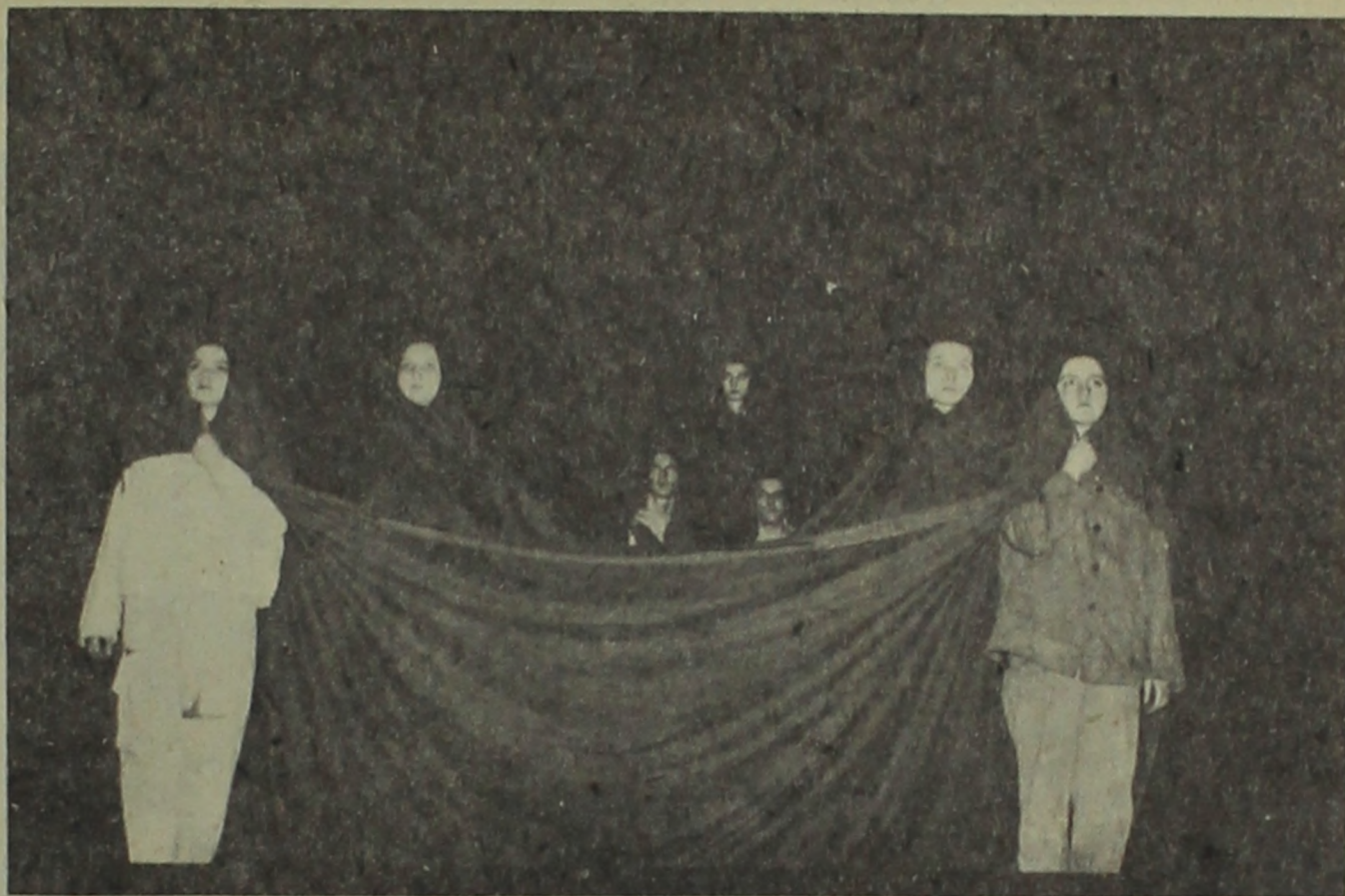
Animizmus = a gyerekek érdekes gondolkodási módja: állatoknak, növényeknek, tárgyakkal is lelket képzelnek el. Életre keltek az élettelen dolgokat, beszélnek hozzájuk, szeretik, nem szeretik, tisztelik őket, vagy rettegenek tőlük.

Ha belegondolok, amióta az eszemet tudom, nálam mindig voltak „kiválasztott” élőlények és tárgyak, melyeket érzésekkel ruháztam fel. Nem fogom elfelejteni például azt a nyolc-kilenc éves önmagamot, aki sírt, toporzékolott, és a nálánál nagyobb fiúknak rontott, csak azért, mert azok taposták, „gyilkolták” a teraszt elárasztó hangyákat. Annyira előrelátó, okos, szorgalmas állatok (gondoljunk csak Aesopus mesélre), és mivel parányiak, védtelenek is. Természetesen az akkori én a legkézenfekvőbb hasonlattal élt: „Képzeljétek, hogy ti vagytok ekkorák és megjelennek az óriások... Csak két ujjukkal egyszerre hármukat fognak megölni...” És ecseteltem nekik tovább és tovább a rájuk váró kínzásokat, megaláztatásokat. A felnőttek okos érveléssel nyugtattak, mely szerint emberből kevés van, hangyából sok; ha nem irtjuk őket, borzasztóan elszaporodnak. Lassan megnyugodtam.

Ahogy nőttem, a kutyák kerültek mind közelebb hozzám. Amikor bántottak, és a világot nagyinak, hidegnek, idegennek lát-

tam, úgy éreztem, csak ők tudnak megérteni. Szerettek akkor is, ha rossz voltam... Másodikos koromig lakótelepen éltünk. Túl sok gyerek jutott a tizenkét emeletes házak közé ékeztetve egyetlen játszótérre. Nem engedtek hintázní, elzavartak. A beszédüket sem értettem, félttem tőlük. Egy-két rossz tapasztalat után elbátortalanodtam, nem is mentem le többé játszani. Amint kiköltöztünk ide, a város szélére, rögtön kaptunk egy kiskutyát, majd hozzánk szegődött egy

sokat tapasztalt „öreg” is. Nemsokára nagy kutyakísérettel jártam iskolába; büszke voltam szedett-vedett tarka seregemre. Önbizalmat adott...

Azóta elmúlt egy pár év. A „bölc” kutya rég elpusztult, a kíséret elmaradt, a kiskutya megöregedett. Beteg lett. Két hónapja lehet annak, hogy mikor ebédnél megkérdeztem, hol a kutya, miért nem ugat, azt a választ kaptam, hogy elvitték az orvoshoz. Elaltatták. Sokat szenvedett volna a betegsége miatt. A nyolc-kilenc éves én sírt volna. Haragudott volna, mert nem engedték őt legalább elbúcsúzni. Tizenhét évesen csak hallgattam. Hisz a többieknek is fájt...

Sajnos, manapság újra érzem magamban lassan felszínre kerülni a félelmet, a bizalmatlanságot az emberekkel szemben. Szégyellem, de néha olyan érzés fog el, hogy elkelve megint egy-két kutya, kísérőnek, hogy biztonságban érezzem magam.

Egy óriási filodendron áll a szombámban, a sarokban. Néha elgondokodom róla. Úgy látszik, ő is a „kiválasztottak” közé tartozik. Alul vannak a legnagyobb, legsötétebb levelei. Szélük már néhol elszáradt, letöredezett. Mindegyiket máshol támadta meg a barna kór, az öregség. Így tudnak mind-mind egyediek lenni. Középről világosabb, egészséges levelek törekszenek a fény felé. Igen, ők a legerőszakosabbak, a kitartóak, a magabiztosak – fiatalok. Űde, zsenge levelek fejlődnek odafönn. Nem simák, szélük behajlik – a kiteljesedés még várta magára. Legjobban az „öregeket” szeretem. Nyugodtságot, bölcsességet árasztanak. Nem vagyok igazságtalan; hisz mindegyik felett eljárt majd az idő. Akkor szeretem majd őket is, ha már nem lesz mire várniuk.

Van itt még valami, amiről szeretnék írni. Mintha most is éppen engem figyelne két kis pontszemével, kedves vonalmosolyával. Régi, nagyon régi játék, a legkedvesebbek közül való. Egy kis állat, olyan „kukac” – féle, őt fagömbből, fonallábakkal. A lábához, fejéhez és hátsó részéhez egy-egy hosszú zsinag van kötve, melyeknek másik

végét egy H alakú tartóhoz erősítették. Így tud ülni, állni, járni, táncolni, fejenállni anélkül, hogy valójában hozzáérne valaki. Aki egy kicsit is ügyes, annak bólogat, integet, csóválja a fejét vagy riszálja a fenekét. Sok éve van annak, hogy egyszer úgy összegabalyodtak a zsinagek, hogy senki sem tudta őket kibogozni. Szegénynek a lábai a nyaka köré tekeredtek, a feje a hátára hanyatlott. A felnőttek egy mély fiók legaljára tették... Még csak egy hónapja lehet, hogy véletlenül rátaláltam. Fogókkal, csipeszsel leszedtem az összes zsinaget, hogy majd vigyázva újra visszaerősítsem őket a helyükre. Nem tudom, mi készített erre a bizonytalan kimenetelű dologra, hisz akkor még apukám sem vállalkozott rá. Sikerült. Persze büszke voltam, de van valami, ami fontosabb a sikerélménynél: Azóta az ágyam fölött lóg, és néha úgy tűnik, nem kell beszélnem hozzá, szavak nélkül is megért.

Mennyivel más érzést vált ki belőlem egy felhőkarcoló, az idegen, a hideg; vagy a mi házunk, a szeretett, a meleg; vagy egy ódon, oszlopos-teraszos ház Palicson, a sokszor megcsodált, amely vonz és taszít is egyben méltóságteljes formával.

Mit gondolsz az illatával és színével kihívóan kérkedő rózsáról és a félenk, gyenge lbolyáról?

Tűzet raktak a szomszédban. A gyerekek körülállják, kiáltoznak: „Tűz, tűz, tűz!” Miért szeretik a tüzet?

Egy könyv. Gondolj a hozzád legközelebb álló! Miért áll közel hozzád? Egy vers. Egy zenemű. Egy hangszer. Egy kép.

Mező. Mit érzel, ha azt mondom: mező? A világon rengeteg dolognak „lelke” van, melyet minden ember, ki-ki a maga módján érzékel. Sokan csak a felszínit. Néhányan a mélyről jövőt is. Leírhatatlanul fontos: az életet adja az életnek.

Rábaközi Zita
(Svetozar Marković Gimnázium,
Szabadka)

II. díjas humoreszk

A DADA – VAGYIS NEVELÉSI PROBLÉMÁK

Gyönyörű téli reggelre ébredtem. A ködöt vágni lehetett volna, az alacsonyabb faágakon néhány énekesmadarat lóbált a hideg decemberi szél, amelyek olyan hirtelen fagytak meg, hogy egyik lábuk még görcsbe meredve szorítja az ágot. Szóval zöld ágra verődtek. A járdát borító vékony jégrétegen most tartják a járókelők óriásműlesikló-versenyét, ahol sűrűn előfordul az a helyzet, mikor a versenyző – jelen esetben egy 30 tojással felszerelt néni – hátulja elhagyja az orrát, és ilyenkor igen látványos dupla axelokat produkálnak fejfelé. Tökéletes a téli idill.

Éppen a legesélyesebb versenyzőnőt nevettem ki, aki triplát próbált, de nem sikerült neki – amikor valaki ráverte a pléhkolompot, amit a prónép csak csengő néven emleget.

Az ajtóban egy rokon hölgy állt, karjában egy másfél év körüli emberpalántával, aki teljes tüdejéből kérte a jeges esőt. (Csak hallották volna az öregasszonyok.)

A párbeszédünk kissé egyoldalú volt:

– Szervusz, Gabi! Kérlek, vigyázz a picira egy órácskát, míg a fodrásznál vagyok. A pelenka a nagytáskában, a cumisüveg a kis szatyorban, a játékal pedig a szájában vannak.

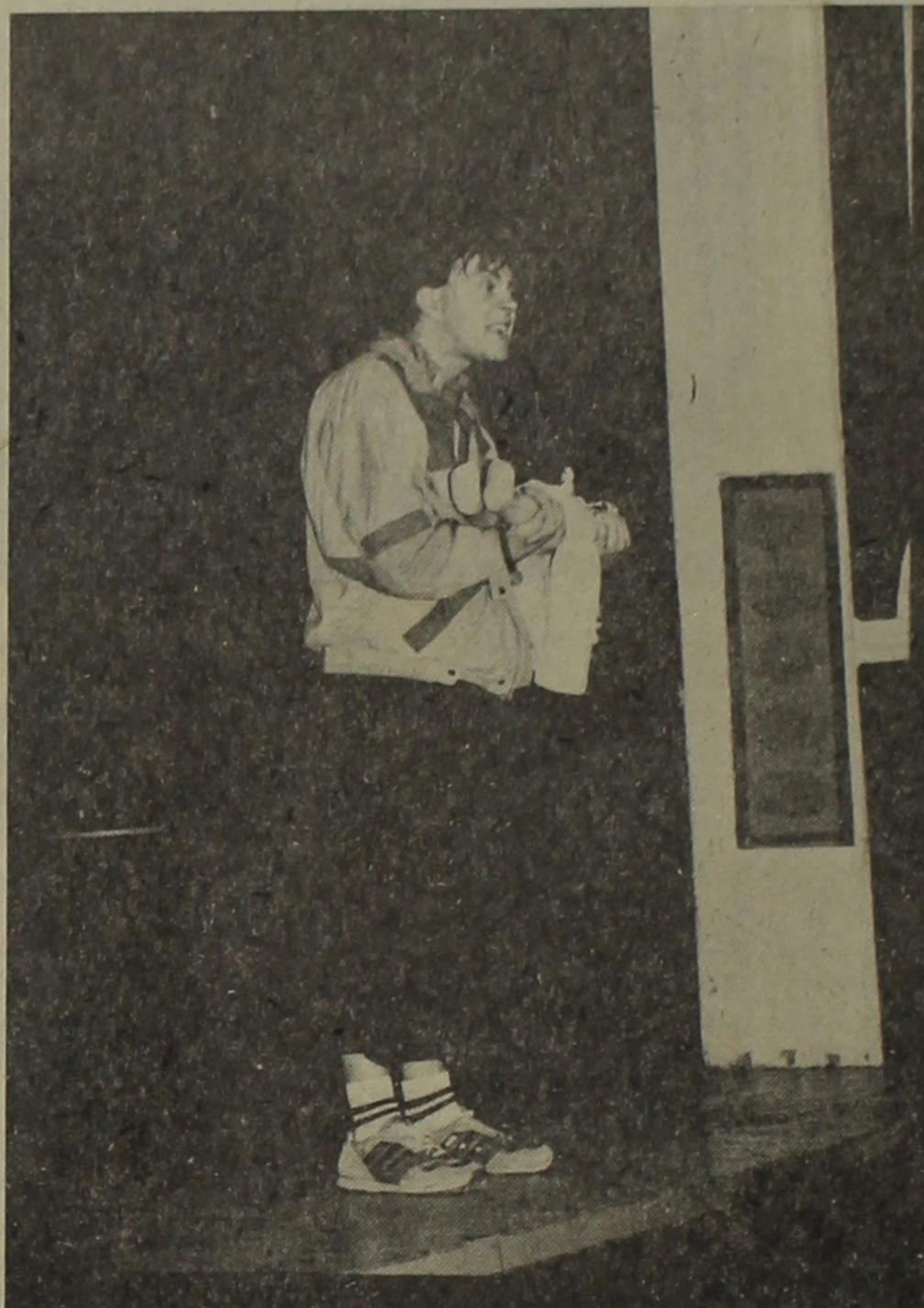
– De én...

– Köszí szépen. Aranyos vagy, majd jövök nemsokára. Pá!!!

Azzal otthagyt mint Szent Pál az oláhokat.

Álltam a nyitott ajtóban, és csak akkor tértem magamhoz, amikor észrevettem, hogy a poronty valamivel gyengébb intenzitással rugdalózik, mivel kezdett megfagyni a ruhája. Gyorsan beszaladtam vele a szobába (egyszer el is eljöttem, még jó, hogy csak a zsebkendőmre esett, így nem ütötte meg magát), beletettem egy bevásárlószatyorba, és a kályha fölé tettem melegedni. Csak ezek után tudtam szétnézni a lakásban, hogy alkalmas-e ideiglenes gyermeknevelésre. Ha nem vesszük figyelembe a zoknit a csilláron, a sáros futballcipőmet a paplan alatt és a kiskutyámat a hűtőszekrényben, a lakás egész jól festett. Egyszóval tökéletes gyermekparadicsom. Ismerve a női fodrászok munkatempóját, kerestem valami alkalmasoságot, amire lefektethetem Títust (ez a neve és nem pedig szobanövény), mert már a szatyorban kezdte kiélni rágási és mászás igényeit, úgyhogy kísértetiesen kezdett hasonlítani a Darwin-féle szőrös őssünkre. (Hogy ne mondjam, majomra.)

Mivel gyerekágyat cirka 14 éve nem tartunk a lakásban és a bölcsőt is nélkülözni tudjuk, jobb híján a tévéállvány alsó polcára fektettem, megtámasztva a Természettudományi Lexikon első két kötetével,

így Títusz A-tól G-ig támasztva volt. Csak később vettem észre, hogy pont azt a lapot ette meg, amelyiken a mérges gombák voltak. Még jó, hogy nem lett semmi baja, csak egy kicsit csuklott és elzöldült, mert a légyölő galóca keresztbe fordult a torkán. Mivel már 10 óra körül volt, úgy értékeltem mély gyermeknevelői tapasztalatommal (hú, de szépen is mondtam), hogy Títusz éhes lehet. Úgy éreztem, hogy hiába családtag nálunk a kutya, talán mégsem kellene az ő lábában melegíteni Títusznak a tejet. Még jó, hogy a második cumisüveg tűzálló volt (az első nem, pedig kipróbáltam), és abban melegítettem a tejcit – ahogy ő mondja –, csak azt nem értem, mi köze a tejcinek a tejhez?

Miután a tej 35 fokos lett (lázmérővel mértem, úgyhogy még biztos nem volt lázas a tejcit), ismét csak világrengető tapasztalatomra hivatkozva ivásra jóváhagytam. (Csak azért beszélek ilyen szépen, mert közben nézem a parlamenti közvetítést.) Hosszas tanulmányozás után arra a megállapításra jutottam (még mindig a parlament), hogy Títusznak nem tetszik a tejcit, mivel minden igyekezetével azon van, hogy a tejet visszaköpje, és úgy nézzen ki a nadrágom, mintha én szorulnék Ultra

Pampersra, nem pedig ő. Miután a tej nem tetszett neki, kivettem a polcra és ringatni kezdtem. (Ha anyu látta volna, azt mondta volna, hogy az a baba nem diszkosz, és tessék rendesen ringatni, ne pedig úgy, mintha nem tudnám merre dobni.) Kb. 5 perc múlva Títusz arca csúnya fintorba ment át, majd rögtön utána széles vigyor tárult szét rajta. Nem tudtam mire vélni a dolgot mindaddig, míg Títust túlságosan nehéznek, a feneké táján pedig túl puhának nem találtam. Ez a kis borszály nem igaz, hogy nem akarattal csinálta, hiszen tudja, hogy milyen kényes az orrom, mert a kórházban is az étertől hanyok, de nem bírok tőle elaludni. Előkerestem a nagytáskát, ami a kis szatyorban volt, és elkezdtem leltározni. Hogyaszongya: füge, pertli, gomb, zsellett, babapúder, cipőkanál, terpentín, tulipánhagyma, vaj, hajlakk, sóder, seprű, tükör, damli, távcső, bor, búza, békesség, körte, vilylanykörte, ökörte, orchidea, rúzs, ecet, caukamájolaj és végül Arkhimédész után azabadon: Heuréka, azaz pelenka!

Eddig jó. Most jön a neheze. Összesen 14 pelenkára volt szükségem, hogy bebugyoláljam, mivel mindig valahol kivolt vagy a feje

vagy a talpa. (Csak később mondták, hogy csak az ún. krízisövezetekre kell tenni.)

Egy szó mint száz, 3/4 óra múlva tökéletes arab sejkébívé változtattam, ami ellen mind a négy fogával tiltakozott. (Aki nem hiszi, nézze meg a csíkszedőhöz hasonlatos ujjaimat.) Mikor úgy éreztem, mostmár lassan pihenek egy kicsit, mert már evett is és végzelődött is, úgyhogy éppen ideje, hogy aludjon, betettem a polcra és letakartam a fejét a PLAYBOY legújabb számával. 5 perc múlva szabályos röhögést hallottam az újság alól. Títusz megtalálta a lányokat a lapban, akik ugyanúgy voltak felöltözve, mint ő, vagyis sehogy, mert addigra ő is kibújt mind a 14 pelenkából. A következő húzásommal hamisítatlan kétszemű csókai kulenné varázsoltam, mert spárgával kötöttem körül a biztonság kedvéért. Miután 8,3 másodpercig nyugton maradt, úgy gondoltam, hogy egy kicsit beszélgetünk. Az első szava az volt, hogy:

– Papa!

– Hát már csak az hiányozna, mint ablakos tótnak a hagyattesés. Nem lesz ez így jó. Aki az én kezem alatt nevelkedik, annak a szájából nem a papa lesz az első szó, az biztos. Próbáld csak azt, hogy: KA-TA-SZTRÓ-FA-PO-LI-TI-KA – nógattam, de úgy nézett rám, mint az éhes ember az üres kondérra. 1/2 óra múlva még 2 szóval gazdagodott a szókincs, ez pedig a „kurva életbe” szókapcsolat, ugyanis többször is elhajtogattam előtte, hogy ezt még véletlenül se mondja. Eccé csak halom ám, hogy böcsületesen verik az ajtót (most a faluműsor van a tévében). Kinyitom. Nem igaz! A meszés, pontosabban az anyuka:

– Szervusz, Gabikám! Hogy voltak Títuszkával? – kérdezte.

– Nagyon jól – feleltem. – Már egész szépen beszélgetünk. Igaz-e? – csipkedtem meg a pofiját, mire 5 deka húst kiharapott az alkaromból.

– Akkor jó – mondta. – Legközelebb is elhozom!

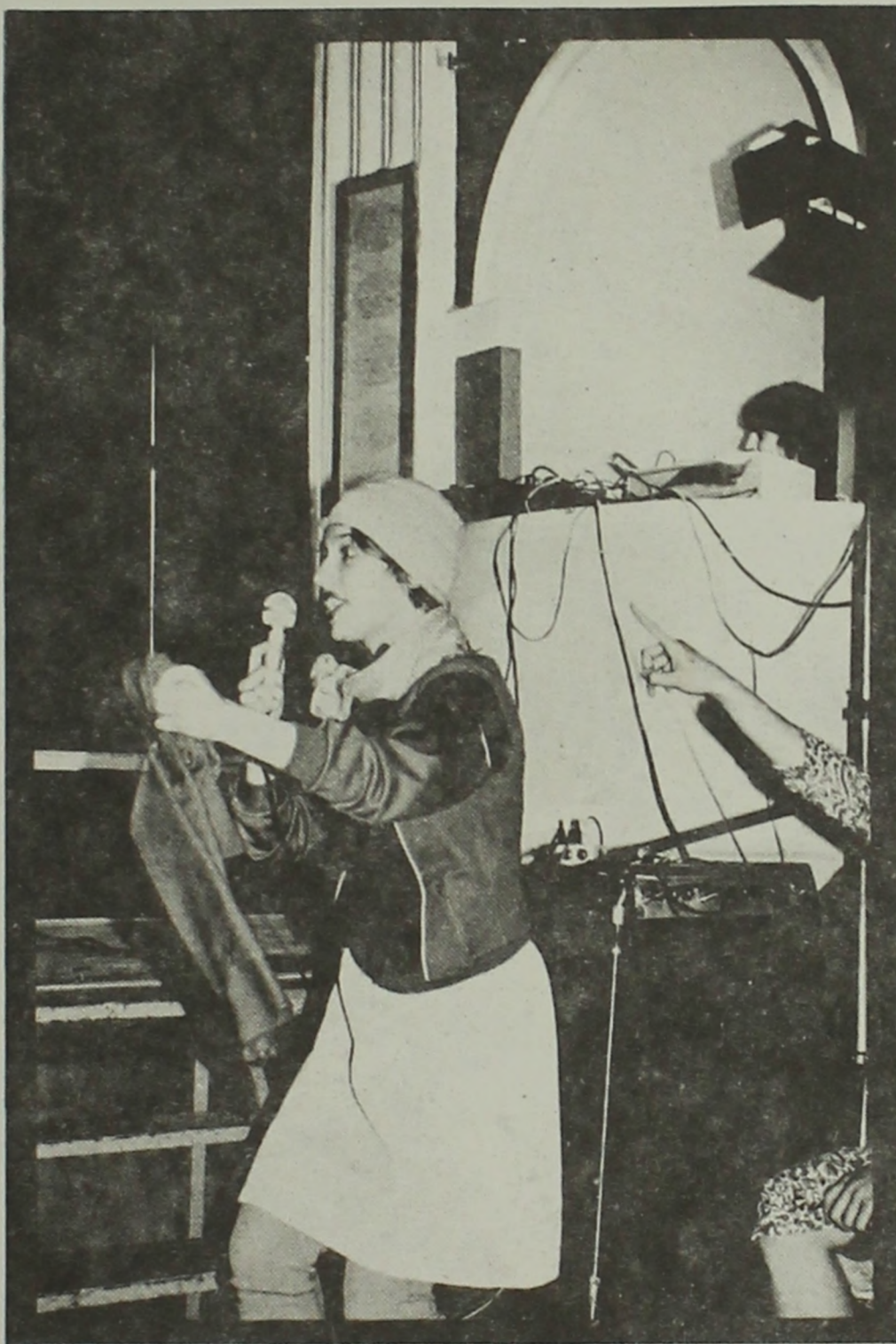
– Neeeee!!! – ordítottam fel és minden ruhámat lehányva magamról, ádámkosztümben nyargaltam keresztül a városon.

Most Madagaszkáron vagyok, az Idegenlégió kiképzőtáborában, és már a közlegényi rangig vittem volna, mikor a reggeli szemle alatt a tábormok rámbízta a másfél éves kisfiát, hogy foglalkozzak vele.

Nemsokára rá 5 hét sötétzárkát kaptam, mert testileg megfenyítettem a tábormok fiát, mivel a kis utálatos nem akart Títuszhhoz hasonlítani, és így minden gyermeknevelő tapasztalatom kútba esett.

NAGYPÁL GÁBOR
(PETAR DRAPŠIN
KÖZÉPISKOLA, ADA)

I. díjas humoreszk

TETTEMRE HÍVÁS – A TETEMREHÍVÁS

Dezső: Hu, de hideg, a kurva anyját, még a vér is ráfagyott! Ilyenkor hullá nem lehet virágzó orgonafák alatt.

– Vállra fogjátok és díszmagyar lépésben elindultok a tetemmel a Bárczy-kastély felé. Ez volna az első felvonás lényege. Még a hullához volna

egy-két szavam. Ki is játssza közületek a hullát? Teee? Valódi hullának születél. Kiköpött halott vagy. Arra kérek: nincs mozgás, ficákolás, nem hajtod a szúnyogokat az orrodról, mereven, mozdulatlanul fekszel – aki színésznek született, legyen hullá... is... ha kell ... Ha nem

– Színházi rendező vagyok. Dinamikus múlttal dicsekedhetem. Mindig az volt a jelszavam: „jöttem, láttam, ha elzavartak se mentem, hanem maradtam!”

Tanulékony vagyok ám! Szabadkán „korszakalkotó” kísérleteket, azaz „progromokat” pénzelünk; hadd látom, mennyit ér nekem a walesi, azaz a vajdasági tartomány! Íme: a fából vaskarika. Előbb azonban a pályaképem; van, aki azt kérdi, van képem a pályán maradni? – itt a pofámra gondolnak.

Számos darabot rendeztem, sőt egész színműveket is. Jelesebb művem Erdélyben Drakula háziszínpadán rendeztem meg a „Véres lábnyomok a levegőben” c. monodramát. Ehhez a színhelytől függően vagy csak a láb, vagy csak a levegő, legtöbbször csak a vér kellett – az volt is elég... A külföldi sikereim közül említésre méltó a svájci „karantinokban” megrendezett művem, a „Pucsiné tócsája”. Erre a premierre férjemmel együtt nagyon készültem: emlékszem, rajtam gyönyörű ruha volt: elől „dekorálva”, hátul „detonálva” és a hajamról egy méteres „slej” lógott. Mellettem a férjem egy igen „impotens” jelenség volt. ... elég az ismerkedésből. Azért jöttem, hogy elrendezzem a Tetemrehívást.

Kezdjük! Az első felvonás színhelye: a radványi sötét erdők tisztása, verőfényes napsütésben. Távolról halk fejszecsattogás – lopják a fát. A színpad mögött a kórus alkalmi dalokat kuntyog: NINCSEN PENZEM, SE DOHÁNYOM... – erősen, egyre erősebben, halkabban, még halkabban, mintha berekednének...

– Ha az itteni kórus nem jó, elhozom a rabszolgakórust, a Nabukonodo... – nem lényeges, úgysem éríttek – azok majd énekelnek láncreverve.

A szövegre nem térek ki, mert azt János „arany” betűkkel már megírta, de Géza és Dezső dialógusára szeretnék összpontosítani:

Dezső: Hool vagy, kinyeres pajtásom! Ily nagy ködben szemlám nem találunk e sűrű erdőben!

Géza: Im hol vagyok, jer, hallom a recsegésed! (gally-recsegés)

– Találkoztok a színpad mögött, azaz a sötét erdőben.

Dezső: Egy oktávval lejjebb a hangod, Gézikém, még vélni tudják, mit keresünk mi ketten ez sötét erdőben.

Géza: Az már nem titok, Dézikém!

Dezső: No, itt a kezem, nem dísznóráb!

Géza: Öleljük meg egymást, pajtikám!

– Hangos ölelés. Cuppanós paripapuzsít váltatok, majd elindultok szaporán a Bárczy-kastély felé „gyere velem én se megyek sehová” stílusban.

Ütközben:

Géza: Mi az a vért a szomorúfűzfa alatt?

Dezső: Az nem vért: az vért! – véres vért!

Géza: Hiszen ez Bárczy Benő, a földesúr fia, tőr van a mellében, hideg penge!

megy, majd dublört hozatunk a hullaházból.

Ami a második felvonást illeti, a szín a Bárczy-kastély gyászterme. Most mit bámulatok? Egy ilyen kastélyban gyászterem is van. Mit gondoltok, a halottat majd az ebédelőben ravatalozzák piszkesszósszal? A teremben halovány gyertyafény, a falakon elszórt fekete pompa. A színpad mögött a kórus alkalmi dalokat kuntyog: NEM VAGY LEGÉNY, BERCI, NEM MERSZ MEGÖLELNI... Távolról az aszszonyok vijjogása hallik. Bal ajtónál idősb Bárczy gyászkalapját lobogtatja, hívogat a tetemre, a halotti torra. A terem közepén a ravatal. – A hullát a próbákra nem hozzuk be, ne bűzölögjön minden nap...

Az egész gyászt átöleli Bárczy Benő mátkájának gyásza. Kund Abigél – alig él. Szívtepő sírásba kezd jobbról a színpad mögött.

– Patakokban folyonak könnyeid! – értetted? Aki nem tud úszni, majd kap mentőövet. A kórus a színpad mögött alkalmi dalokat kuntyog: BAZSA MÁRI LIBÁJA, BEÚSZOTT A TISZÁTKBA...

Azt már tudjátok, hogy Abigél adta a tört, a hideg pengét Benőnek házi fegyvertárából, a mélyhűtőből, hogy vessen véget „delilah” életének. Ezért jogosan sír, hisz (bűnbak) bűnnöstény a férfi halálában...

– Abi monológjára kitérnék: Dicsőséges rendek és karok! A tört én adtam kezébe, hogy nem fagyott le a... bűnös nem vagyok, meghasonulok. Hallani akarom, hogy hasracsattantál!

Idősebb Bárczy kalapját fejére csapja – a kalap tehát eltűnik a színről.

A koporsóban a hullának már unalmas, észreveszi, hogy a színpadon eddig még nem történt semmi. Mindenki a színpad mögött van.

– Most figyelj! Felülsz a koporsóban, szétnézel: sehol senki, mint eddig is az előadás alatt. Most úgy viselkedsz, mint akinek szabad a vásár: kihúzd a hideg tört melledből (kesztyűs kézzel bánj vele), megtöröld lenge magyarodban és fogald kezdted vele piszkálni.

– A színpad mögött a kórus alkalmi dalokat kuntyog: PISZKÁLD KI, PISZKÁLD KI, PISZKÁLD KI BELŐLE...

Végül belebocsátkozol nagy monológodba:

Látom, csak a tor volt a fontos. Akkor legyen: ápriliiii! Megyek én is, ha már senki sincs a nézőtéren se... megyek színész kollégáim után a korcsmába – a torra...

– A színpad mögött a kórus alkalmi dalokat kuntyog: FAVILLA, FAKANÁL, FATÁNYER...

FÜGGÖNY!

Peslitz Mónika
(Todor Duklín Gimnázium, Becse)

XXVI. KMV

XXVI. KMV

XXVI. KMV

XXVI. KMV

XXVI. KMV